

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE YOKSULLUKLA MÜCADELE'DE KADIN STK'LARIN ROLÜ:
TYSD VE KADEM ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tuğçe ESER YILDIZ**

**Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL POLİTİKA**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY

HAZİRAN 2019

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE YOKSULLUKLA MÜCADELE'DE KADIN STK'LARIN ROLÜ:
TYSD ve KADEM ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tuğçe ESER YILDIZ

Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL POLİTİKA

Bu tez/..../.... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı <i>(Danışman)</i>	Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Hacı Yunus TAŞ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Tahir BAŞTAYMAZ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Türkiye’de Yoksullukla Mücadele’de Kadın STK’ların Rolü: TYSD ve Kadem Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 93 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 11/06/2016 tarihinde aşağıda ismi yazılı danışmanım tarafından şahsıma iletilen iThenticate intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 18’dir.

Uygulanan filtrelemeler:

Kaynakça hariç,

Alıntılar dâhil,

5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Tuğçe ESER YILDIZ
Öğrenci Numarası : 137205011
Ana Bilim Dalı : Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri
Programı : Sosyal Politika
Türü : () Proje (x) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Danışman
(Adı Soyadı, İmzası, Tarih)
Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY

ÖNSÖZ

“Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Kadın STK’ların Rolü: TYSD ve KADEM Örneği” adlı bu tez çalışmasında, Türkiye’deki herhangi bir sebeple yoksul duruma düşmüş bireylerin, ırk, dil, din ayrımı yapılmaksızın ihtiyaçlarının karşılanmasında kadınların kurmuş olduğu STK’ların önemini ortaya konulmuştur. Bu bağlamda Dünya’da ve Türkiye’deki yoksulluk sorunu ve bu sorunun ortadan kaldırılmasına yönelik kadınların kurmuş oldukları STK olma özelliğine sahip Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) ve Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)’in Türkiye’deki yoksulluğu önlemek için gerçekleştirmiş oldukları çalışmalar anlatılmaktadır.

Bu araştırmanın yapılmasının amacı; Türkiye’de herhangi bir nedenle insani yardıma muhtaç hale gelmiş vatandaşların mağduriyetlerini giderebilmek ve aynı alanda faaliyet gösteren diğer STK’lar için farklı bakış açıları kazandırmaktır. Ayrıca kadınların kurmuş oldukları STK’ların, en az erkekler tarafından kurulmuş STK’lar kadar başarılı çalışmalar ortaya koyabileceğinin gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Tez çalışması süresince, araştırmanın her aşamasında değerli zamanlarından fedakârlık ederek engin fikir ve görüşleri ile önümü açan, değerli hocam Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamın temelini oluşturan Türkiye Yardım Sevenler Derneği’nin Yalova Şubesi yönetiminde bulunan Nurhan YILDIRIM, Gönül KUTLUAY ve Fatma Zeynep TUNÇ hanımefendilere ve TYSD ile iletişimimi sağlayan saygıdeğer büyüğümüz Yalova İl Genel Meclis Üyesi Ertan Şener’e yapmış oldukları katkılarından dolayı saygı ve teşekkürlerimi iletirim. Kadın ve Demokrasi Derneği yöneticileri ve KADEM ile ilgili verileri elde etmemde desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Fethi Güngör hocama da teşekkür ederim. Ayrıca çalışmam boyunca her türlü yardım ve desteğini sunan değerli eşim Muhammet Rıza YILDIZ’a da şükranlarımı sunarım.

Tuğçe Eser YILDIZ

30.05.2019

İÇİNDEKİLER

BEYAN BELGESİ	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar	vi
ŞEKİLLER.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti.....	ix
Yalova University Institute of Social Sciences Master Thesis Summary.....	x
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: YOKSULLUK KAVRAMI.....	4
1.1.Yoksulluk Kavramı	4
1.2.Yoksulluğun Türleri	5
1.2.1.Mutlak yoksulluk – Görelî yoksulluk	5
1.2.2. Gelir yoksulluğu – İnsani yoksulluk.....	6
1.2.3.Objektif yoksulluk – Subjektif yoksulluk.....	7
1.2.4. Kırsal yoksulluk – Kentsel yoksulluk.....	7
1.2.5. Geçici yoksulluk – Kronik yoksulluk	8
1.2.6. Yeni yoksulluk.....	8
1.2.7. Nöbetleşe yoksulluk.....	8
1.2.8. Sosyal imkânlar yoksulluğu.....	8
1.3.Yoksulluğun Ölçülmesi	9
1.3.1. Yoksulluk sınırının belirlenmesi.....	9
1.3.1.1. Alınması gereken asgari kalori miktarı	9
1.3.1.2. Temel gereksinimler yaklaşımı	9
1.3.1.3. Gıda oranı yaklaşımı	9
1.3.1.4. Ortalama gelirin yarısı yaklaşımı	9
1.3.1.5. Harcamaların besin gruplarına ayrıştırılması yaklaşımı	10
1.3.1.6. Tüketim harcamasına göre yoksulluk yaklaşımı	10
1.3.1.7. Leyden yoksulluk sınırı	10
1.4. Yoksulluğun Ölçütleri	10
1.4.1. Kafa sayısı endeksi	10
1.4.2. Yoksulluk açığı endeksi.....	10
1.4.3. Gini katsayı	11
1.4.4. Sen endeksi	11
1.4.5. FGT endeksi.....	11
1.4.6. Bileşik yoksulluk endeksleri.....	11
1.4.6.1.İnsani gelişme endeksi ve insani yoksulluk endeksi	11
1.4.6.2. Çok boyutlu yoksulluk endeksi	12
1.5. Yoksulluğun Nedenleri.....	13

1.5.1. Demografik nedenler	13
1.5.2. Ekonomik nedenler	15
1.5.3. Coğrafi nedenler	16
1.6. Yoksulluğu Belirleyen Önemli Faktörler	16
1.7. Dünya’da Yoksulluk.....	17
BÖLÜM 2: SİVİL TOPLUM VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI	21
2.1.Sivil Toplum Kavramı.....	21
2.1.1.Sivil toplumun ortaya çıkması için gerekli ön koşullar	21
2.1.2.Sivil toplum kavramının tarihsel gelişimi.....	22
2.1.2.1 <i>Dünya’da sivil toplumun tarihsel gelişimi</i>	<i>23</i>
2.1.2.2. <i>Türkiye’de sivil toplumun tarihsel gelişimi</i>	<i>24</i>
2.1.2.2.1. <i>Osmanlı Devleti’nde sivil toplum.....</i>	<i>24</i>
2.1.2.2.2. <i>Cumhuriyet döneminde sivil toplum</i>	<i>26</i>
2.2. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)	28
2.2.1. Sivil toplum kuruluşu tanımı	28
2.2.2. Sivil toplum kuruluşlarının temel özellikleri	29
2.2.3.Sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimi	29
2.2.3.1. <i>Dünya’da sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimi</i>	<i>29</i>
2.2.3.2. <i>Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimi</i>	<i>31</i>
2.2.4. Sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme biçimleri.....	32
2.2.4.1. <i>Vakıflar</i>	<i>33</i>
2.2.4.2. <i>Dernekler</i>	<i>34</i>
2.2.4.3. <i>Sendikalar</i>	<i>35</i>
2.2.4.4. <i>Kooperatifler</i>	<i>36</i>
2.2.4.5. <i>Meslek Kuruluşları</i>	<i>37</i>
2.3 Sivil Toplum Kuruluşları ve Yoksulluk.....	37
2.3.1. Yoksullukla Mücadele Eden STK’ların Önemi ve Özellikleri.....	38
BÖLÜM3: TÜRKİYE’DE KADINLARIN KURDUĞU STK’LARIN YOKSULLUKLA MÜCADELEDEKİ ROLÜ: TÜRKİYE YARDIM SEVENLER DERNEĞİ VE KADIN VE DEMOKRASİ DERNEĞİ (KADEM) ÖRNEĞİ	40
3.1. Türkiye Yardım Sevenler Derneği.....	40
3.1.1. Türkiye Yardım Sevenler Derneği’nin faaliyetleri.....	42
3.1.2.Türkiye Yardım Sevenler Derneği yoksullukla mücadele çalışmaları	43
3.1.2.1. TYSD gıda yardımları	44
3.1.2.1.1. <i>2009-2010 Yılları gıda yardımları.....</i>	<i>44</i>
3.1.2.1.2. <i>2011-2012 Yılları gıda yardımları.....</i>	<i>45</i>
3.1.2.1.3. <i>2013-2014 Yılları gıda yardımları.....</i>	<i>45</i>
3.1.2.1.4. <i>2015-2016 Yılları gıda yardımları.....</i>	<i>45</i>
3.1.2.1.5. <i>2017-2018 Yılları gıda yardımları.....</i>	<i>46</i>
3.1.2.2. <i>TYSD gıda dışı yardımlar</i>	<i>46</i>

3.1.2.2.1. 2009-2010 Yılları gıda dışı yardımlar	46
3.1.2.2.2. 2011-2012 Yılları gıda dışı yardımlar	47
3.1.2.2.3. 2013-2014 Yılları gıda dışı yardımlar	50
3.1.2.2.4. 2015-2016 Yılları gıda dışı yardımlar	51
3.1.2.2.5. 2017-2018 Yılları gıda dışı yardımlar	52
3.1.2.3. TYDS sağlık yardımları	54
3.1.2.3.1. 2009-2010 Yılları sağlık yardımları	54
3.1.2.3.2. 2011-2012 Yılları sağlık yardımları	55
3.1.2.3.3. 2013-2014 Yılları sağlık yardımları	56
3.1.2.3.4. 2015-2016 Yılları sağlık yardımları	56
3.1.2.3.5. 2017-2018 Yılları sağlık yardımları	57
3.1.2.4. TYSD eğitim yardımları.....	58
3.1.2.4.1. 2009-2010 Yılları eğitim yardımları.....	58
3.1.2.4.2. 2011-2012 Yılları eğitim yardımları.....	60
3.1.2.4.3. 2013-2014 Yılları eğitim yardımları.....	63
3.1.2.4.4. 2015-2016 Yılları eğitim yardımları.....	64
3.1.2.4.5. 2017-2018 Yılları eğitim yardımları.....	66
3.2. Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM).....	66
3.2.1.Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) faaliyetleri.....	66
3.2.2. KADEM'in yoksullukla mücadele kapsamındaki faaliyetleri.....	70
SONUÇ.....	72
KAYNAKÇA	75
ÖZGEÇMİŞ.....	82

TABLolar

Tablo 1. Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gini Katsayıları (2006-2017)	11
Tablo 2. Yıllara Göre Hesaplanan Yeni Endeksler	12
Tablo 3. 2018 ÇBYE Tahminlerine Göre Dünyada Bulunan Yoksul Sayıları	13
Tablo 4. Yoksulluğu Belirleyen Önemli Faktörler	16
Tablo 5. UNDP 2017 Raporuna Göre İnsani Gelişmişlik Açısından Ülkeler	17
Tablo 6. Bölgelere Göre Günde 1.9 \$'dan Daha Az Gelirle Yaşayan Yoksul Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (%)	17
Tablo 7. Bölgelere Göre Günde 1.9 \$'dan Daha Az Gelirle Yaşayan Yoksul Nüfus (Milyon)	18
Tablo 8. 2016 Yılında Bazı Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye'de Yoksulluk (%)	18
Tablo 9. Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Hesaplanan Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı Ve Yoksulluk Açığı (2006-2017)	19
Tablo 10. Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Bölgesel Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranları	20
Tablo 11. Bazı Ülkelerdeki Toplam STK Sayıları ve Türkiye	30
Tablo 12. Hedef Kitlelerine Göre Vakıfların Sınıflandırılması	34
Tablo 13. Faaliyet Gösterilen Sektörlere Göre Vakıfların Sınıflandırılması	34
Tablo 14. Faaliyet Alanlarına Göre Dernekler Sınıflandırılması	35
Tablo 15. Türkiye'de Yıllara Göre Faal Dernek Sayıları	35
Tablo 16. TYSD Genel Merkez Yardım Kalemleri Gider Tablosu (2009-2016)	44
Tablo 17. TYSD Atatürk Eğitim Bursu Veren Şubeler ve Öğrenci Sayıları, 2009-2010	59
Tablo 18. TYSD Atatürk Eğitim Bursu Veren Şubeler ve Öğrenci Sayıları, 2011-2012	62
Tablo 19. TYSD Atatürk Eğitim Bursu Veren Şubeler ve Öğrenci Sayıları, 2013-2014	63
Tablo 20. TYSD Atatürk Eğitim Bursu Veren Şubeler ve Öğrenci Sayıları, 2015-2016	65
Tablo 21. Kadın ve Demokrasi Vakfı Öğrenci Yurtları ve Öğrenci Sayıları	70

ŞEKİLLER

Şekil 1. Çok Boyutlu Endeksin Unsurları	13
Şekil 2. Sivil Toplum Unsurları Arasındaki İlişkiler	28

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÇEV	: Anne Çocuk Eğitim Vakfı
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BEBKA	: Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇBYE	: Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi
ÇODEM	: Çocuk Destek Merkezi
ÇOKSEV	: Çocuk Kanseri Sevgi ve Dayanışma Derneği
DİSK	: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
ESC	: Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi
FETÖ	: Fetullahçı Terör Örgütü
GATA	: Gülhane Askeri Tıp Akademisi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İGE	: İnsani Gelişmişlik Endeksi
İHH	: İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı
İYE	: İnsani Yoksulluk Endeksi
KADEM	: Kadın ve Demokrasi Derneği
KASEV	: Kadıköy Sağlık Eğitim Merkezi Vakfı
KGK	: Kar Gütmeyen Kuruluşlar
LÖSEV	: Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı
MUSİAD	: Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SGP	: Satın Alma Gücü Paritesi
STGM	: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
STÖ	: Sivil Toplum Örgütü
TASC	: Türk-Amerikan Ulusal Yönlendirme Komitesi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSEV	: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
TYSD	: Türkiye Yardım Sevenler Derneği
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Türkiye’de Yoksullukla Mücadele’de Kadın STK’ların Rolü: TYSD Ve KADEM Örneği	
Tezin Yazarı: Tuğçe ESER YILDIZ Danışman: Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY	
Kabul Tarihi: 31.05.2019	Sayfa Sayısı: x (ön kısım) + 82 (tez)
Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı: Sosyal Politika	
<p>Çok eski zamanlara dayanan ve günümüzde de toplumların en önemli sorunlarının başında gelen yoksulluk kavramı genel olarak insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamaması olarak tanımlanmaktadır. Dünya üzerinde yoksulluktan en fazla etkilenen kesim çocuklar ve kadınlardır. Bu doğrultuda yoksullukla mücadelede kadınların ortaya koymuş olduğu çalışmalar önem arz etmektedir. Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Kadın STK’ların Rolü: TYSD ve KADEM Örneği adlı çalışmamızda yoksulluk kavramı, STK kavramı ve yoksullukla mücadelede kadınların yapmış olduğu çalışmaların önemi ve etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Türkiye’de kadınlar tarafından kurulmuş olan ilk STK olma özelliği taşıyan Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) ve günümüzde ortaya koymuş olduğu çalışmalar ile ön plana çıkan Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)’in genel işleyişleri, Türkiye’de ortaya koydukları çalışmaların ele alındığı çalışmamızda bu STK’ların yoksullukla mücadelede kapsamında yapmış olduğu çalışmalar ortaya konulmaktadır. Çalışmamız STK’nın hem oluşum aşamasında hem de faaliyetleri sürerken yalnızca erkeklerin değil kadınların da çok önemli çalışmalar yaptıklarını göstermektedir. Bu kapsamda hazırlamış olduğumuz çalışmayla, yoksullukla mücadelede faaliyet gösteren, kadınların başarıları ortaya çıkmaktadır</p>	
Anahtar Kelimeler: STK, TYSD, Yoksulluk, KADEM, Dernek.	

Yalova University Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: Role of Women's NGOs in fighting against poverty in Turkey: Examples of Turkey Humanitarians Association (TYSD) and Women and Democracy Association (KADEM)
Thesis Author: Tuğçe ESER YILDIZ Advisor: Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY
Date of Acceptance: 31.05.2019 Total Number of Pages: x (front page) + 82 (thesis)
Major Field of Study: Labor Economics and Industrial Relations Field: Social Policy
<p>The concept of poverty, which dates back to very old times and one of the most important problems of societies today, is generally defined as the inability of people to meet their basic needs. The world's most affected by poverty is children and women. In this regard, the studies revealed by women in combating poverty are important.</p> <p>We have prepared our study with the title of "Role of Women's NGOs in fighting against poverty in Turkey: Examples of Turkey Humanitarians Association (TYSD) and Women and Democracy Association (KADEM)." In this study, the concept of poverty, the concept of NGO and the importance and impact of women's studies against poverty is tried to reveal.</p> <p>Turkey Humanitarians Association (TYSD) which is the first NGO founded by women in Turkey, and Women and Democracy Association (KADEM) that stands out with works it has put forward nowadays. Both are examined in terms of general operations and these NGOs' studies against poverty is presented in our study.</p> <p>Our study shows that not only men but also women do very important work both during formation stage of NGO and during activities. In this context, the success of women who are active in the fight against poverty emerges with this study.</p>
Keywords: Non-Governmental Organizations, TYSD, Poverty, KADEM, Association

GİRİŞ

Yaşamını sürdürebilmek için yeterli miktarda parası bulunmayan ya da rahat bir şekilde hayatını sürdürebilmek için gerekli araçlara sahip olmayan kişilere sözlük anlamıyla yoksul denilmektedir. Bireylerin yaşamlarını sürdürebilmek için gerekli olan gıda, barınma, giyim vb. ihtiyaçlarını karşılayamaması yoksulluğun en temel tanımını oluşturmaktadır. Gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin problemi olduğu kadar gelişmiş ülkelerinde problemi haline gelen yoksulluğun önlenmesi için devletler tarafından birçok çalışmalar ve politikalar geliştirilmiş ve kendilerine özgü biçimde yoksullukla mücadele gayreti içerisine girmişlerdir. Yoksulluğun bireyler üzerindeki etkilerine bakıldığında, yoksulluğun getirmiş olduğu sorunları en ağır şekilde karşılamak zorunda kalan kesimler çocuklar ve kadınlar olmaktadır.

Yoksullukla mücadelede devletler geliştirmiş oldukları çeşitli politikalar ile gerçek anlamda yoksulluğu önlemede yeterli sonuçlara ulaşmamaktadır. Bu nedenle yoksulluğa karşı bu mücadele verilirken STK'ların bu alandaki çalışmalarının önemi ortaya çıkmaktadır. Yoksullukla mücadelede devletlere destek niteliğinde çalışmalar gerçekleştiren STK'ların yapmış olduğu çalışmalar son derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda yoksulluğu en ağır şekilde yaşamak durumunda kalan kadınların kurmuş olduğu STK'larında yoksulluğu önlemedeki çalışmaları bu çalışmalar içerisinde takdire şayan niteliktedir.

Sosyal politikanın en önemli amaçlarından biri hiçbir sosyal koruması olmayan dezavantajlı grupların sosyal koruma altına alınmalarıdır. “ Sosyal koruma mekanizmaları 3 kategori altında sınıflandırılmaktadır: Birincisi belirli bir sosyal gruba gelirden ve istihdamdaki statüden bağımsız olarak verilen genel desteklerdir (çocuk sahibi ailelere çocuklar için verilen destekler gibi). İkincisi bireyin istihdam edilme durumuna ve istihdam sırasında yaptığı katkıya göre değişen sosyal sigorta uygulamalarıdır (işsizlik sigortası, emeklilik maaşı gibi). Üçüncüsü ise ortalama-testi ya da gelire-mal varlığına bağlı olarak, genellikle yoksulluk sınırının altında olanlara veya özel gruplara (engelliler gibi) verilen yardımlardır.” Sivil toplum kuruluşları yoksullukla mücadele çalışmalarıyla dezavantajlı gruplara sosyal koruma sağlanmasında önemli rol oynamaktadırlar (Şener, 2010:4).

Bu kapsamda yapmış olduğumuz çalışmamızda yoksulluğun Türkiye'deki durumu üzerinden kadınlar tarafından kurulmuş olan Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) ve Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)'in çalışmaları ayrıntılı olarak incelenmiş ve Türkiye'deki yoksulluğu önlemede bu STK'ların yapmış olduğu çalışmaların önemi ortaya konulmuştur.

Çalışmamız geneli itibari ile 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yoksulluk ve yoksullukla ilgili kavramlar açıklanmış, yoksulluğa neden olan faktörler ve yoksulluğun Dünya'daki ve Türkiye'deki durumu anlatılmıştır. İkinci bölümde sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları ile ilgili temel bilgiler verilerek, Türkiye'de ve Dünya'da bu kavramların gelişim süreçleri ortaya konulmaktadır. Ayrıca STK'ların türleri, faaliyet alanları vb. konulardaki özellikleri ayrıntılı şekilde gösterilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise kadınların kurmuş olduğu Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) ve Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)'in kuruluş süreçleri, kimler tarafından kurulduğu, genel itibari ile yapmış oldukları çalışmalar ve çalışmamızın da ana konusunu teşkil eden yoksullukla mücadele kapsamında ortaya koymuş oldukları çalışmalar, birebir görüşmeler, faaliyet raporları ve tablolar yardımı ile ayrıntılı şekilde anlatılmaktadır.

Konu

“Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Kadın STK’ların Rolü: TYSD ve KADEM Örneği” adlı bu tez çalışmasında, Türkiye’deki herhangi bir sebeple yoksul duruma düşmüş bireylerin, ırk, dil, din ayrımı yapılmaksızın ihtiyaçlarının karşılanmasında kadınların kurmuş olduğu STK’ların önemini ortaya konulmuştur. Bu bağlamda Dünya’da ve Türkiye’deki yoksulluk sorunu ve bu sorunun ortadan kaldırılmasına yönelik kadınların kurmuş oldukları ilk STK olma özelliğine sahip Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) ve Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)'in Türkiye’deki yoksulluğu önlemek için gerçekleştirmiş oldukları çalışmalar anlatılmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın yapılmasının amacı; Türkiye’de herhangi bir nedenle insani yardıma muhtaç hale gelmiş vatandaşların mağduriyetlerini giderebilmek ve aynı alanda faaliyet gösteren diğer STK’lar için farklı bakış açıları kazandırmaktır. Ayrıca kadınların kurmuş oldukları STK’ların, en az erkekler tarafından kurulmuş STK’lar kadar başarılı çalışmalar ortaya koyabileceğinin gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Önem

Türkiye’de çeşitli nedenlerle ortaya çıkan yoksulluğun temel sebeplerini ve yoksulluk sorunun ortadan kaldırılmasına yönelik kadınların kurmuş oldukları STK’ların çalışmalarının incelendiği bu çalışma, yoksulluğun ve yoksulluğu önlemede kadın STK’ların çalışmalarının ne boyutlara ulaştığını ortaya koyma açısından önemlidir. STK’ların yoksulluğu önlemede veya ortadan kaldırma noktasında devletlere sağlamış olduğu desteklerin boyutları da önem arz etmektedir. Türkiye’deki yoksulluğun önlenmesine yönelik kadınlar tarafından kurulmuş olan STK’ların bu alanda ne denli başarılı çalışmalar gerçekleştirdikleri ve en az erkeklerin kurmuş olduğu STK’lar kadar önemli sonuçlar elde ettiğinin görülmesi, çalışmanın önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Çalışmanın Hipotezi

Çalışma, “Türkiye’deki yoksullukla mücadele kapsamında faaliyet gösteren, kadınların kurmuş olduğu ilk STK olan Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) ve kadınlar tarafından kurulan Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)'in çalışmaları, bu alanda faaliyet gösteren tüm STK’lara farklı bakış açıları kazandırabilecek bir rehber niteliğindedir.” hipotezine dayanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada ayrıntılı literatür taraması yapılarak, konuyla alakalı makaleler, bilimsel araştırmalar ve istatistiksel verilerden yararlanılmıştır. Ayrıca araştırmanın ana konusu niteliğindeki yoksulluk ve kadın STK'ların bu alandaki çalışmaları ile ilgili gerekli veriler derlenerek sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca kadınların kurduğu STK'ların yoksullukla mücadelesini anlatırken örnek olarak aldığımız Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) ve Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)'in genel itibari ile yapısal durumları ve çalışmaları kendileri tarafından yayınlanan faaliyet raporları ve basılı kaynaklar aracılığı ile derlenerek anlatılmıştır.

BÖLÜM 1: YOKSULLUK KAVRAMI

1.1.Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk kavramı; çok eski zamanlara dayanan toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal bir varlık olan insan, fiziki varlığını sürdürebilmesi için birçok gereksinime ihtiyaç duymaktadır. Bunlar; beslenme ihtiyacının yanı sıra giyim, barınma, eğitim, sağlık, kültür, dinlenme ve buna benzer sosyo-kültürel ihtiyaçlardır (Gediklioğlu, 2015:3).

Yoksulluk konusunda yapılan ilk çalışmalar, 18. Yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkan kitlesel yoksulluktan önce başlamıştır. 17. Yüzyılın düşünürlerinden biri olan John Locke, mülkiyet hakları ile ilgili bir tartışmanın öncülüğünü yaparak, yoksulluk kavramının gelişmesinde büyük rol oynamıştır. 18. Yüzyılda İngiltere’de sanayileşmenin etkisiyle bir grup git gide zenginleşirken diğer bir grup hızla sayıları artarak fakirleşmektedir. Bu da göstermiştir ki yoksulluk sorunu, toplumsal bir sorun olarak ele alınmalıdır. 19. Yüzyılın yarısından sonra ise yoksullara yönelik yapılan yasalar büyük tartışmaların başlamasına sebep olmuştur. Başta İngiltere olmak üzere tüm Avrupa’da büyük gelişmelere neden olmuştur (Yayla, 2018:3).

Çok kapsamlı ve çok yönlü bir sorun olan yoksulluk; yalnızca az gelişmiş ülkelerin değil, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerinde bir problemidir. Yoksulluk; sadece ekonomik bir sorun olarak kabul edilse de kültürel, hukuksal, siyasal ve etnik boyutları da vardır (Can, 2017:1112). Bu nedenle yoksulluğun tanımlanması güçtür.

Yoksulluğu tanımlamaya yönelik ilk çalışmalar 20.Yüzyılda başlamıştır. İlk yoksulluk tanımı, Seebohm Roventree tarafından 1901 yılında yapılmıştır. Seebohm’ a göre yoksulluk; bireye ait olan gelirin, onun biyolojik varlığının devamı için en alt düzeyde gerekli olan yiyecek, giyim vb. maddeleri karşılamaya yetememesi halidir (Öztornacı ve Demirdöğen, 2015: 7).

1930’lu ve 1950’li yıllarda yapılan araştırmalarla yoksulluk sorunu farklı bir boyut kazanmıştır. 1965 yılında Brian Abel Smith ve Peter Townsend tarafından yapılan bir araştırma ile yoksulluk probleminin ortadan kaldırılamayacağı sonucu çıkmış ve bu araştırma sonucunda yoksulluk ile ilgili bir takım görüşlerde değişiklikler yaşanmıştır. Yapılan bu araştırma sonuçlarına göre yoksul nüfusun büyük bir oranda olduğu ve yoksulluğun sadece ekonomik nedenlere değil aynı zamanda sosyal ve siyasal nedenlere de bağlı olduğunu göstermiştir (Yayla, 2018:4).

Yoksulluğun tanımlanması güçleştiren diğer bir neden de her dünya görüşünün bu soruna farklı yaklaşmasıdır. Yoksulluk kelime anlamıyla yaşamın gerektirdiği olanaklardan yoksun olma durumunu ifade eder (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 61).

Yoksulluğun farklı kurum ve kuruluşlar tarafından yapılmış tanımları bulunmaktadır. Drewnowski yoksulluğu, kişilerin asgari yaşam standardının öngördüğü temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için gerekli gelirden yoksun olması durumu olarak tanımlanmaktadır (Özbek, 2011:55). Lipton ise yoksulluğu, bireye ait tüketimdeki yetersizliklere yoğunlaşarak kişi başına özel tüketimin belli standartların altında kalması olarak tanımlamaktadır (Özbek, 2011:54).

Dünya Bankası yoksulluğu; minimum yaşam standartlarına erişememe durumu olarak tanımlarken (Aytaç ve Hatipler, 2013:7); Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), yeterli bir yaşam standardına ulaşma ve diğer sivil, kültürel, ekonomik, siyasal ve sosyal haklardan yararlanma açısından gerekli kaynaklardan, yapabilirliklerden, seçeneklerden, güvenlikten ve güçten sürekli ya da kronik olarak yoksun oluşla belirlenen bir insanlık durumu olarak tanımlamıştır (Güllü ve Kalaycı, 2016:245).

TÜİK yoksulluğu, genel anlamda insanları temel gereksinimlerini karşılayamama durumu olarak ifade etmektedir (Özbek, 2011:55). TÜİK bu tanımlamadan sonra yoksulluğu dar ve geniş anlamda olmak üzere tekrar tanımlamıştır. TÜİK dar anlamda yoksulluğu, açlıktan ölme ve barınma imkânı olmaması şeklinde tanımlarken, geniş anlamda gıda barınma ve giyim gibi temel gereksinimlerin karşılanamaması olarak tanımlamaktadır (Yayla, 2018:5).

Yoksulluk sorunu üzerine yapılan birçok çalışmada gerek ulusal gerekse de uluslararası kuruluşlar yadsınamayacak bir rol üstlenmiştir. Bu kuruluşlar; Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Avrupa Birliği'dir. Bu kurum ve kuruluşlar yoksulluk ile ilgili tanımlamalar yapmış ve yoksullukla mücadele konusunda etkin rol üstlenmişlerdir (Yayla, 2018:4). Ancak bu kurumların izlediği politikalar, yoksulluğun azaltılması konusunda pek te kayda değer bir başarı sağlayamadığı hatta bazı bölgede durumu daha da kötüleştirdiği görülmektedir (Sarıkoca ve Daşlı, 2016: 1300).

1.2.Yoksulluğun Türleri

Yoksulluğun sınıflandırılması ve ölçülmesi ile ilgili olarak farklı yaklaşımlar, farklı yoksulluk tanımlarını ortaya çıkarmıştır. İnsanların temel ihtiyaçları toplumdan topluma, ülkeden ülkeye hatta kişiden kişiye bile değişmektedir. Toplumsal, ekonomik ve teknolojik her yeni gelişme insanların ihtiyaçlarını da değiştirmektedir. Yoksulluk türleri aşağıda; mutlak yoksulluk, görelî yoksulluk, gelir yoksulluğu, insani yoksulluk, objektif yoksulluk, sübjektif yoksulluk, kırsal yoksulluk, kentsel yoksulluk, geçici yoksulluk, kronik yoksulluk, yeni yoksulluk, nöbetleşe yoksulluk, sosyal imkânlar yoksulluğu olmak üzere incelenecektir.

1.2.1.Mutlak yoksulluk – Görelî yoksulluk

Yoksulluk kavramının yapılmış en eski tanımı mutlak yoksulluktur. 1880'li yıllarda İngiltere'de Booth tarafından ortaya konulan mutlak yoksulluk yaklaşımı Rowntree tarafından geliştirilmiştir. Yaygın bir görüşe göre mutlak yoksulluk kavramı ilk kez 1899 yılında York kenti için yapılan bir çalışmada sistematik olarak kullanıldığı düşünülse de, mutlak yoksulluk kavramı ilk kez 1870 yılında il milli eğitim müdürlükleri tarafından İngiltere'de çıkarılan İlkokullar Yasası ile ailelerin eğitim harcını ödeme güçlerinin belirlenebilmesi amacıyla kullanılmıştır (Yılmaz, 2014:9).

Mutlak yoksulluk, hane halkı ve bireyin yaşamını sürdürebilecek asgari refah düzeyini yakalayamaması durumudur. Bunun ölçülebilmesi için bireylerin yaşamlarını sürdürebilecekleri asgari tüketim ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekir. Mutlak yoksullukta

birey yalnızca en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir (Arpacıoğlu ve Yıldırım,2011: 62).

Mutlak yoksulluk tanımı 2005 yılında David Gordon tarafından genişletilmiştir. Gordon mutlak yoksulluk tanımına ek olarak temiz su kaynaklarına ve bilgiye ulaşamamanın da yoksulluk olduğunu belirtmiştir (Yılmaz, 2014:9). Mutlak yoksulluk sınırı iki önemli yöntemle hesaplanır. Birinci yöntem olan gıda sepeti; tüm nüfus için önerilen kişi başına günlük alınması gereken kalori miktarı göz önüne alınarak hesaplanır. Hesaplanan bu kalori miktarının altında kalan kişiler yoksul olarak değerlendirilir. İkinci yöntem ise insanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için minimum düzeyde alınması gereken gıda, giyim, barınma, eğitim ve sağlık harcamalarının hesaplanmasıyla bulunur. Bu yöntemle ise temel gereksinimler yaklaşımı denilir (Kabaş, 2010: 12).

Her ülkenin toplumsal koşulları, politik inancı ve kültürel değerleri farklı olduğunda yoksulluk kriterleri farklılık göstermektedir. Bu nedenle Dünya Bankası'nın mutlak yoksulluk tanımı etkili bir çözüm olabilmektedir. Dünya Bankası'na göre sağlıklı bir insanın günlük alması gereken kalori miktarı 2400k/cal'dir. 2400 kalorilik besin ihtiyacını karşılayamayan insanlar mutlak yoksul olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2014:10).

Mutlak yoksulluk hesaplamalarına yapılan eleştiriler üzerine görelî yoksulluk tanımı yapılmıştır. Görelî yoksulluk, toplumun genel hayat standartlarına ve sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesine bağlı olarak ortaya çıkmıştır (Yayla, 2018:6). Brian Abel Smith ve eter Townsend görelî yoksulluğun öncüleri olarak yoksullukla beraber sosyal dışlanmayı da ele almışlardır. Townsend'e göre bireyin yaşam standardı, ortalama bir yaşam standardının altında kalıyorsa bu bireyin görelî olarak yoksul olduğunu göstermektedir. Riddell'e göre ise; bireyin gelirinin ortalama gelirden düşük olması durumda gerçekleşen görelî yoksullukta, kişinin geliri toplumun normal kabul edilen gelirden düşük ve normal kabul edilen mal ve hizmetleri satın almakta yetersizdir (Yılmaz, 2014:11).

Görelî yoksullukta kişiler gelirlerine veya giderlerine göre belirlenir. Belirlenen bu noktanın altındakiler yoksul olarak nitelendirilirler. Görelî yoksullukta kişi temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilir, ancak kişisel kaynakların yetersizliği nedeniyle toplumun genel refah düzeyinin altında kalır (Kabaş, 2010:12). Görelî yoksulluğu mutlak yoksulluktan ayıran nokta, mutlak yoksullukta hesaplamalar, kişi başına düşen harcamalara göre yapılırken; görelî yoksullukta bu hesaplamalar diğer sosyal gruplarla karşılaştırılarak yapılır (Aytaç ve Hatipler, 2013:12).

1.2.2. Gelir yoksulluğu – İnsani yoksulluk

Gelir yoksulluğu, kişilerin asgari bir yaşam standardında yaşayabilmeleri için gerekli olan en temel gereksinimlerini bile karşılayacak yeterli gelire sahip olamaması durumudur (Metin, 2013:28). Yoksulluk, çoğunlukla gelir temelli çalışmalarla incelenmektedir. Bunun sebebi ise; kolay anlaşılabilir ve ölçülebilir olmasıdır ve bu şekilde gelir yoksulluğu ölçülebilmektedir (Doğan, 2014:3). Ancak yoksulluğun tam olarak analiz edilebilmesi için o ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar büyük önem taşımaktadır. Ülkenin içindeki hızlı nüfus artışı, iklim ve doğa koşulları, ekonomideki büyüme ve kalkınma

oranlarını düşük olması gelir yoksulluğunu ciddi bir şekilde etkilemektedir (Yayla, 2018:8).

İnsani yoksulluk kavramı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1997 yılında yayınlanan İnsani Gelişme Raporunda geliştirilmiştir. İnsani yoksulluk, insanca yaşam için parasal olanakların yanı sıra temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için gerekli olan iktisadi, sosyal ve kültürel olanaklara da sahip olunması gerektiğini ifade eder. İnsani yoksulluğu ölçmek için İnsani Yoksulluk Endeksi geliştirilmiştir (Yayla, 2018:8).

1.2.3.Objektif yoksulluk – Subjektif yoksulluk

Objektif yoksullukta esas, yoksulluğun tam olarak ölçülmesi ve yoksulluktan çıkış için ihtiyaçların belirlenmesidir (Aytaç ve Hatipler, 2013:13) Objektif yoksulluk araştırmaları, bireyin bakış açılarını dikkate alması nedeniyle büyük önem arz etmektedir. Ancak bu yaklaşımda önemli sınırlılıklar içermektedir (Güneş, 2016: 10).

Lipton'a göre objektif yoksulluk, bireyin en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamaması ve çevresindeki yaşam standartlarının çok altında bir hayat sürmesidir. Goedhart ise objektif yoksulluğu geçim düzeyi olarak adlandırmıştır. Goedhart, kişinin en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gerektiğini karşılayamaması durumunda da hesaplanan yoksulluk sınırının altında kalacağını ifade etmiştir (Ayhan, 2017:7).

Subjektif yoksulluğa göre yoksulluğun tanımlanmasında bireylerin tercihlerine önem verilmiştir. Diğer bir ifade ile fayda yaklaşımı ön plandadır (Cennet, 2010:24). Subjektif yoksulluğun hem olumlu yanları hem de olumsuz yanları bulunmaktadır. Olumlu yanları; bireyin sosyo-ekonomik çevre içerisinde kendi durumunu algılaması ve minimum gelir tahmini yapmasıdır. Yani yoksulluk çizgisinin belirlenmesinde tamamen bireye odaklanılmıştır. Olumsuz yanları ise; gelir ve gider anketlerinin sağlıklı olması ve ülkeler arası karşılaştırmaya uygun olmaması, kişilerin yaşayış ve düşünce farklılıkları nedeniyle yoksullukta gerekli minimum gelir miktarının belirlenememesidir (Aytaç ve Hatipler, 2013:13).

1.2.4. Kırsal yoksulluk – Kentsel yoksulluk

Kırsal yoksulluk; tarımsal emeğin, üretim yapısı içinde kendini yeniden üretememesidir. Esas geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan alanlarda görülen bu yoksulluk türü kentleşmenin yaygın olduğu yerlerde görülmektedir. Bunun en büyük nedeni de kırsal alanda yaşayan bireylerin giderek ekonomilerinin bozulması ve kırdan kente göçün hızla artmasıdır (Ayhan, 2017:9).Kırsal yoksulluğu arttıran temel faktörler ise siyasi istikrarsızlık ve iç çatışmalardır. Bunun nedeni ise siyasi istikrarsızlık ve iç çatışmaların iktisadi büyümeye ket vurmasıdır (Oktik, 2008: 274).

Kent yoksulluğu; işsizlik, hayat pahalılığı, çeşitlenen harcama kalemlerine rağmen gelirlerin sabit kalması, ücretsiz izinler, geçici işten çıkarmalar, sürekli bir yerde ikamet edememe, eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanamama, aile için sorunlar ve psikolojik sorunlar gibi nedenlerle her geçen gün artmaktadır. Kent yoksulluğuna önceden sadece vasıfsız kişiler maruz kalırken şimdiler de çoğu meslek sahibi kişilerde maruz kalmaktadır (Aytaç ve İlhan, 2013: 171).

1.2.5. Geçici yoksulluk – Kronik yoksulluk

Hayat koşullarının bir kerelik kötüleşmesi sonucu oluşan yoksulluk türüne geçici yoksulluk denilmektedir. Genellikle ekonomik krizlerle ortaya çıkan geçici yoksulluk, dönemsel veya kıs süreli yoksulluk olarak da adlandırılabilir (Ayhan, 2017:10). Geçici yoksullukta hane halkı veya bireyler, bazı zamanlarda yoksulluk çizgisinin altında iken, bazı dönemlerde yoksulluk çizgisinin üzerinde kalmaktadırlar. Kronik yoksullukta ise, yoksulluğun zaman içerisinde değişmemesi söz konusudur. Kronik yoksulluk sadece ekonomik imkânlardan yoksul olma durumu değildir. Kronik yoksulluk, uzun süreli, şiddetli ve nesilden nesile aktarılan bir yoksulluk türüdür (Türk, 2014:6).

Kronik yoksullukta yoksullar, düşük gelir sahibi olmanın yanında birçok kötü durumla karşı karşıya kalmaktadır. Bunlar; açlık, kötü beslenme, temiz içme suyuna erişememe, eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanamama, ayrımcılık ve istismardır. Kronik yoksulluğu, geçici yoksulluktan ayıran en temel özellik ise bireylerin bu durumları değiştirebilecek olasılıklarının çok düşük olmasıdır (Gediklioğlu, 2015:10).

1.2.6. Yeni yoksulluk

Yeni yoksulluk kavramı, küreselleşmenin olumsuz etkileri sonucunda gündeme gelmiştir. Son yıllarda yaşanan küreselleşme ve ekonomik krizler, gelir dağılımdaki adaletsizliğin ve işsizlik oranlarının artmasına neden olmuştur. Yeni yoksulluk sorunu aynı zamanda neo-liberal politikaların da bir sonucu olarak görülmektedir (Türk, 2014:6). Ortaya çıkan bu yeni yoksulluk, çoğunlukla gelişmiş ülkelerde görülmektedir. Genel olarak sosyal, siyasal ve ekonomik olarak dışlanan insanlardan oluşan yeni yoksulların aile, arkadaşlık ve yakın çevre ilişkileri de oldukça zayıftır. Bu durumda onların yoksulluktan kurtulmalarına olanak vermemektedir (Tunç, 2014:245).

1.2.7. Nöbetleşe yoksulluk

Nöbetleşe yoksulluk, kente daha önce göç etmiş yoksul bireylerin hemşericilik bağlarını ve doğru kaynakları kullanması sonucunda kente daha sonra göç eden yoksul bireyler üzerinden refah seviyelerini arttırmaları olarak ifade edilmektedir. Bu yoksulluk türü ayrıca kente göç edenlerin kendi aralarında kurdukları bir ortaklık olarak ta tanımlanabilir. Nöbetleşe yoksulluğa göre kentte yaşayan yoksul bireyler, kamu arazileri üzerine yapmış oldukları konutları, kente yeni göç etmiş yoksullara kiralayarak veya satarak ekonomik gelir ederler ve bu şekilde yoksulluktan kurtulabilmektedirler (Yayla, 2018:13).

1.2.8. Sosyal imkânlar yoksulluğu

UNDP'nin 1996 yılındaki raporunda yoksulluk sadece parasal olarak değerlendirmeyip, toplumun veya bireyin insani gelişme anlamında gereksinim duyabileceği ihtiyaçları da gündeme getirmiştir. UNDP, sosyal imkânlar yoksulluğunu belirlemek amacıyla 3 ölçüt belirlemiştir. Bunlardan ilki, sağlıklı üreme imkânıdır. Bu ölçütte, bireylerin sağlıklı üreme olanaklarına ne ölçüde sahip olduklarını araştırır. İkincisi, sağlıklı büyüme ve yeterli beslenme ölçütüdür. Bu ölçütte, 5 yaşının altındaki çocukların uluslararası standartların altında boy ve kiloya sahip olması ve dolayısı ile yeterli beslenememesini incelemektedir. Son ölçüt ise okuma yazmadır. Ancak bu ölçüt okuma yazma oranlarını değil, 15 yaşının üstündeki kadınların okuma yazma oranlarını incelemektedir. UNDP, 3 ölçüt için

hesaplanan yüzdelerin tek bir yüzde altında toplanması ile hesaplanmaktadır. Ayrıca UNDP gelişmiş ülkelerde sosyal imkânlar düzeyinin yüksek olması nedeniyle ölçüm yapmamıştır. 101 ülke içerisinde yapılan araştırma sonucunda Türkiye 31. sırada yer almaktadır (Türk, 2014:8).

1.3.Yoksulluğun Ölçülmesi

Yoksulluk çok yönlü bir kavram olduğundan birçok tanımı yapılmıştır. Bu da yoksulluğun çok farklı açılardan incelenmesini gerektirir. Bu inceleme içinde farklı farklı ölçüm yöntemleri kullanılması gerekmektedir. Yoksulluk sınırlarının tam olarak belirlenebilmesi için bu ölçüm araçlarının doğru yerler de kullanılması doğru sonuçlar elde edilebilmesi açısından çok önemlidir (Karaca, 2015:19).

1.3.1. Yoksulluk sınırının belirlenmesi

Yoksulluk sınırının belirlenmesi için kullanılan çeşitli yöntemler vardır. Aşağıda bunlardan bir kaçını alan; Alınması Gereken Asgari Kalori Miktarı Yaklaşımı, Temel Gereksinimler Yaklaşımı, Gıda Oranı Yaklaşımı, Ortalama Gelirin Yarıısı Yaklaşımı, Harcamaların Besin Gruplarına Ayrıştırılması Yaklaşımı, Tüketim Harcamasına Göre Yoksulluk Yaklaşımı, Leyden Yoksulluk Sınırı açıklanacaktır (Karaca, 2015:20).

1.3.1.1. Alınması gereken asgari kalori miktarı

Tüm insanlar için önerilen, kişi başına alınması gereken ortalama bir kalori miktarı vardır. Bu alınması gereken kalori miktarının altında kalanlar besin gereksinimine dayalı yoksulluk sınırında yoksul olarak adlandırılmaktadır. Ancak bu ölçümün bir takım sakıncaları vardır. Bu sakıncalar hane halkı içerisindeki yaş, cinsiyet ve meslek grupları dikkate alınmadan hesaplanmış olmasıdır (Karaca, 2015:20).

1.3.1.2. Temel gereksinimler yaklaşımı

Temel gereksinimler yaklaşımında, bireylerin asgari düzeyde ihtiyaç duyduğu gıda, giyinme, barınma, eğitim ve sağlık hizmetleri göz önünde bulundurulmalıdır. Görüldüğü gibi temel gereksinimler yaklaşımında gıdanın yanı sıra gıda dışı ihtiyaçlar da göz önünde bulundurulmuştur. Temel gereksinimler yaklaşımına göre, bireylerin ihtiyaçları kişiden kişiye, yaşanan çevreye veya kültüre göre değişse de bu insanın temel ihtiyaçlarının belirlenmesine engel değildir (Karaçay Çakmak, 2006:124).

1.3.1.3. Gıda oranı yaklaşımı

Gıda oranı yaklaşımında esas hane halkının veya bireyin toplam gelir içerisinde gıda için harcadığı miktardır. Bireyin toplam harcamalarının içerisinde gıda harcamaları ne kadar yüksekse yoksullukta o oranda yüksek kabul edilmektedir. Bu durumda hane halkının geliri ne kadar çok olursa gıda harcamalarına ayrılan oran düşük olur ve yoksulluk oranı da o derece düşük olur (Yücel, 2017: 18).

1.3.1.4. Ortalama gelirin yarıısı yaklaşımı

Ortalama Gelirin Yarıısı Yaklaşımında göreceli yoksulluk tanımından yola çıkılarak bir yoksulluk tanımı yapılmıştır. Bu ölçüme göre toplumda yaratılan ortalama gelirin yarıısı yoksulluk sınırı olarak kabul edilmektedir. Doğrudan yaşam koşulları ile ilgili olan bu

yaklaşımına göre toplumda genel gelir düzeyi yüksekse, yoksulluk sınırı da yüksek çıkmaktadır (Yücel, 2017: 18).

1.3.1.5. Harcamaların besin gruplarına ayrıştırılması yaklaşımı

Harcamaların Besin Gruplarına Ayrıştırılması Yaklaşımında hane halkı içerisindeki yaş, cinsiyet ve meslek grupları dikkate alınmaktadır. Bu ölçüme göre hane halkının tükettiği gıda miktarları kalori ve besin değerlerine göre incelenmektedir. Elde edilen sonuçlar günlük alınması gereken kalori ve besin değerleri ile karşılaştırılarak sınırın altında kalan aileler yoksul olarak adlandırılmaktadır (Karaca, 2015:22).

1.3.1.6. Tüketim harcamasına göre yoksulluk yaklaşımı

Bu yaklaşıma göre kişi başına düşen tüketim harcaması ile yoksulluk ölçülebilmektedir. Mutlak yoksulluk kavramında gıda tüketimi, göreceli yoksullukta ise kişi başına düşen ortalama gelir esas alınmıştır. Ancak bu yaklaşım, kişinin bütün tüketim harcamalarını kapsamaktadır. Bunlar; gıda, giyim, barınma, ev eşyaları, hane halkı ile ilgili bakım ve hizmetler, sağlık, ulaşım, kültür, haberleşme ve eğitim gibi harcamalardır (Karaca, 2015:22).

1.3.1.7. Leyden yoksulluk sınırı

Goedhart, Halberstandt, Kpateyn ve Van Praag tarafından geliştirilen Leyden yoksulluk sınırı anlayışında insanların kişisel kararları ön planda tutulmuştur. Bireylerin kendilerini yoksul hissettikleri sınır, yoksulluk sınırı olarak kabul edilmiştir. Bireylere, ne kadar gelir elde ederlerse geçinme düzeylerinin çok kötü, kötü, yetersiz, yeterli, iyi veya çok iyi olacağı konusunda sorular sorulmaktadır. Bunun sonucunda da bireylerin kendileri için belirledikleri sınır ortaya çıkmaktadır (Karaca, 2015:31).

1.4. Yoksulluğun Ölçütleri

1.4.1. Kafa sayısı endeksi

Yoksulluğun ölçülmesinde birbirinde farklı birçok ölçüm yöntemi kullanılmaktadır. Ancak bunlar içerisinde en çok referans verilen ve teknik olarak hesaplanması en kolay olanı Kafa Sayısı Endeksi'dir. Kafa Sayısı Endeksi ile yoksulluk sınırı altında bulunan nüfusun genel nüfusa oranına ölçmektedir (Arpacıoğlu, 2012:15). Bu endeks, yoksul insan sayısını hesaplarken o kişilerin gelirlerinin yoksulluk sınırının altında olup olmadığına bakar ve yoksulluğun derinliğini hesaba katmazlar. Bu ölçümde yoksul, daha yoksul olduğunda ölçüm değişmemektedir (Çelik, 2018: 10).

1.4.2. Yoksulluk açığı endeksi

Yoksulluk Açığı Endeksi, Kafa Sayısı Endeksi'ne yönelik eleştiriler sonucu ortaya çıkmıştır. Bu endeks için önemli olan yoksulluğun şiddetini ölçmektir. Yoksulluğun derinliğinin ölçülebilmesi, yoksulluk sınırı ile kişinin geliri arasındaki açığın belirlenmesi ile mümkün olmaktadır. Ancak bu endekste, Kafa Sayısı Endeksi gibi gelirin yoksullar arasında nasıl dağıldığına karşı duyarlı olmadığından eleştirilmektedir (Türk, 2014:12).

1.4.3. Gini katsayı

Gelir dağılımındaki eşitsizliği ölçmek amacı ile en çok kullanılan ölçütlerden biridir. Gini katsayı 0 ile 1 arasında değişen değerler ile ifade edilmektedir. Değer, gelir dağılımındaki adaletsizlik artıkça 1'e yaklaşırken, adaletsizlik azaldıkça sıfıra yaklaşmaktadır (Yücel, 2017: 18).

Tablo 1. Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gini Katsayıları (2006-2017)

Yıllar	Gini Katsayısı
2006	0,428
2007	0,406
2008	0,405
2009	0,415
2010	0,402
2011	0,404
2012	0,402
2013	0,400
2014	0,391
2015	0,397
2016	0,404
2017	0,405

Kaynak: www.tuik.com, 2019

Yukarıdaki tabloda 2006 ile 2017 yılları arasındaki eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre gini katsayıları verilmiştir. 2006 yılında 0,428 olan gini katsayısı 2009 yılına kadar azalma eğilimi göstermiştir ancak 2009 yılında 0,415'e yükselmiş ve 2013 yılına kadar katsayı da dalgalanmalar görülmüştür. 2013'ten 2014'e geçişte yaşanan düzelmeye 2015 yılında tekrar bir bozulma eğilimine girmiştir.

1.4.4. Sen endeksi

Kafa Sayısı Endeksi ve Yoksulluk Açığı Endeksinin eksik kaldığı düşüncesi ile gündeme gelen Sen Endeksi; yoksulluk açığını ve yoksullar arasındaki gelir dağılımını birlikte alır. Sen Endeksi'ne göre yoksul bir hane halkından daha yüksek gelirli bir hane halkına gelir aktarımı olduğunda endeks artarken, yüksek gelirli bir hane halkından daha az gelirli bir hane halkına gelir aktarımı olduğunda endeks düşmektedir. Bu da yoksulluğun şiddetinin ölçülebilmesine olanak sağlamaktadır (Türk, 2014:12).

1.4.5. FGT endeksi

Diğer endekslere yöneltilen eleştiriler sonucunda ortaya çıkan FGT endeksi, Foster, Greer ve Thorbecke tarafından geliştirilmiştir. FGT endeksi ile gelir açığı ölçümü yalnızca yoksulluk sınırına ve bireyin gelirine bağlı olması gerektiğini savunmaktadır. FGT endeksi ile yoksul sınıf sosyo ekonomik ve bölgesel sınıflara ayrılabilir. Ayrıca FGT endeksi ile sadece yoksulluk oranları değil aynı zamanda yoksulluğun derinliği ve gruplar arasındaki göreceli yoksulluk verileri de elde edilebilmektedir (Yücel, 2017: 25).

1.4.6. Bileşik yoksulluk endeksleri

1.4.6.1. İnsani gelişme endeksi ve insani yoksulluk endeksi

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), ekonomik büyüme yoksulluğun yok edilmesi arasındaki ilişkiye açıklamak amacıyla 1990 yılında bir rapor yayımlamıştır. 1990 yılında yayımlanan bu raporda Haq tarafından geliştirilen insani gelişmeyi daha kapsamlı

ölçen bir endeks tanıtılmıştır. İnsani Gelişme Endeksi (İGE), tüm ülkelerde kolay veri elde edebilmek adına 3 boyuttan faydalanmaktadır (Erdem ve Çelik, 2019: 19). İnsani Gelişme Endeksini oluşturan boyutlar şunlardır:

Birinci Boyutu: Sağlık Endeksi; doğumda yaşam beklentisi ve ölçülebilir uzun ve sağlıklı bir yaşamı ölçmek amacı ile kullanılır

İkinci Boyutu: Eğitim Endeksi; yetişkin okuryazar oranı ve okula kayıt oranlarını tespit etmek için kullanılır.

Üçüncü Boyutu: Hedeflenen bir yaşam standardını belirlemek için Satın alma gücü paritesine (SGP) göre hesaplanan kişi başına GSYİH olarak ölçülen değerlerdir (Şimşek, 2015:12). İGE hesaplamalarında zamanla bu 3 boyut dışında yeni endeksler kullanılmaya başlanmıştır. Aşağıda yıllar itibariyle yeni kullanılmaya başlanan endeksler verilmiştir (Medyan ve Sarı, 2018:393)

Tablo 2.Yıllara Göre Hesaplanan Yeni Endeksler

Yıl	Endeksin Adı
1990	İGE
1991	Cinsiyete Duyarlı İGE
1991	Dağılım Ayarlamalı İGE
1991	İnsani Özgürlük Endeksi
1992	Politik Özgürlük Endeksi
1993	Gelir Dağılımına Göre Uyarlanmış İGE
1993	Seçilmiş Göstergeler İle Ülke Raporları
1995	Toplumsal Cinsiyete Bağlı Gelişme Endeksi
1995	Toplumsal Cinsiyeti Güçlendirme Endeksi
1997	İnsani Yoksulluk Endeksi
2010	Eşitsizliğe Duyarlı İGE
2010	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi
2010	Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi

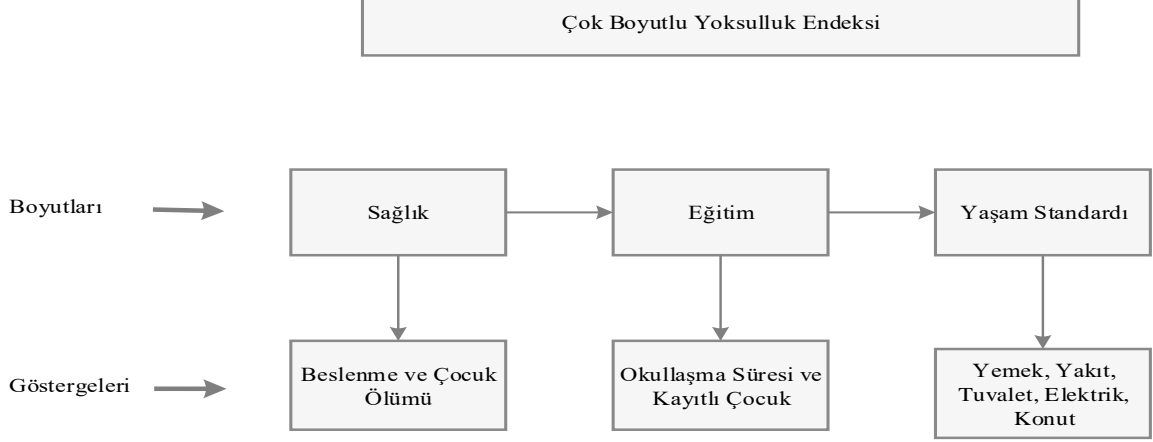
Kaynak: (Medyan ve Sarı, 2018:393)

İGE ülke içerisindeki gelişmeyi ölçtüğü halde, o ülke içerisindeki yoksulluğun derinliğinin ölçülmesinde yetersiz kalmıştır. Bu nedenle 1997 yılı İnsani Gelişme Raporunda İnsani Yoksulluk Endeksi (İYE) gündeme gelmiştir. İnsani Yoksulluk Endeksi'ni İGE' den ayırın özelliği toplumdaki en yoksul bireylerin durumlarına odaklanmasıdır (Şafak Zülfikar, 2010: 28).

1.4.6.2. Çok boyutlu yoksulluk endeksi

UNDP 2010 yılında yayınladığı bir raporda İnsani yoksulluğu çok yönlü olarak ele almış ve Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksini (ÇBYE) tanıtmıştır. Eğitim, sağlık ve yaşam standartlarını değerlendiren ÇBYE' de, eğitim ve sağlık 2'şer göstergeye dayanırken yaşam 6 göstergeye dayanmaktadır (Taşci, 2016:39). ÇBYE ile aynı hane içerisinde yaşayan insanların eğitim, sağlık gibi yaşam standardı göstergelerini kullanarak birden fazla yoksulluğun ölçülmesi amaçlanmıştır. ÇBYE ile asıl amaçlanan yoksulluğu yoksulluk temelinde hesaplamaktır (Çelik vd.,2017: 49). 10 temel göstergeye dayanan ÇBYE' de bir hane eğer bunlardan en az 3'ünden yoksun ise yoksul olarak tanımlanır.

Şekil 1.Çok Boyutlu Endeksin Unsurları

Kaynak: (UNDP, 2018)

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan 2018 ÇBYE raporuna göre Norveç ilk sırada yer almıştır. Endekse göre Norveç’i sırasıyla İsviçre, Avustralya, İrlanda ve Almanya takip etmektedir. Türkiye ise 189 ülkenin yer aldığı bu sıralamada 64. olmuştur. Endeksin son sıralamasında ise Nijerya bulunmaktadır (<http://ingev.org/>, 2019).

Tablo 3.2018 ÇBYE Tahminlerine Göre Dünyada Bulunan Yoksul Sayıları

Bölgeler	Yoksul Sayısı
Avrupa ve Orta Asya	4 Milyon
Latin Amerika ve Karayipler	32 Milyon
Arap Devletleri	66 Milyon
Doğu Asya ve Pasifik	118 Milyon
Güney Asya	546 Milyon
Sahra Altı Afrika	560 Milyon

Kaynak: (UNDP, 2018)

Yukarıdaki tabloda 2018 ÇBYE tahminlerine göre dünyada günümüzde bulunan 1.3 milyar yoksulun bölgeler göre dağılımı verilmiştir. Yoksulluğun en az olduğu bölge Avrupa ve Orta Asya iken, en fazla olduğu bölge ise Sahra Altı Afrika bölgesidir.

1.5. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun nedenlerinin araştırılması çok eskilere dayanmaktadır. Yapılan bu araştırmalara bakıldığında görülüyor ki yoksulluğun nedenleri; zamandan zamana, mekândan mekâna hatta kişiden kişiye değişmektedir (Şenses, 2014: 145). Yoksulluk, çok boyutlu bir kavram olduğundan yoksulluğun nedenlerini tek bir başlık altında incelemek mümkün değildir (Türk ve Ünlü, 2016: 93).

1.5.1. Demografik nedenler

Demografik unsurlar; Nüfus baskısı, eğitim, sağlık, göç, hane halkı türü ve işgücü piyasalarıdır. Birçok araştırmaya göre bu unsurlar her bölgede, her ülkede ve her hanede farklı boyutlarda yaşanmaktadır (Türk ve Ünlü, 2016: 93).

Nüfus Baskısı: Nüfus, yoksulluk sorununun ana nedenlerinden biridir. Nüfus artış oranı; sanayileşmiş ülkelerde düşük olduğundan nüfus baskısı düşük oranlarda kalmıştır. Ancak

az gelişmiş ülkelerde bu durum tam tersidir. Sürekli artan ağır nüfus baskısına maruz kalmaktadırlar (Şenses, 2014: 155). Bu durum eğitim ve sağlık hizmetlerinin yeteri kadar yapılamaması sonucunu doğurur. Hızlı nüfus artışı diğer bir yandan kişi başına gelir düzeyini düşürerek insanların tasarruf yapma imkânlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Tasarrufların yeterince yapılamaması ise yatırım düzeyini düşürerek bir sonraki dönem gelirin düşük olmasına neden olur. Yani yoksulluk, düşük gelir, hızlı nüfus artışı, düşük kişi başı gelir düzeyi, düşük tasarruf ve düşük yatırımla kısır döngü oluşturmaktadır (Öztürk ve Öztürk, 2010: 77).

Eğitim: Yoksulluğu etkileyen bir faktör olan eğitim, yoksulluk araştırmalarının da yakından ilgilendiği bir unsurdur. Toplum içinde bireyin gerekli bilgi, beceri ve donanıma sahip olması gelir dağılımını etkilemektedir. Toplumda eğitim seviyesi yükseldikçe gelir seviyesi de yükselmektedir. Gelir seviyesinin yükselmesi ise yoksulluk oranlarını düşürmektedir (Türk ve Ünlü, 2016: 94). Dolayısıyla bu alana çok önem verilmeli ve daha çok kaynak ayrılmalıdır. Eğitim sistemimiz toplumun çalışma yaşamının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir (Gündüz, 2006: 46).

Sağlık: Yoksulluk ile sağlık arasında sürekli bir etkileşim vardır. Sağlık sorunları, bazı bireylerin düzenli olarak gelir elde etmesine engel olabilmektedir. Yoksulluk, yetersiz beslenme ile birlikte hastalıkların artmasına neden olurken bireyin gelirin büyük bir bölümünü sağlık sorunlarına ayırmasına neden olmaktadır. Ayrıca yoksul insanların yaşadığı sosyo-ekonomik çevre; suç oranların yüksek olduğu, coğrafi hareketliliğin çok hızlı yaşandığı ve sosyal sorunların çok fazla olduğu bölgelerdir. Bu nedenle birey hem fiziksel hem de ruhsal sorunlarla savaştığıdır (Ergül, 2005: 100).

Göç: Yoksulluk ile göç arasındaki ilişki çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu konuyu açıklamaya yönelik iki temel görüş vardır. Bunlardan ilki, göçün yoksulluğa neden olduğu görüşünü savunurken diğeri yoksulluk olgusunun yoksulların hareket alanını sınırlandırmasından ötürü göçe engel olduğunu iddia eder (Güneş, 2012: 188). Göç eden yoksul bireylerin, göç ettikleri ve göç için ayrıldıkları yerlerin göç sonrasında yoksulluk düzeylerinin ne yönde etkileneceğini önceden hesaplamak mümkün değildir. Göç veren ve göç alan bölgelerin demografik, sosyal ve ekonomik yapıları ve göçün mevsimlik mi yoksa sürekli mi olup olmadığı yakından incelenmelidir (Arpacıoğlu, 2012:37).

Hane Halkı Türü: Yapılan birçok araştırmada hane halkı türü, büyüklüğü ve hane içerisindeki bireylerin yaş ve cinsiyetlerinin yoksulluk ile ilişkili olduğunu görmekteyiz. Örneğin; çok sayıda ailenin bakabileceğinden daha fazla çocuk sahibi olması, aileleri yoksullaştıran bir durumdur (Kotler ve Lee, 2009: 57).

İş Gücü Piyasaları: İş gücü piyasaları, yoksulluğu doğrudan etkilemese bile dolaylı olarak etkilemektedir. Yapılan araştırmalarda yoksulluk ile işgücü arasındaki ilişkiyi açıklarken 5 ayrı görüş elde edilmiştir. Bunlardan birincisine göre yoksulluk az gelişmişliğin sonucudur. Yani yoksulluk, piyasaların etkin bir şekilde işleyememesinden kaynaklanır ve çözümü de piyasaların genişletilmesidir. Yoksul bölgelerde yapılan yatırımlar piyasaların genişlemesini sağlayarak yeni işleri artırır. İkinci görüş ise; bireylerin piyasa ekonomilerine etkin bir şekilde katılmadığından yoksulluğun ortaya çıktığını savunur. Çözümü ise bireylerin eğitim programlarına katılmasını sağlayarak verimliliği arttırmaktır.

Üçüncü görüş ise, yoksulluğun nedenini piyasaların doğru bir şekilde çalışmamasıdır. Bu yaklaşıma göre kontrol edilmeyen piyasa sorun yaratırken düzenlenmiş bir piyasa yoksulluğun azalmasına katkı sağlar. Dördüncü görüş yoksulluğun nedenini sosyal ve siyasi nedenlere bağlar. Çözümü ise siyasi çatışmaların, yolsuzluğun ve önyargıların ortadan kaldırılmasıdır. Beşinci görüşte de yoksulluğun nedeni yine yoksulların kendisidir. Yani yoksulların kişisel özellikleri ve tercihlerinden kaynaklanır (Kabaş, 2014: 96).

1.5.2. Ekonomik nedenler

Yoksulluğa yönelik yapılan araştırmalarda, yoksulluğun ekonomik nedenleri 4 başlık altında incelenmiştir. Bunlar; büyüme ve gelir dağılımı, ekonomik krizler, enflasyon ve vergideki adaletsizliklerdir.

Büyüme ve Gelir Dağılımı: Yoksulluk, büyüme ve gelir dağılımı birbiriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, araştırmalarda birlikte ele alınmalıdır. Büyüme, doğrudan gelir dağılımı üzerinde olumlu bir etki yaratır ve bu etkinin sonucunda yoksulluk düzeyinde etkili olur. Özellikle az gelişmiş ülkelerde yaşanan piyasa ve ekonomi politikalarının başarısızlıkları büyüme üzerinde olumsuz etki yaratarak yoksulluk sorununun daha da artmasına neden olur (Şenses, 2014:149). Ancak yapılan araştırmalar sonucunda yoksul bireylerin büyümenin yarattığı fırsatlardan eşit bir şekilde yararlanıp yararlanmadığı tartışmalı bir konu olmuştur. Ekonomik büyümenin yetersiz gerçekleşmesi sonucunda yoksulluğun büyümesinin en güzel örneği Sahra Altı Afrika örneğidir. Bu ülkelerin bazılarında yaşanan yetersiz büyüme yoksulluğun daha da artmasına neden olmuştur. Bu durumun tam tersi ise Asya ülkelerinde yaşanmıştır. Başta Hong Kong, Singapur ve Tayvan olmak üzere ekonomik büyük artış göstermiş ve yoksulluğun azalmasına neden olmuştur (Aytaç ve Hatipler, 2013: 74).

Gelir Dağılımı: Bir ülkede yaşayan kişiler tarafından üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen gelirin ve bu gelirin o ülkelerdeki kişiler arasında paylaşımını ifade eder. Toplumda bireylerin huzur ve mutluluk içinde yaşaması için gelir dağılımının adaletli olması çok önemlidir (İncedal, 2013:35). Gelir dağılımı eşitsizliği ise ekonomik düzeni olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuz etki yoksulluğun boyutlarını da derinden etkilemektedir (Aytaç ve Hatipler, 2013: 76).

Ekonomik Krizler: Ekonomik kriz, ekonomide aniden ortaya çıkan olayların ülke ekonomisini derinden etkileyecek sonuçlar doğurmasıdır. Fiyatların genel seviyesinin aniden düşmesi, işsizlik oranlarının yükselmesi, iflaslar, finansal piyasalarda çöküş ve üretimde daralma ekonomik krizlerin temel nedenlerindedir. Yaşanan ekonomik krizler hem gerçekleştiği dönemde hem de sonrasında da ülkeyi ekonomik ve sosyal olarak olumsuz etkilemektedir. Yapılan birçok araştırma göstermektedir ki ekonomik krizler, toplum içerisinde en çok yoksul ve yardıma muhtaç kişileri etkilemektedir (İncedal, 2013:37).

Enflasyon: Enflasyon, ekonomik dengeyi bozarak zengini daha zengin fakiri daha da fakir yapan önemli bir problemdir. Enflasyon, fiyatları arttırarak reel ücretlerin düşmesine neden olur. Bu durumda en çok düşük gelir grubunu etkilemektedir (İncedal, 2013:37).

Vergideki Adaletsizlikler: Devlet, kamusal ihtiyaçlarını karşılayabilmek için vergi toplamaktadır. Toplanan bu vergilerin oranı ve dolaylı ya da dolaysız oluşunun etkisi,

bireyler, şirketler ve ekonomi açısından farklılık gösterebilmektedir (İncedal, 2013:37). Sürekli artan kamu harcamaları, vergi yükünün yoksullukla ilişkilendirilmesine neden olmaktadır. Vergi yükünün toplumun hangi kesiminden elde edileceğinin önemi büyüktür. Bu sorunun giderilebilmesi için kişilerin kazançları, malları ve buna bağlı olarak harcamaları göz önünde bulundurulmalıdır (Durkaya, 2015:13).

1.5.3. Coğrafi nedenler

Ülkelerin buldukları coğrafi konumlar, ülkelerin zengin veya yoksul olmasında belirleyici rol oynamaktadır. Her ülkenin yeryüzü şekilleri, iklimi, doğal kaynakları toprak ve bitki örtüsü farklıdır. Bu farklılıklar da ülkelerin refah düzeylerinde çok büyük bir etkiye sahiptir. İklimin çok sıcak ya da soğuk olması insan yaşamı üzerinde olumsuz bir etki yaratır ve yoksulluğa neden olur. Ülkelerin coğrafyaları, ülke içerisinde yatırım yapmak isteyen yatırımcının kararında bile etkili olmaktadır. Yatırımcı, yatırım yapmadan önce bölgenin ulaşım kaynaklarına yakınlığına ve hammadde erişim olanaklarına bakar. Dolayısıyla bu bölgelerde yatırım artar ve yoksulluğun azalmasına neden olur. Bazı bölgeler ise coğrafi nedenlerin elverişsizliği yüzünden daha az yatırım alır. Bu da yoksulluğun daha da artmasına neden olur (İncedal, 2013:45).

1.6. Yoksulluğu Belirleyen Önemli Faktörler

Yoksulluk çok boyutlu bir kavram olduğundan etkilendiği faktörlerde çok fazladır. Bu faktörleri; toplumsal faktörler, bölgesel faktörler, kişisel faktörler ve haneye ilişkin faktörler olarak sıralayabiliriz. Toplumsal faktörler, altyapı eksikliği ve temel kamu hizmetlerine erişim eksikliğidir ve bu yoksulluğu ciddi derecede etkilenen faktörler arasındadır. Bir ülkede toplum içi dayanışmanın güçlü oluşu yoksulların toplum tarafından korunması sağlamaktadır (Yazıcı, 2017:24). Bölgesel faktörler, altyapı, gıda kaynakları, bölgenin hava şartları, bölgedeki politik ve ekonomik istikrar, güvenlik ve sosyal eşitsizlik gibi hususlardır. Bölgesel eşitsizlikler belli bir bölgeyi etkileyebilirken tüm ülkeyi de etkisi altına alabilmektedir. Hane halkına ilişkin faktörler ve kişisel faktörler de yoksulluğun belirlenmesi önemli birer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Yazıcı, 2017:23).

Tablo 4.Yoksulluğu Belirleyen Önemli Faktörler

Bölgesel Özellikler	İzolasyon, daha az altyapı ile piyasa ve hizmetlere ulaşımında zorluklar Doğal kaynaklar, elverişli arazi Çevre ve hava koşulları Bölgesel Yönetim Eşitsizlik
Toplumsal Özellikler	Altyapı Arazi dağılımı Kamu hizmetlerine erişim Sosyal yapı ve sosyal sermaye
Hane halkı Özellikleri	Hane halkının büyüklüğü Bağımlılık oranları Hane halkının cinsiyeti Mallar (toprak, konut, menkul kıymet) İstihdam ve gelir yapısı, Hane halkı fertlerinin eğitim ve sağlık durumları
Bireysel Özellikler	Yaş Eğitim İstihdam durumu Sağlık durumu

Kaynak: (Yazıcı, 2017:24).

1.7. Dünya’da Yoksulluk

Yoksulluk, son dönemde yaşanan tüm ekonomik ve teknolojik gelişmelere rağmen dünyanın en önemli sorunlarından biri olmaya devam etmektedir. Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler başta olmak üzere birçok uluslararası kuruluş yayımladıkları raporlarla dünyadaki yoksulluğun ne boyutlara ulaştığını gözler önüne sermektedir. Birleşmiş Milletler, yoksulluk sorununu dünyadaki en önemli 12 genel sorunlardan biri olarak kabul etmektedir. Dünyadaki en zengin ülkelerin de yaşayan yaklaşık 900 milyon kişi dünya gelirinin yaklaşık % 80’ine sahipken, dünyadaki yaklaşık 3 milyar insan dünya gelirinin yalnızca %1,2’ sine sahiptir Gelişmekte olan ülkelerde yoğun olarak görülen yoksulluk sorunu, gelişmiş ülkelerde de küçümsenemeyecek düzeydedir (Sarıkoca ve Daşlı, 2016: 1300). UNDP, 2017 yılı için hazırladığı raporunda insani gelişmişlik düzeylerine göre ülkeleri sınıflandırmıştır. Çok yüksek düzey insani gelişmeye sahip ülkelerin başında Norveç gelmektedir.

Tablo 5.UNDP 2017 Raporuna Göre İnsani Gelişmişlik Açısından Ülkeler

Çok Yüksek Düzey İnsani Gelişme	Yüksek Düzey İnsani Gelişme	Orta Düzey İnsani Gelişme	Düşük Düzey İnsani Gelişme
Norveç	İran	Filipinler	Solomon Adaları
İsviçre	Palau	Güney Afrika	Papua Yeni Gine
Avustralya	Seyşeller	Mısır	Tanzanya
İrlanda	Kosta Rika	Endonezya	Suriye Arap Cumhuriyeti
Almanya	Türkiye	Vietnam	Zimbabve

Kaynak: (UNDP, 2018).

Dünyanın en zengin 500 kişisi en yoksul 416 milyon kişiden fazla gelire sahiptir. Dünya nüfusunun yaklaşık %40’ı günde 2 doların altında gelire, dünya gelirinin %5’i ile yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Dünyanın en yoksul 48 ülkesinin Gayrisafi Milli Hasılası, dünyanın en zengin 3 insanın mal varlığının toplamından daha azdır. Dünyada 2.2 milyar çocuğun 1 milyarı yoksuldur. Bu 1 milyar yoksul çocuğun 121 milyarı temel eğitimden bile mahrum kalmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde 1,1 milyon insan yeterli suya bile erişememektedir Dünyada artan yoksulluk sorunu ile ülkeler hatta bölgeler arasında eşitsizliğin boyutları giderek büyümektedir. Genel olarak yoksul ülkeler zengin ülkelerden daha yavaş bir büyüme oranına sahip olduğundan bu eşitsizlik giderek genişlemektedir (Sarıkoca ve Daşlı, 2016: 1301).

Tablo 6.Bölgelere Göre Günde 1.9 \$’dan Daha Az Gelirle Yaşayan Yoksul Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (%)

Bölge	1990	1996	1999	2002	2005	2008	2010	2012	2015
DoğuAsya& Pasifik	61,6	41,1	38,8	29,9	19,1	15,1	11,2	3,6	4,1
Avrupa & Merkezi Asya	2,9	7,2	7,8	5,9	4,9	2,8	2,4	1,6	1,7
Latin Amerika & Karayipler	14,1	13,8	13,5	11,7	9,8	6,9	6,0	4,5	5,6
Orta Doğu &Kuzey Afrika	6,3	5,8	3,8	3,2	3,0	2,7	2,3	2,7	-
Güney Asya	44,4	40,3	-	38,6	33,8	29,5	24,7	15,1	13,5
Sahra Altı Afrika	55,1	58,8	58,3	56,9	50,9	47,7	46,5	42,3	35,2
Dünya	35,5	29,6	28,8	25,8	20,9	18,1	15,8	10,9	9,6

Kaynak: (Emin, 2018:14)

Dünya Bankası tarafından yayımlanan 2011 yoksulluk göstergelerine göre 1.9 doların altında gelire sahip insanlar açlık sınırının altında kabul edilmektedir. Yukarıda gösterilen tablolara göre 1990'lı yıllardan itibaren tüm dünyada yoksulluk giderek azalmış % 10 seviyelerine kadar gerilemiştir.

Tablo 7. Bölgelere Göre Günde 1.9 \$'dan Daha Az Gelirle Yaşayan Yoksul Nüfus (Milyon)

Bölge	1990	1996	1999	2002	2005	2008	2010	2012	2015
Doğu Asya & Pasifik	987.1	712.9	695.	552.5	361.6	293.7	220.6	73,2	82.6
Avrupa & Merkezi Asya	13.3	33.8	36.8	27.6	22.9	13.3	11.4	7.2	4.4
Latin Amerika & Karayipler	62.5	67.3	69.3	62.7	54.4	39.7	35.4	27.8	29.7
Orta Doğu & Kuzey Afrika	14.4	15.3	10.3	9.4	9.4	8.4	7.9	9.6	-
Güney Asya	503.1	518.3	-	554.6	510.5	467.0	402.3	257.3	231.3
Sahra Altı Afrika	281.9	354.5	380.25	401.5	389.4	396.1	407.4	400.8	347.2
Dünya	1.866.8	1.706.7	1.731.9	1.613.2	1.353.6	1.222.8	1.090.9	782.7	776.3

Kaynak: (Emin, 2018:14)

Tablo 6'da bölgelere göre günde 1.9 \$'dan daha az gelirle yaşayan yoksul nüfus verilmektedir. 2015 yılında Dünyada toplam 776.3 milyon yoksul bulunmaktadır ve bu yoksul nüfusun yaklaşık % 75'i Güney Asya ve Sahra Altı Afrika bölgelerinde görülmektedir. En az yoksul nüfusa bölge ise 4.4 milyon ile Avrupa ve Merkezi Asya bölgeleridir.

Tablo 8. 2016 Yılında Bazı Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye'de Yoksulluk (%)

Ülke	Yoksulluk Oranı
Çek Cumhuriyeti	9,7
Finlandiya	11,6
Danimarka	11,9
Norveç	12,2
Slovakya	12,7
Hollanda	12,8
Slovenya	13,9
Avusturya	14,1
Macaristan	14,5
Belçika	15,5
İngiltere	15,9
İsveç	16,2
Polonya	17,3
Hırvatistan	19,5
Yunanistan	21,2
Türkiye	21,2
Estonya	21,7
Litvanya	21,9
İspanya	22,3
Bulgaristan	22,9
Romanya	25,3
Sırbistan	25,5

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2017_52_20171006.pdf

Tablo 7’de 2016 yılı verilerine göre en düşük yoksulluk oranları sırasıyla 9,7 ile Çek Cumhuriyeti,11,6 ile Finlandiya ve 11,9 ile Danimarka iken en yüksek yoksulluk oranları sırasıyla 25,5 ile Sırbistan, 25,3 ile Romanya ve 22,9 ile Bulgaristan’dır. Türkiye ise Avrupa ülkeleri arasında yapılan bu sıralamada 21,2 oranıyla 16. sırada yer almaktadır.

1.8.Türkiye’de Yoksulluk

Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin bir sorunu olan yoksulluk, temel sorunların başında gelmektedir. 1900’lü yıllarda Türkiye’de yoksulluk çalışmaları yoğun bir hız kazanmıştır. Türkiye’de de geçerli olan bu sorun için kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve birçok uluslararası kurum ve kuruluş çeşitli politikalar ve programlar uygulamaktadırlar. 1980’li yıllar Türkiye için büyük bir dönüm noktası olmuştur. 1970’li yılların sonunda yaşanan ekonomik kriz sonucunda 24 Ocak 1980 yılında istikrar kararları açıklanmış ve ekonomi tarihinde yeni bir dönüm noktası yaşanmıştır. 1980’li yıllar öncesinde uygulanan ithal-ikameci politikalar terkedilmiş yerine serbest piyasa politikalarının hâkim olduğu bir dönem başlamıştır. 12 Eylül 1980 Askeri darbe sonrasında yaşanan sosyal ve siyasi hakların kısıtlanmasına rağmen ekonomi politikaları herhangi bir muhalefete uğramadan uygulanabilmiştir (Gürses, 2007: 62).

1980 sonrası başarılı bir şekilde uygulanan ekonomi politikaları ile ihracat hızla yükselmiş. Bu da ülkenin güvenilirliğinin dış piyasalar da yükselmesine olanak sağlamıştır. Bu iyileşme belirtileri 1990 yıllarında art arda yaşanan krizlerle sekteye uğramıştır (Gürses, 2007: 62).

Tablo 9.Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Hesaplanan Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı Ve Yoksulluk Açığı (2006-2017)

	Yoksulluk Sınırı (TL)	Yoksul Sayısı (Bin Kişi)	Yoksulluk Oranı (%)	Yoksulluk Açığı
2006	2 821	17 165	25,4	33,6
2007	3 649	16 053	23,4	28,4
2008	3 797	16 714	24,1	27,9
2009	4 227	17 123	24,3	29,6
2010	4 457	16 963	23,8	28,7
2011	4 883	16 569	22,9	29,2
2012	5 418	16 741	22,7	29,2
2013	6 012	16 706	22,4	26,7
2014	6 665	16 501	21,8	27,2
2015	7 495	16 706	21,9	26,8
2016	8 539	16 328	21,2	26,5
2017	9 532	15 864	20,1	25,8

Kaynak: Şengür, 2019: 48

Yukarıdaki tabloda Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60 ‘ göz önünde bulundurularak belirlenen yoksulluk sınırına göre hesaplanan yoksulluk oranları verilmiştir. 2006 yılında %25.4 olan yoksulluk oranı 2011 yılına kadar bir yükselip bir azalmıştır. Ancak 2011 yılından sonra yoksulluk oranları giderek azalma eğilimine girmiştir. 2017 yılında ise yoksulluk oranı %20’ye düşmüştür.

Yoksulluk oranlarındaki değişim, yoksul sayısında ve yoksulluk açığı oranlarında da görülmektedir. Her iki gösterge içinde 2006 yılından 2017 yılına görece olarak azalış görülmektedir. 4 Kişilik bir aile için hesaplanan yoksulluk sınırı 2006 yılında 2.821₺ iken 2017 yılında bu rakam 3.5 kat artarak 9.532₺ olmuştur (Şengür, 2019: 48).

Tablo 10.Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Bölgesel Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranları

2017	Medyan Gelirinin %50'sine göre			Medyan Gelirinin %60'sine göre		
	Yoksulluk Sınırı (₺)	Yoksul Sayısı (Bin kişi)	Yoksulluk Oranı (%)	Yoksulluk Sınırı (TL)	Yoksul Sayısı (Bin kişi)	Yoksulluk Oranı (%)
Türkiye	7 944	10 622	13,5	9 532	15 864	20,1
TR1 İstanbul	10 251	1 472	10,0	12 301	2 776	18,8
TR2 Batı Marmara	8 979	439	13,1	10 775	646	19,3
TR3 Ege	8 492	825	8,2	10 190	1 540	15,3
TR4 Doğu Marmara	9 300	564	7,4	11 160	1 126	14,8
TR5 Batı Anadolu	9 238	829	10,8	11 086	1 408	18,4
TR6 Akdeniz	7 347	1 317	13,0	8 816	2 060	20,3
TR7 Orta Anadolu	7 286	344	8,9	8 743	600	15,5
TR8 Batı Karadeniz	7 972	469	10,6	9 567	726	16,4
TR9 Doğu Karadeniz	7 665	193	7,5	9 198	376	14,6
TRA Kuzey Doğu Anadolu	6 188	217	10,2	7 425	381	17,9
TRB Ortadoğu Anadolu	4 986	354	9,5	5 983	611	16,3
TRC Güneydoğu Anadolu	4 332	856	10,1	5 198	1 307	15,4

Kaynak: (http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013, 2019)

Türkiye’de bölgesel olarak yoksulluğa baktığımızda pek çok yerde ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tablo 9’a baktığımızda Türkiye’nin doğusu ile batısında özellikle güneydoğusu ile kuzeybatısı arasında dengesizliklerin olduğu görülmektedir. TÜİK tarafından hazırlanan eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin % 50’sine göre Türkiye’nin yoksulluk oranı 13,5’dir. En düşük yoksulluk oranlarına sahip bölge, 7,4 oranı ile Doğu Marmara, en yüksek yoksulluk oranına sahip bölge ise 13,1 ile Batı Marmara’dır. Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin % 50’sine göre Türkiye’nin yoksulluk sınırı 7.944 ₺ iken; en düşük yoksulluk sınırı 4.332 ₺ ile Güneydoğu Anadolu en yüksek yoksulluk sınırı 10.251 ile İstanbul’dur

BÖLÜM 2: SİVİL TOPLUM VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Son zamanlarda giderek artan bir şekilde kullanılan sivil toplum kavramı, Batı dünyasının belirli sosyal, ekonomik ve siyasal gelişiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Akın ve Erdem, 2004:15). Batıda ortaya çıkan bu sivil toplum kavramının tanımı konusunda düşünürlerin üzerinde anlaştıkları ortak bir tanım bulunmamaktadır. Her düşünür sivil toplumu tanımlarken içerisinde yaşadıkları toplumu, tarihsel gelişimini, ekonomik durumunu, sosyal, siyasal ve kültürel yapısını dikkate alırlar (Tuncel, 2011:13). Batı siyasal düşüncesinin bir ürünü olan sivil toplum kavramı, siyasal ve toplumsal felsefe tarihinde 12.yüzyıldan başlayıp günümüze kadar ulaşmıştır (Erdoğan Tosun, 2001:27).

Ancak Türkiye’de bu kavram çok geç gündeme gelmiştir. Sivil toplum kavramı Türkiye’de üç anlamda kendine yer edinmiştir. İlk olarak askeri olanın karşıtı olarak kullanılmıştır. Bu anlama göre sivil toplum, askerler dışında kalan sivil insanlar tarafından yönetilen toplumdur. 1980 sonrası hayatımıza giren bu kavram askerlerin egemen olmadığı bir toplumu ifade etmektedir. Sivil toplum kavramının bu şekilde anlaşılması yanlış anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. İkinci anlama göre sivil toplum, sivil vatandaşların kurduğu örgüt, dernek ve vakıfları içermektedir. Türkiye’de sivil toplumun üçüncü ve son anlamı ise sivil toplumun burjuva toplumu olduğuna dair nitelenmesidir. Bu düşünce öncelikli olarak sivil toplum ve burjuva toplumunu birlikte ele alan Hegel ve Marx’tan kaynaklanmaktadır. Ancak bu iki kavramı bir arada kullanmak sivil toplumun kapsamını açıklamak için yetersiz kalmaktadır (Akın ve Erdem, 2004:17).

2.1.Sivil Toplum Kavramı

Fransızca kökenli olan sivil kelimesi, uyar nazik ve kibar anlamına gelmektedir (Tuncel, 2011:13). Daha geniş anlamda ise; vatandaşlara ilişkin olan, onların yönetimine veya ilişkilerine yönelik olan, bir şehirde yaşayanlara göre olan, kırsal ya da köy yaşamına ilişkin olmayan, askeri ve dini olmayan anlamına gelmektedir (Aslan, 2010:359).

Sivil toplum; gönüllük esasıyla meydana gelen, kendi imkânlarıyla ayakta duran, devletten özerk, özel alan ile devlet arasında aracılık yapma özelliğine sahip sosyal bir yapılandırma (Uluç, 2013:400).

Sivil toplum, devlet ile toplum arasındaki ara kademeyi ifade etmektedir. Bu ifade ile yola çıkarsak sivil toplum, devletin dışında kalan ve toplumsal gruplar tarafından doldurulan alandır. Sivil toplum, her geçen gün gelişerek demokratik bir toplumlu eş anlamlı kullanılmaya başlanmıştır. Sivil toplumu omuzlayan sosyal veya siyasal gruplar, sivil toplum örgütleridir(STK). Bu tür sosyal ve siyasal gruplar uluslararası literatürde Non Governmental Organizations (Hükümet Dışı Kuruluşlar) olarak ifade edilirken Türkiye’de bu gruplar için Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ya da Sivil Toplum Örgütleri (STÖ) kavramları kullanılmaktadır (Gündüz ve Kaya, 2014: 132).

2.1.1.Sivil toplumun ortaya çıkması için gerekli ön koşullar

Sivil toplum alanının oluşması ve bunun sonucunda da sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkabilmesi için belirli koşullara ihtiyaç duyulmaktadır. Sivil toplumun ortaya çıkış sürecinde temel belirleyici unsur o ülkenin ekonomik yapısıdır. Devlet dışında ekonomik yönden güçlenen başka bir grubun varlığı sivil toplum oluşmasında önemli bir etkidir

(Tuncel, 2011:19). Sivil toplum kavramının rahatça ortaya çıkabilmesi ve gelişebilmesi için ekonomik alanın serbest ve devlet müdahalesinden uzak olması gerekmektedir. Yani serbest piyasa ekonomisi sivil toplum için belirleyici olmasa da gereklidir. Sivil toplum kuruluşlarının, liberal ekonomilerin uygulandığı ülkelerde ortaya çıkması bunun en büyük kanıtıdır (Tuncel, 2011:19).

Sivil toplum kavramının ortaya çıkması için gerekli olan diğer bir koşulda hukukun üstünlüğü düşüncesinin kabul edilmesidir. Bu düşüncenin sadece belli bir kesim tarafından kabul görmesi yetmez. Kamu gücünü elinde bulunduranların da bunu kabul etmesi ve uygulamaya geçirmesi gerekmektedir. Hukukun üstünlüğü kabul eden devlet yönetimi her kişi ve kurumu güvence altına almak zorundadır. Hukuk devleti kavramının kavram olmaktan çıkıp uygulanabilir olması için öncelikle anayasal bir düzen kurulması gerekmektedir. Ancak önemli olan husus bu anayasanın vatandaşları devlete karşı koruyacak bir yapıda olmasıdır (Tuncel, 2011:19). Toplumsal örgütlenmenin hukuk güvencesi altına alınmasıyla birçok siyasi parti, sendika, dernek ya da vakıf kurulmuştur. Vatandaşlara tanınan bu hakla başka kişilerle bir araya gelmek isteyen bireyler hukuki bir güvence sağlanmıştır (Karan, 2018:3).

Sivil toplum, demokrasinin gelişmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Üstlendiği bu rolle sivil toplum, farklılıkları barındıran, bireylerin çıkarlarını birleştiren ve toplum amaçlarının gelişmesinde etkili olan bir alan olarak nitelendirilebilir. Bu doğrultuda sivil toplumun gelişmesi için örgütlenmenin gönüllülük ilkesi üzerine inşa edilmesi gerekmektedir. Gönüllülük ilkesine dayanmayan hiçbir örgütlenme sivil toplum içerisinde değerlendirilmemektedir. Dolayısıyla sivil toplumun gönüllülük esasına sahip geleneksel, modern, dini, kültürel, etnik, ekonomik ve cinsiyet temelli örgütlenmeler birer sivil toplum kuruluşudur (Yönten Balaban ve Çoban İnce, 2015:157).

Demokratik bir siyasi sistemin oluşması için siyasi iktidarın tek bir elde toplanmaması gerekmektedir. Oluşması istenen siyasi sistemin varlığının sürdürülebilmesi için siyasi iktidarın gücü dengeli bir şekilde dağıtılmalıdır. Bu dağıtım doğru yapılabilmesi için sivil toplum kuruluşlarının sayılarının ve etkinliklerinin artırılması gerekmektedir (Tuncel, 2011:23).

2.1.2.Sivil toplum kavramının tarihsel gelişimi

Sivil toplum kavramı, birçok siyasi düşünür tarafından 18. Yüzyıl Batı toplumunun bir arada nasıl yaşayabileceğini anlamaya yönelik bir araç olarak kabul edilmiştir. Batı toplumu için çok önemli olan bu kavramın gelişim süreci her toplumda farklı özelliklere sahip olmuştur. Sivil toplum, gelişim sürecinde 4 aşamadan geçmiştir. İlk aşama, sivil toplumun devlet ile bir bütün olmaktan kendisini kurtarmasıdır. İkinci aşamada ise devletten ayrılan bu sivil toplumun kendilerini devlete karşı savunmalarının meşruiyet kazanmasıdır. Bir sonraki aşamada da toplumsal çatışmaların kaynağı devlet müdahalesinin, sivil toplumun içerdiği özgürlüklerin önleyici unsur sayıldığı anlayış hâkimdir. Son aşamada ise üçüncü aşamaya tepki olarak devlet müdahalesiyle sivil toplumun ortadan kalkabileceği düşünülmektedir. Bunu önlemek amacıyla özgür bir sivil toplumun kurulması amaçlanmaktadır. Genel olarak sivil toplumun bu aşamalardan geçtiği

kabul edilse de her toplumda bu süreç farklı gelişmiştir. Aynı dönemlerde bile farklı aşamalardan geçen sivil toplumlar olmuştur (Tuncel, 2011:27).

2.1.2.1 Dünya’da sivil toplumun tarihsel gelişimi

Sivil toplum kavramının Batı’da gelişiminin en önemli nedeni toplumsal gelişmelerin bu bölgede ortaya çıkmasındandır. Sivil toplum kavramını ilk kullanan Aristoteles olmuştur. Politika adlı eserinde ‘Politike Koininia’ kavramı ile insanların güvenli bir şekilde yaşayabileceği ve insan hayatının değer kazanabileceği bir toplumu ifade etmek istemiştir. Daha sonra bu kavram Latinceye ‘Civilis Societas’ şeklinde aktarılmıştır. 1400’lü yıllara kadar bu şekilde kullanılırken bu tarihten itibaren Civil Society olarak değiştirilmiş ve bu şekilde kullanılmıştır. Siyasi toplumu sivil ve medeni bir toplum olarak gören Aristoteles bu kavramları eşanlamlı olarak kullanmıştır. Aristoteles’ in bu görüşü ‘Toplumsal Sözleşme’ düşüncesini benimseyen filozoflar tarafından da kabul görmüştür (Biber, 2006:10).

Hobbes, Locke ve Rousseau tarafından kabul edilen ‘toplumsal Sözleşme’ düşüncesi devlet ve sivil toplumu özdeş kabul eder. Hobbes’a göre sivil topluma geçebilmek için doğa hali den ayrılmak gerekmektedir. İnsanlar arasındaki güvensizliğin nedeni eşit yaratıldıklarından kaynaklanmaktadır. Eşit koşullar içinde rekabet etmeye çalışan insanlar bir süre sonra birbirlerine düşeceklerdir. Dolayısıyla savaş kaçınılmaz olacaktır. Bu problemden kurtulmanın tek yolu ise insanları kontrol altına alacak bir güç oluşturmaktır. Hobbes’un Leviathan adını verdiği bu güç ile insanlar, huzursuzluk ve ölüm korkusundan kurtularak kültür ve medeniyet yaratabileceklerdir (Şahin ve Öztürk, 2008:11). Kısacası Hobbes’a göre sivil toplum kavramının anlaşılabilmesi için devlet kavramını ve onun var olma sebeplerini anlamak gerekmektedir (Tamer, 2010:93).

Bu görüşün diğer bir savunucusu Rousseau’ya göre ise insan doğal hayatta mutludur. Eşit ve özgür bir ortamda yaşayan bu insan, mülkiyet kavramı ile tanışınca doğal ortamları bozulmuştur. Bunun sonucunda da birbirlerine karşı olan sorumluluk duyguları azalmaya başlamıştır. Rousseau, meşru otoritenin yani devletin ancak sözleşme ile kurulabileceğini ifade eder. Dolayısıyla siyasal topluma geçiş, sivil topluma geçişi ifade etmektedir (Haşlak ve Gülener, 2006:5).

Hegel, sivil toplum kavramına Hobbes, Locke ve Rousseau’nun aksine farklı bir açıdan yaklaşarak siyasal hayat – sivil toplum özdeşliğini yıkmıştır. Hegel’e göre sivil toplum, aile, devlet ve belirli etik kuralların varlığı ile ortaya çıkmaktadır. Bu etik kuralların varlığı ile de gerek devlete ilişkin gerek sivil topluma ilişkin düşüncelerini şekillendirmiştir. Hegel, ailenin belirli olumlu değerlerle var olduğunu ileri sürmektedir. Bunlar; sevgi, saygı, birlik, beraberlik, içtenlik vb. değerlerdir. Ancak bu değerlerin bireyin kendini gerçekleştirmesinde yeterli olmayacağını savunmuştur. Çünkü aile, özgürlüklerin yeterince gelişmesi için uygun bir ortam sağlamamaktadır. Bu durumda da sivil toplum ortaya çıkmaktadır. Hegel’e göre sivil toplum ekonomik bir alandır ve bu nedenle bireyler arasında çıkar tartışmalarına neden olmaktadır. Bu tartışmaların çözümünü ise devlette gören Hegel, devletin sivil toplumdaki çatışmacı unsurları bir araya getirerek bu problemleri ortadan kaldıracağına inanmaktadır (Haşlak ve Gülener, 2006:5).

Marx'ın görüşü ise Hegel'inin tam tersidir. Marx, sivil toplumu alt yapı - üst yapı ilişkisi içinde incelemektedir. Ona göre sivil toplum alt yapıyı oluştururken devlet ise üst yapıyı oluşturmaktadır. Marx sivil toplumu ekonomik faaliyetler alanı olarak görmektedir. Dolayısıyla ekonomik faaliyetler alt yapıyı oluştururken alt yapı da üst yapı olan devleti belirlemektedir. Tam da bu nokta da Hegel'den ayrılmaktadır. Hegel'de sivil toplum, anlaşmazlıkları çözerken Marx'ta sivil toplum devleti belirlemektedir. Sivil toplum hakkında görüş sunan diğer bir yazar ise Gramsci'dir Onun bu konu hakkındaki görüşleri Marx'tan farklıdır. Ancak Hegel'in görüşlerine daha yakındır. Gramsci'yi Marx'tan ayıran en önemli husus, Marx sivil toplumu alt yapı olarak görürken Gramsci üst yapı olarak görmektedir. Gramsci, sivil toplum kavramını 'hegemonya' kavramı ile ilişkilendirerek açıklamaya çalışmıştır. O, hegemonya kavramını kültürel ve politik olmak üzere iki ayağa dayandırmıştır. Politik ayağı devleti oluştururken, kültürel ayağı ise sivil toplumu oluşturmaktadır (Haşlak ve Gülener, 2006:5).

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki sivil toplum kavramının gelişmesi ile liberal düşüncenin gelişmesi arasında yakından bir ilişki vardır. Ancak bu liberalleşmenin etkileri toplumdaki farklılıkları göstermektedir. İlk liberal gelişmeler İngiltere'de görülmüştür (Tuncel,2011:30). İngiltere'de görülen bu gelişmeler derin araştırmalar ve dikkatli yasama ve yargı faaliyetleriyle gerçekleşirken Fransa'da ki devrim aniden ve kanlı olmuştur. Almanya'da ise bu gelişmeler üst tabakayla sınırlı kalarak halka indirilememiştir.1900'lü yıllarda Avrupa'da ortaya çıkan siyasal olaylar sivil toplum kuruluşlarının gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Aynı dönemde Rusya'da ortaya çıkan siyasal devrim ve Avrupa'da ki savaşlar birçok baskıcı rejimin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan bu faşist ve sosyalist rejimler, sivil toplumun ortaya çıkmasına ve gelişmesine engel olmuştur. Ancak bu dönemde sivil toplum kuruluşları ABD'de etkin bir şekilde faaliyet göstermişlerdir (Tuncel,2011:32).

2.Dünya Savaşı sonrasında, sivil toplum kuruluşlarının hem sayısında hem de gelişiminde hızlı bir artış görülmüştür. Savaş sonrasında yaşanan köklü değişimler sonrasında birçok devlet bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Bunun sonucunda da bireyin devlet karşısındaki konumu değişmeye başlamış ve sivil toplum hareketlerinde canlanmalar yaşanmıştır (Tutar, Tutar ve Erkan,2012: 442).

2.1.2.2.Türkiye'de sivil toplumun tarihsel gelişimi

Türkiye için yeni bir olgu olan sivil toplum kavramı, 1980'li yıllarda günlük hayatımıza girmiştir. Ancak, batıdaki anlamıyla sivil toplum için gerekli koşullar yeni yeni oluşmaya başlamıştır. Türkiye'de sivil toplumun geçirdiği süreci anlayabilmek için ve Batı dünyasından farkını kavrayabilmek için Türkiye'nin tarihsel mirasını oluşturan Osmanlı'daki siyasal kurumlara ve iktisadi yapıya bakmak gerekmektedir (Biber, 2006:22)

2.1.2.2.1. Osmanlı Devleti'nde sivil toplum

Osmanlı devletinde sivil toplumun gelişmemesinin en önemli nedenlerinden biri Batı Avrupa'da olduğu gibi özerk şehirler de mülkiyet hakları üzerinde gelişen ayrıcalıklı bir sosyal bir sınıfın var olmamasıdır. Batı'da şehirlere ayrıcalıklar tanınarak hem birçok fayda sağlanmış hem de ticaretin canlanması için Pazar arayışları teşvik edilmiştir. Ancak

Osmanlı Devleti bunun farkına varamamış bu nedenle herhangi bir biçimde bir araya gelerek bir birlik oluşturamamışlardır (Aslan, 2010:263).

Osmanlı toplumu temelde yöneten ve yönetilen olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Osmanlı devletinde yönetenler, saray halkı, ilmiye, kalemiye ile kapıkulu ve tımarlı sipahilerin sahiplerinin oluşturduğu devlet adamları ve ulema sınıfından oluşan yönetilenler, reaya olarak bilinen tüccar, lonca esnafı, sarraf, köylüler ve göçebelerden oluşur. Birçok farklı din, etnik, cemaat ve mezhepten oluşan Osmanlı toplumunda siyasal alan, sarayın kontrolü altındaydı. Sıkı bir şekilde kontrol edilen bu siyasal alan, yerel rakiplerin ortaya çıkması içinde büyük bir engel teşkil etmekteydi (Uluç, 2013:405).

Osmanlı Devletinde kontrol altında tutulan tek alan siyasal alan değildi. Ekonomik alan da kontrol altında tutulmaktaydı. En önemli ve en büyük üretim aracı olan toprak tamimiyle devlet kontrolü altındaydı. Halk, sadece tımar sistemi ile toprağın kullanım hakkını elde etmekteydi. Anlaşıldığı üzere Osmanlı Devleti ne piyasa ekonomisine ne de devletten bağımsız bir sınıfın oluşmasına izin vermedi. Bu da devlet dışı bir sivil alanın oluşmasına engel oldu (Uluç, 2013:405). Bunun yanında sivil toplum potansiyeli taşıyan millet sistemi; loncalar, vakıflar, tarikatlar ve tekkeler göz ardı edilmemelidir. Millet sistemi, özünde çoğulcu bir nitelik taşıyan ve etnik kökenlere göre değil de salt dinlere dayalı bir şekilde gelişmiştir. Bu sistemde millet başı, cemaatin lideri olarak merkezi yönetimle dikey bir ilişki kurarak bu özerk sivil toplum bünyesini bağımlı hale getirmiştir. Millet sistemi, sivil topluma en çok yaklaşan bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sistem ile azınlıklara tanınan kendi eğitim kurumlarını açabilme hakkı, meclislerini oluşturabilme hakkı ve yargılama yetkilerinin devlet denetiminde olmasına rağmen bu gruplara verilmesi bu grupların devletten özerk bir yaşam alanına sahip olduklarını göstermektedir (Aslan, 2010:264).

23 Temmuz 1908 tarihinde 2. Meşrutiyetin ilanı ile sivil toplum alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Üç ay gibi kısa bir sürede yetmiş sekizden fazla dernek kurulmuştur. Bu hızlı dernekleşme sürecine rağmen bu gelişen örgütlenme Kanun-i Esaside temel bir hak ve özgürlük olarak yer almamıştır. Ancak 2. Abdülhamit döneminde bu durum şirket veya ortaklık kurma hakkı içinde değerlendirilerek 1909 yılında Kanun-i Esasi'de yapılan bir değişiklik ile Osmanlı yurttaşlarının toplanma hakkı anayasal güvence altına alınmıştır. Cumhuriyet'in ilanından bir yıl sonrasında da Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile dernek kurma hakkına yer verilmiştir (Tuncel,2011:38).

İkinci Meşrutiyetle ortaya çıkan dernekleşme hareketi büyük ölçüde 1901 yılında çıkan Fransız Dernekler Kanunundan esinlenerek hazırlanmıştır. Büyük bir hızla ilerleyen dernekleşme sürecinden sonraki en önemli gelişme ise siyasal partilerin doğuşu olmuştur.1913 yılında İttihat ve Terakki siyasal iktidarı ele geçirmiş ve örgütlenme haklarının kullanılmasına büyük engeller koymuşlardır (Tuncel,2011:41).

Osmanlı Devletinde yaşanan siyasal ve toplumsal belirsizlik dönemleri sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrasında birçok sivil toplum kuruluşu ortaya çıkmıştır. Bunun dışında yoğun demokratik gelişmeler sonucunda sivil toplum kuruluşları sayılarında ciddi artışlar görülmüştür (Tuncel,2011:42).

2.1.2.2.2. Cumhuriyet döneminde sivil toplum

Cumhuriyetin ilanından sonra Batılılaşma hedeflerine ulaşabilmek adına birçok yasal düzenleme ile sivil toplumun gelişmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu yasal düzenlemelerle Cumhuriyetin toplumsal dönüşüm projelerini hayata geçirmek amacıyla bazı kuruluşlar açılmıştır. Bu amaçla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Türkiye Yardım Sevenler Derneği, Türk Eğitim Derneği, Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Resmi Darülaceze Kurumları ve Yeşilay Derneği oluşturulmuştur (Eraslan, 2011:107).

Cumhuriyet'in kurulmasından sonra sivil toplum kavramının gelişimini üç ana dönemde incelemek gerekir. Bu dönemlerin sıralaması şu şekildedir. Birincisi, Cumhuriyet Halk partisinin tek parti olduğu dönemdir. İkincisi, 1950 yılında yapılan seçimlerde Demokrat Partinin iktidara geldiği çok partili dönemdir. Üçüncüsü ise 1980 sonrası sivil toplumun hızla geliştiği dönemdir (Eraslan, 2011:107).

Tek parti dönemi, Türkiye için önemli bir aşamadır. Modern bir toplum ve devlet yapısının geliştiği ve en önemlisi devlet- toplum ilişkilerinin belirlendiği bir dönüm noktasıdır (Erdoğan Tosun, 2001:257).

Tek parti yönetimi, sivil toplumun gelişimi açısından talihsiz bir dönem olmuştur. Tek partili dönemde, muhalif olan dernek, birlik ve odalar kapatılmış ve kurulmaları yasaklanmıştır. Bunun nedeni ise dili, kültürü ve hedefleri aynı olan sosyal ve siyasal bir topluluk oluşmasını sağlamaktır. Bu amaçla kontrol altında tutulan sivil toplum, 1945 yılında çok partili hayata geçilmesiyle büyük bir gelişim göstermiştir (Özgiraz ve Arslanel, 2015:4).

Tek partili dönem 1946 yılında yerini çok partili döneme bırakılmıştır. Yapılan ilk seçimlerde Demokrat Parti tek başına iktidar olamasa da büyük başarı göstermiştir. Demokrat Partinin gösterdiği bu başarı, muhalefetin sesini daha özgürce çıkarmasına neden olmuştur (Erdoğan Tosun, 2001:269).

1939 yılında kurulan Basın Birliği 1946 yılında dağılmış ve yeni gazeteciler cemiyetleri kurulmaya başlamıştır. Basının üzerindeki devlet baskısı kalktıkça sol, sağ ve liberal eğilimler güçlenmeye başlamıştır. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda 17 Ekim 1946 yılında İnsan Hakları Derneği Kurulmuştur. Çok partili dönemle dernek sayılarında hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Bunun nedeni ise 10 Haziran 1946 yılında değiştirilen Cemiyetler Kanunu'dur. 1946 yılında 733 olan dernek sayısı, 1950 yılında 2011, 1951 yılında 2470, 1955 yılında 7086, 1956 yılında 11368, 1960 yılında 18958'dir. Çünkü değiştirilen Cemiyetler Kanunu sonucunda cemiyetlerin ve işçi sendikalarının kuruluşu serbest bırakılmıştır (Özgiraz ve Arslanel, 2015:15).

Türkiye'de 1946 yılında geçilen çok partili dönem, 1960 yılında Türk Silahlı Kuvvetlerin müdahalesi ile son bulmuştur. Müdahaleyi gerçekleştiren Milli Birlik Komitesi, ordu adına hükümet kurmuş, Türkiye Büyük Millet Meclisi kapatılmış, tüm siyasi çalışmalar engellenmiş, cumhurbaşkanı, başbakan bakanlar kurulu üyeleri ve Demokrat Partili milletvekilleri tutuklanmıştır. Tüm kesimlerden ve siyasi partilerden oluşan Temsilciler Meclisi kurularak yeni bir anayasa hazırlığına girişilmiştir. Temsilciler Meclisi'nin

hazırladığı anayasa 9 Temmuz 1961 yılında halk oylamasına sunulmuştur. %61.7'lik bir oy oranı ile kabul edilmiştir (Eraslan, 2011:124).

1961 Anayasası; düşünce, ifade, kişisel haklar ve örgütlenme özgürlüklerini güvence altına alarak sivil toplum alanına olumlu katkılarda bulunmuştur. Ancak 1961 Anayasası'yla amaçlanan toplumsal refah uzun soluklu olmamış 1971 yılındaki muhtıra ile topluma yayılan bu refah ortamı kesintiye uğramıştır (Akçeşme, 2013:213).

1971 yılından 1980 yılına kadar devlet, kendi kontrol sisteminin zora girdiğini düşündüğü durumlarda askeri darbeleri bir çözüm olarak görmüştür. Devlet ve sivil toplum ilişkisini ele aldığımızda görüyoruz ki Türkiye'de çok partili hayata geçişten 1980'li yıllara kadar gel-gitler yaşanmıştır (Akçeşme, 2013:214).

1980 Askeri müdahalesi ile siyasetten arınma sürecine girilmiş ve toplumun her kesimi kontrol altına alınmıştır. Yaşanan bu askeri müdahale ile neredeyse tüm sivil toplum örgütlerinin faaliyetleri bir süreliğine durdurulmuş, birçoğu da kapatılmıştır. 1982 Anayasası demokrasiye yeniden dönüşün simgesi olsa da, bu anayasa örgütlenme özgürlüğünün önünü açmamıştır. 1982 Anayasası'nda, 1961 Anayasası'yla vatandaşlara sağlanan birçok hak ve özgürlük konusunda sayısız sınırlamaya gidilmiştir. Devletin vatandaş karşındaki gücü arttırılırken dernek çalışmaları, sendikacılık faaliyetleri ve siyasal örgütlenmeler sıkı denetim altına alınmıştır. 1983 yılında çıkarılan Dernekler Yasası 'da bu baskıcı rejimin devamı niteliğindedir. Birçok devlet memurunun derneklere üyelik hakkı sınırlandırılmış, derneklerin çalışmalarını kontrol etme ve durdurma yetkisi devlete verilmiştir (Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu 2, 2011:57).

1983 yılında yapılan genel seçimle beraber devletin toplumdaki yerinin ne olması gerektiği tartışılmaya başlanmıştır. Yapılan bu tartışmaların ortak noktası, devletin topluma müdahalesinin azaltılması ve toplum üzerindeki baskının kaldırılmasıdır. Tartışmanın sonunda ortaya çıkan sonuç; temel sorun bireyi devlet karşısında koruyacak olan sivil toplum mekanizmalarının olmamasıydı (Sarıbay, 1998:95). 1983-1989 yılları arasında Başbakanlık, 1989-1993 yılları arasında da Cumhurbaşkanlığı görevinde bulunan Turgut Özal, sivil toplum kavramının önemli savunucularından biri olmuştur. İktidar olan Anavatan partisinin program ve politikaları da dikkatlerin devletten topluma kaymasına neden olmuştur (Çaha, 2012:234).

1990'lı yıllarla birlikte sivil toplum örgütlenmelerinde canlanmalar yaşanmıştır. 1995 yılında, 1982 Anayasası'nın dernek kurma özgürlüğünü düzenleyen maddesinde yapılan değişikliklerle demokratikleşme yolunda büyük adımlar atılmıştır (Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu 2, 2011:57).

2000'li yıllara gelindiğinde ise yaşanan bir dizi olay sivil toplumun etkinliğinin artmasına neden olmuştur. Bunların başında da 1999 yılında yaşanan Marmara ve Kaynaşlı depremleridir. Yaşanan bu doğal afetler, sivil topluma karşı ilginin artmasına neden olurken sadece devletin toplumsal sorunlar karşısında yeterli olamayacağı gerçeğini göstermiştir (Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu 2, 2011:58).

2.2. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)

2.2.1. Sivil toplum kuruluşu tanımı

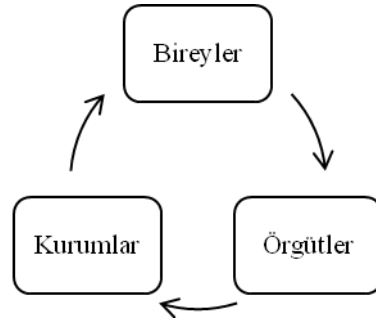
Sivil toplum kuruluşları, küçük yerel dernekler olabileceği gibi çok büyük profesyonel kuruluşlardan da oluşabilmektedir. Bu kuruluşları ifade edebilmek için birçok tanım kullanılmaktadır. Bu tanımları şu şekilde sıralayabiliriz. ‘Sivil Toplum Kuruluşları’ (STK) (civil society organizations), ‘Kar Gütmeyen Kuruluşlar’ (non-profit organizations – NPOs), ‘Kar Gütmeyen Sektör’ (non-profit sector - NPS) ‘Üçüncü Sektör’ (third sector), ‘Gönüllü Kuruluşlar’ (voluntary organizations), ‘Özel Gönüllü Kuruluşlar’ (private voluntary organizations - PVOs), ‘Hükümet Dışı Kuruluşlar’ (non-governmental organizations – NGOs), ‘Kar İçin Olmayan Kuruluşlar’ (not for profit organizations), ‘Bağımsız Sektör’ (independent sector), ‘Hayırsever Yardım Kuruluşları’ (charitable organizations), ‘Hayırsever Kuruluşlar’ (philanthropic organizations), ‘Vergiden Muaf Kuruluşlar’ (tax-exempt organizations), ‘Sosyal Hareketler’ (social movements) vb. (Özdemir vd., 2009: 155).

Türkiye’de bu tanımlar içerisinde en yaygın olarak kullanılanı sivil toplum kuruluşlarıdır. Ancak günümüzde gelişmiş ülkelerde, sivil toplum kuruluşları kavramı yerine kar gütmeyen kuruluşlar(KGK) kavramı tercih edilmektedir (Özdemir vd., 2009: 156).

Günümüzde en genel anlamda altyapısını toplumun oluşturduğu devlet dışındaki örgütlenmeler olarak tanımlanabilecek kurum ve kuruluşlara sivil toplum kuruluşu denilmektedir (Karataş, 2012:21).

Sivil toplum kuruluşları; siyasal, kültürel ve ekonomik alanda faaliyet gösterirken bünyesinde 3 temel unsuru barındırmaktadır. Bunlar; bireyler, kurumlar ve örgütlerdir (Karataş, 2012:22).

Şekil 2.Sivil Toplum Unsurları Arasındaki İlişkiler

Kaynak: (Karataş, 2012:22)

Demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından biri olan sivil toplum kuruluşları, kar amacı güdülmeyen, sosyal amaçlar uğruna, herhangi bir baskı ve zorlama olmadan bireylerin bir araya gelmesiyle siyasetin duyarsız kalabileceği konularda dikkat çekebilecek politikalar üretebilesiyle gelişmiş toplumların en önemli değerlerindedir (Erdem, 2008: 21).

STK’ların literatür de pek çok tanımı vardır. Bu tanımlar göz önünde bulundurulurken 2 yaklaşım söz konusudur. Bu yaklaşımlardan ilkinde vurgu, toplumun devlet dışında kendi iradesi ile örgütlenmesindedir. İkinci yaklaşımda ise STK’lar devlet ve özel sektörden ayrı

olarak ekonomik boyutu olan üçüncü bir sektör olması ile dikkat çekmektedir (Karataş, 2012:23).

2.2.2. Sivil toplum kuruluşlarının temel özellikleri

Demokratik devlet anlayışı çerçevesinde yapılan sivil toplum kuruluşlarının en önemli özelliği, devleti etkileyerek ve denetleyerek kendi hak ve çıkarları doğrultusunda amaçlarını gerçekleştirmek üzere kurulmasıdır. Sivil toplum kuruluşları; belirlenen ihtiyacı ya da ihtiyaçlar denetimini karşılamayı amaç edinmiş, kar amacı gütmeyen hizmet veren ve böylece kamunun yönetimine katılmış kuruluşlardır. Avrupa Birliği'ne göre sivil toplum kuruluşları, yurttaşların yaşadıkları ülkenin toplumsal ve ekonomik kalkınmasına ve sivil toplum düzenine doğrudan katkıda bulunarak yaşamsal bir rol üstlenmektedir. Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (ESC), toplum yararı doğrultusunda sorumluluk üstlenen devlet ile vatandaşlar arasında aracı işlevi gören bütün örgütsel yapıları sivil toplum kuruluşu olarak kabul etmektedir (Eraslan, 2011:58).

Sivil toplum kuruluşlarının aşağıdaki temel nitelikleri taşıması gerekmektedir; (Eraslan, 2011:59).

- Gönüllü olmak,
- Kurulma nedenini ve görev tanımını açıkça belirtmek,
- Toplum yararını gözetmek,
- Program, etkinlikler ve kaynak kullanımı sırasında topluma karşı açık ve net olmak,
- Tüm kaynakları, açıkça belirtilen görev tanımına uygun ve verimli olarak kullanmak,
- Bütün program ve etkinlikler, bu görev tanımına uygun olarak düzenlemek,
- STK'nın çalışmalarına ilgi duyan bireylere ve gelen taleplere yanıt vermek,
- Kar amacı gütmemek,
- Devletten bağımsız olmak

Bunların yanı sıra bir sivil toplum kuruluşu aynı zamanda dürüst, adil, saygılı, güvenilir ve sorumluluk sahibi olmalıdır. Sivil toplum kuruluşu, proje yürütme, para yönetimi ve kaynak oluşturma gibi alanlarda da aynı şekilde ahlaki ve saydam olmalıdır. Ayrıca bir STK destekçilerine, topluma, üyelerine, gönüllülerine ve çalışanlarına karşı yükümlülüklerini belirlemeli ve yerine getirmelidir (Eraslan, 2011:59).

2.2.3.Sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimi

2.2.3.1. Dünya'da sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimi

Sivil toplum kuruluşları hayatın her alanında faaliyet gösterebilen, faaliyet alanları sınırsız geniş olan kuruluşlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ne devlet karşıtı ne de devlete alternatif olmaktadır. Çünkü devlet, sivil toplum kuruluşlarını kendi politikalarına dâhil etmiştir. Başka bir ifadeyle, sivil toplum kuruluşları ne devletten tam anlamıyla bağımsız ne de tam olarak devlet örgütleridir. Sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkışı güneyde Hindistan'daki Gandhi hareketi içinde hükümete karşı halkın haklarını

savunma amaçlı bazı kuruluşların kurulması ile Kuzey’de ise 1. Dünya Savaşı’nın yakıp yıktığı Avrupa için kurulan yardımlaşma kuruluşlarına dayanmaktadır. ABD’de ise devlet sivil toplum kuruluşları üzerine kurulmuştur (Gündüz ve Kaya, 2014:139).

Çok eskilere dayanması gereken sivil toplum kuruluşları ancak 2. Dünya savaşı sonrası gündeme gelmiştir. 2. Dünya savaşı sonrasında kurulan uluslararası kurum ve kuruluşlar, devletin mutlak otorite olduğu düşüncesini aşındırarak sivil düşüncenin gelişiminin önünü açmışlardır. BM ve AB gibi oluşumlar, çevre, kadın ve insan hakları gibi kavramları üye ülkelerin politikalarına sokarak sivil toplum hareketlerinin canlanmasını sağlamıştır. Sivil toplum hareketlerinin canlanmasının bir diğer nedeni de Sovyetler ve Doğu Avrupa’daki devlet yapılarının başarısız olması ve çökmesidir. Devletçi bu yapıların başarısızlığı sivil toplum hareketlerinin önemi arttırmıştır. Çıkar amacı olmayan bu sosyal hareketler sivil toplum kuruluşlarının oluşmasını sağlamıştır. Tarihsel süreçte yaşanan tüm gelişmelere rağmen sivil toplum kuruluşlarının tam anlamıyla popülerlik kazanması BM şartının 71. Maddesi ile STK’lara ‘danışmanlık rolü’ verilmesiyle gerçekleşmiştir. Ayrıca BM’nin bu maddesiyle STK’lar uluslararası bir aktör olarak kabul edilmiştir (Gündüz ve Kaya, 2014:139).

ABD’de iç ve siyasette sivil toplum kuruluşlarının etkisi çok büyüktür. Özellikle ABD’nin toplumsal yapısı ve uygulanan politikalar bu ülkedeki sivil toplum kuruluşlarının etkinliği önemli ölçüde arttırmıştır. Avrupa ülkelerinde ABD’deki kadar etkili olmasalar da sivil toplum kuruluşlarının etkinliğinden söz edilebilir. Avrupa’da STK’lar giderek önem kazanmış, her geçen gün üye sayılarını arttırmış ve AB’nin politika oluşturmada önemli bir rol üstlenmiştir (Tuncel,2011:32).

ABD, dünyada sivil toplum kuruluşlarının en çok olduğu ülkelerden biridir. ABD’de 1.6 milyondan fazla STK vardır ve ailelerin %70’i bu STK’lara bağış yapmaktadır. Bu STK’ların bünyesinde toplam 11 milyon kişi istihdam edilmektedir. Yaklaşık 10 milyon nüfusa sahip olan İsveç’te ise yaklaşık 190 bin STK bulunmaktadır. Fransa’da ise 880 bin STK’da 12.5 milyon kişi gönüllü olarak çalışmaktadır (Taşlıyan ve Ulu, 2006: 85).

Sosyal sorumluluk bilincine göre ülkelerdeki STK sayıları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

Tablo 11.Bazı Ülkelerdeki Toplam STK Sayıları ve Türkiye

Ülke	STK Sayısı	Güncelleme
Hindistan	3.300.000	2010
ABD	1.532.250	Kasım 2015
Fransa	1.350.000	Kasım 2015
İngiltere	900.000	2012
Almanya	580.298	2012
Brezilya	338.000	2012
İtalya	301.191	2011
Rusya	227.196	Ekim 2015
Kanada	165.000	2012
Türkiye	126. 629	Kasım 2015
Macaristan	70.000	2012
Hırvatistan	47.496	2012
Mısır	40.000	2014
Afganistan	5.789	2015

Kaynak: (Banazılı ve Ozan, 2019:407)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi gelişmiş ülkelerde STK'lar nicelik olarak diğer ülkelerden daha fazladır. Türkiye'deki STK'ların sayısı gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında Türkiye oldukça geride kalmaktadır (Banazılı ve Ozan, 2019:407).

2.2.3.2. Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimi

Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının tarihi Osmanlı Devletine dayanmaktadır. Osmanlı Devletinden günümüze büyük bir rol üstlenmiş olan sivil toplum kuruluşları günümüzde de hızla gelişimini sürdürmektedir. Günümüzde ekonomik ve toplumsal yapımıza büyük katkı sağlayan sivil toplum kuruluşları genel olarak Osmanlı mirasına göre şekillenmiştir.

Tüm dünyada giderek önem kazanan sivil toplum kuruluşları, Türkiye'de de aynı şekilde önem kazanmıştır. Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının sayıca çok olması ve toplum üzerindeki etkisi bunun en önemli kanıtıdır (Gündüz ve Kaya, 2014:141).

Türkiye'de sivil toplum konusundaki en önemli gelişmeler 1980 sonrası dönemde yaşanmıştır. Bu dönemde birçok sivil toplum kuruluşu ortaya çıkmış ve kendi alanlarında devlet üzerinde etkili olmaya çalışmışlardır. (Tufan Emini, 2013: 48). 1980 yılından sonra Türkiye'de sivil toplumun gelişimini hızlandıran birçok iç ve dış faktör ortaya çıkmıştır. Liberalleşme ve devletin küçülmesi politikaları, ekonomide yaşanan özelleştirme faaliyetleri, yerel yönetimlere verilen yetkiler, birçok sosyal ve siyasi hareketin ortaya çıkması gibi durumlar Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının önünü açan iç faktörlerdir. Sivil toplum düşüncesinin yaygınlaşmasında, düşünce ve inanç özgürlüğünün aydınlar tarafından benimsenmesi ve gerek üniversitelerde gerek se medya medyayı kullanarak seslerini duyurması etkili olmuştur. Soğuk savaş döneminin sona ermesi, küreselleşme, bilgi toplumunun hızla gelişmesi, her alanda yapılan dışa açılım ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme süreci ise dış faktörleri oluşturmaktadır (Çaha vd., 2013).

Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarına verilen önem Avrupa Birliği süreci ile daha da hızlanmıştır. AB anlayışına göre sivil toplum kuruluşları, örgütlenmiş vatandaşların, ülkelerini toplumsal ve ekonomik kalkınmaya, sivil toplum düzenine katkıda bulunarak, demokrasinin sürdürülmesinde devletten daha bir rol üstlenirler. Tüm bu amaçlar doğrultusunda AB, sivil toplumun daha da güçlenmesi için mali kaynak aktarmaktadır. Avrupa Birliği 2001 yılından beri, Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarını güçlendirmek amacıyla Sivil Toplum Geliştirme Programı yürütmektedir. Tüm bunların yanı sıra Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum süreci, sivil toplum kuruluşlarının yapılanmasını kolaylaştırarak birçok kuruluşun hayata geçmesi sağlanmıştır (Tufan Emini, 2013: 48).

Yaşanan bu gelişmelerin sonucunda STK'ların önemli bir kısmını temsil eden derneklerin sayısında ciddi bir artış gözlenmiştir. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesinin verilerine göre; 1999 yılındaki aktif derneklerin sayısı 57286, 2004 yılında 70115 yükselmiştir. Aradan geçen beş yıllık bir zaman diliminde %22'lik bir artış yaşanmıştır. Dernek sayıları artarken üye sayıları da buna paralel olarak artmaktadır. (Gündüz ve Kaya, 2014:146). 2011 yılında 89495 yükselen dernek sayısı 2019 yılı itibariyle 116237'e yükselmiştir (<https://www.dernekler.gov.tr/> 2019).

Türkiye'de kurulan derneklerin yoğun olduğu beş alan vardır. Bunlar sırasıyla; spor, dini hizmet, yardımlaşma, kalkınma ve mesleki dayanışma dernekleridir. Türkiye'de

derneklerin bölgesel dağılımına baktığımızda ise ilk sırada %34.9 ile Marmara Bölgesi gelmektedir. Ardından ise %18.6 ile İç Anadolu Bölgesi, % 14 ile Ege Bölgesi, % 11.7 ile Karadeniz Bölgesi, % 10.3 ile Akdeniz Bölgesi, % 5.5 ile Doğu Anadolu Bölgesi ve son olarak % 5.1 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi gelmektedir (Akçeşme, 2013:213).

2.2.4. Sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme biçimleri

Türkiye’de faaliyet gösteren gönüllü kuruluşlar ile diğer sivil toplum kuruluşları hukuki düzenlemelere göre; dernekler, vakıflar, diğer gönüllü gruplar, meslek kuruluşları, kooperatifler, yurttaş girişimleri ve sendikalar olarak sınıflandırılabilir. Sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme biçimleri, ülke içerisindeki buldukları alanlarının farklılıkları ve özellikleri dikkate alınarak sınıflandırılabilir. Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP), sivil toplum kuruluşlarını şu şekilde sınıflandırmıştır.

- İnanç temelli kuruluşlar,
- İşçi ve işveren sendikaları,
- Savunuculuk yapan STK’lar (Örneğin; halk hareketi, insan hakları, tüketici grupları),
- Hizmet veren STK’lar (Örneğin; sağlık, sosyal hizmetler ve toplumun gelişmesine destek olanlar),
- Eğitim, geliştirme, araştırma gibi alanlarda hizmet veren STK’lar (Örneğin; kar amacı gütmeyen okullar, kamu eğitimi veren kuruluşlar),
- Kar amacı gütmeyen medya,
- Kadın örgütleri,
- Öğrenci ve gençlik dernekleri,
- Dezavantajlı grupların oluşturduğu birlikler (Örneğin; yoksullar, evsizler, göçmenler, mülteciler),
- Meslek ve iş örgütleri (Örneğin; ticaret odası, meslek birlikleri),
- Topluluk düzeyinde birlikler (Örneğin; başkasına muhtaç olmadan kendi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan gruplar),
- Ekonomik çıkara dayalı birlikler (Örneğin; kooperatifler, kredi birlikleri, karşılıklı tasarruf birlikleri),
- Etnik, geleneksel, yerel birlikler ve çevre örgütleri,
- Kültür ve sanat örgütleri,
- Sosyal konular ve eğlence ile ilgilenen STK’lar ve spor kulüpleri,
- Hibe dağıtan vakıflar ve fon geliştirme organları,
- STK ağları, destek merkezleri,
- Toplumsal hareketler. (Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu 2: 65)

2.2.4.1. Vakıflar

Vakıf, insanların içindeki dayanışma ve iyilik yapma duygusu ile ortaya çıkmış hukuki ve tüzel kişiliği olan bir kurumdur. Vakıf kelimesi Arapça kökenlidir ve sözlük anlamı ile durmak, vakfetmek, hapseylemek, alıkoymak, durdurmak ve ayakta beklemek demektir. Terim anlamı ise bir alınıp satılmadan alıkoyarak gelirini Allah yolunda harcamak demektir (Tuyan, 2009:7).

Başka bir ifade ile bir malın gelirinin tamamının veya bir kısmının insanların yararına olacak şekilde tahsis edilmesi vakıf denilmektedir. Çok yönlü olan vakıf müessesesi, Türk-İslam düşüncesinin önemli bir ürünüdür. Vakfın temelindeki düşünce; Allah rızası, hayır yapma arzusu ve vatan sevgisidir, Vakıf kuranlar kişiler mallarını Allah rızası için vakfederek, gelirlerini toplum için harcamışlardır. Bağlar, bahçeler, değirmenler, köyler, ormanlar, evler, dükkânlar, hanlar, hamamlar, zeytinlikler, su kaynakları gibi birçok mal varlıkları, fakir fukaranın gözetilmesi için vakfedilmiştir (Akbulut, 2007: 64).

Türk Medeni Kanununun 101. Maddesine göre vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemesiyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Bir mal varlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri ve ya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir (www.mevzuat.gov.tr, 2019). Türk Dil Kurumu (TDK) ise vakfı, bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmi bir yolla ayırarak bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mal veya mülk olarak tanımlamıştır (www.tdk.gov.tr, 2019).

Vakfı oluşturan üç temel unsur bulunmaktadır. Bunlar; ilki vakfeden, ikincisi vakfedilen şey, üçüncüsü ise vakfın menfaatleri kendilerine tahsis olunanlardır. Vakıf bu üç unsuru bir arada taşımak zorundadır. Bu üç unsurdan ikisini insanlar oluştururken bunlar arasındaki ilişki vakfedilen ile sağlanmaktadır (Ertem, 2011: 27).

Vakıf müessesesi toplum içindeki yardımlaşma duygusu sonucunda ortaya çıkmış bir kurumdur. Türkiye'deki vakıf anlayışının geçmişi ise Osmanlı imparatorluğuna dayanmaktadır (Akyıldız ve Abay, 2017: 152). Osmanlı Devletinde vakıf, bütün sosyal kurumları içine almaktaydı. Vakıf müessesinin bütün sosyal kurumları kapsaması, Osmanlı Devletinde vakıfların etki alanının çok büyük olduğunun bir kanıtı niteliğindedir. Kamusal alanların bile vakıf kurumuna bırakılması, 16.yüzyıl batılı sosyal siyasetçilerin Osmanlı' devletini 'vakıf cenneti' olarak nitelermelerine neden olmuştur (Ertem, 2011: 39). Osmanlı'da vakıf müessesesi dağınık düzensiz ve kontrol edilemeyen bir yapıda idi. Bunu önlemek amacıyla 1826 yılında Evkaf Hümayun Nezareti Kurulmuştur (Ertem, 2011: 47).

Cumhuriyet döneminde, 4 Ekim 1926 tarihli Medeni Kanun ile vakıf kurumunda düzenlemelerde bulunulmuştur. 1935 tarihinde ise ' Vakıflar kanunu' kabul edilmiştir. 1982 Anayasası'nın 33. Maddesi'nde 'herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Bu madde hükmü vakıflara ve bu nitelikteki kuruluşlara aynen uygulanır' denilerek Türkiye'de ilk kez anayasal düzeyde bir vakıf kurumundan bahsedilmiştir (Biber, 2006:36). Yapılan bu düzenlemeler ile Medeni kanuna göre kurulan vakıflar ile Vakıflar Kanuna göre kurulan vakıflar olmak üzere ikili bir yapı oluşmuştur. Medeni Kanunu'na göre kurulan vakıflar 'yeni vakıflar', Vakıflar Kanunu'na göre kurulan vakıflar ise 'eski

vakıflar' olarak kabul edilmiştir. Ancak 2008 tarihli 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile bu ikili yapı tek bir kanun altında toplanmıştır (Ariöz Bozkuş, 2009: 23).

Vakıflar Müdürlüğü, vakıfları iki ayrı sınıflandırmaya tabi tutmuştur. Bunlardan ilki vakıfları hedef kitlelerine göre ayırırken, diğeri faaliyet gösterilen sektörlere göre ayırmıştır (Yaşama Dair Vakıf, 2015:18).

Tablo 12.Hedef Kitlelerine Göre Vakıfların Sınıflandırılması

Belirli Bir Kurumda Çalışanlar Veya Meslek Sahipleri
Belli Hastalığı Olanlar
Özürüleri
Kadınlar
Yaşlılar
Yoksullar
Çevre ve Doğal Hayat
Çocuklar Veya Gençler
Diğer

Kaynak: (Yaşama Dair Vakfı, www.yada.org.tr)

Tablo 13.Faaliyet Gösterilen Sektörlere Göre Vakıfların Sınıflandırılması

Eğitim
Sosyal Yardım
Sağlık
Sosyal Hizmet
Sosyo-Kültürel/Tarih
Mesleki Eğitim
Sanat
Çevre
Bilim ve Teknoloji
Kalkınma
Tarım ve Hayvancılık
Spor
Hukuk, İnsan Hakları, Demokrasi
Personele Yardım
Diğer

Kaynak: (Yaşama Dair Vakfı, www.yada.org.tr)

2.2.4.2.Dernekler

Dernekler, sanayileşmenin ve kentleşmenin yabancılaştırdığı vatandaşların varlıklarını sürdürmek ve ortak amaçlarını gerçekleştirmek amacıyla gönüllü olarak bir araya geldikleri örgütlenmelerdir. Toplumda sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamın önemli bir parçası olmuştur. Dernekler genellikle, sağlık, eğitim, spor, aile, insan hakları, çevre ve kalkınma gibi birçok alanda çalışmalar yaparak kamu özel örgütlerin politikalarını etkilemeye çalışmaktadırlar (Biber, 2006:33).

Ancak Türkiye'de çalışma alanları açısından STK'ların büyük bir çoğunluğu sosyal dayanışma ve hizmet odaklı çalışırken, politikaları etkilemeye yönelik etkinliklere pek fazla rastlanmamaktadır. Türkiye'deki derneklerin %18.1'ini 'dini hizmetlerin geliştirilmesine yönelik hizmet faaliyetleri' veren cami dernekleri, %14.3'ünü spor kulüpleri, %13.7'sini yardımlaşma dernekleri, %9.5'ini kalkınma ve konut dernekleri, %10'unu ise mesleki dayanışma dernekleri oluşturmaktadır. Yani bu durumda görülüyor

ki derneklerin %65'i politikayı etkilemeyi amaçlamamaktadır (Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu 2, 2011:18).

Dernekler Dairesi Başkanlığı, dernekleri faaliyet alanlarına göre 21 alt başlıkta toplamıştır (Yaşama Dair Vakıf, 2015:17).

Tablo 14.Faaliyet Alanlarına Göre Dernekler Sınıflandırması

Çevre, Doğal Hayat, Hayvanları Koruma Dernekleri
Çocuk Dernekleri
Dış Türkler İle Dayanışma Dernekleri
Eğitim Araştırma Dernekleri
Toplumsal Değerleri Yaşatma Dernekleri
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Alanında Faaliyet Gösteren Dernekler
Hak ve Savunuculuk Dernekleri
İmar, Şehircilik ve Kalkındırma Dernekleri
İnsani Yardım Dernekleri
Kamu Kurumları ve Personelini Destekleyen Dernekler
Kültür, Sanat ve Turizm Dernekleri
Mesleki ve Dayanışma Dernekleri
Sağlık Alanında Faaliyet Gösteren Dernekler
Şehit Yakını ve Gazi Dernekleri
Spor ve Spor İle İlgili Dernekler
Bireysel Öğreti ve Toplumsal Gelişim Dernekleri
Uluslararası Teşekküller ve İşbirliği Dernekleri
Yaşlı ve Çocuklara Yönelik Dernekler
Dini Hizmetlerin Geliştirilmesine Yönelik Faaliyet Gösteren Dernekler
Düşünce Temelli Dernekler
Engelli Dernekleri

Kaynak: (Yaşama Dair Vakfi, www.yada.org.tr)

Dernek kurma hak ve özgürlüğü, ilk olarak 2. Meşrutiyet sonrasında Anayasaya girmiştir. Ancak ilk dernekler 1856 yılındaki Kırım Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Dernekler ile ilgili yapılan ilk düzenleme ise 1909 yılında 'Cemiyetler Kanunu' ile yapılmıştır. Cemiyetler Kanunu ile o güne kadarki derneklerin yapısı ve işleyişleri ortaya konmuştur (Dikmen Caniklioğlu, 2007:177).

Türkiye'de derneklerin sivil toplumun pekiştirilmesinde önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Aşağıdaki tabloda da yıllara göre Türkiye'deki faal dernek sayıları verilmektedir.

Tablo 15.Türkiye'de Yıllara Göre Faal Dernek Sayıları

2014	2015	2016	2017	2018
102.569	106.339	108.439	111.281	113.021

Kaynak: (Banazılı ve Ozan, 2019:408)

2.2.4.3. Sendikalar

Sendikalar, aynı meslek grubundan veya birbirleri ile bağlantılı mesleklerden işçi veya işverenler tarafından oluşturulan örgütlerdir. Sendikaların hedefi üyelerinin sosyal, mesleki ve iktisadi menfaatlerini temsil etmek ve korumaktır (Karaca, 2015:78).

Sanayi devriminin sonucunda çalışma hayatında ortaya çıkan olumsuz şartlar ve sermaye sahiplerinin çalışanlarının emeklerini sömürmesi işçi sınıfının kendini savunmasına neden olmuştur. Diğer bir ifade ile sendikalar, sanayi devriminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Karaca, 2015:79).

Osmanlı Devleti'nde görülmeye başlanan sendikalar modern anlamda ilk kez 1909 yılında Dernekler Yasası çerçevesi ile kurulmuştur. Cumhuriyet tarihinin ilk anayasasında işçilere sendikalaşma hakkı tanınmış ancak 1925 Takrir-i Sükun Kanunu ile bu süreç sekteye uğramıştır. Zamanla iyileşmesi gereken süreç 1933 ve 1938 yılları arasında yapılan yasalarla işçilerin sendikalaşma ve grev hakkına kesin yasaklamalar gelmiştir. Çok partili hayata geçiş ile sendikalaşma yasağı kalksa da grev ve sendikaların üst kuruluşlar kurma yasakları devam etmiştir (Dikmen Caniklioğlu, 2007:179).

1960 Anayasası ile sendikalaşma konusunda ciddi gelişmeler yaşanmıştır. Bu anayasa ile tüm çalışanlara sendikalaşma hakkı, işçilere ise grev ve toplu sözleşme hakkı verilmiştir. 1963 ve 1965 yılları arasında birçok yasal düzenleme yapılmış ve 1967'de DİSK kurulmuştur. Ancak yaşanan siyasal gelişmeler sonucunda 1971 yılındaki Anayasa değişikliği ile kamu çalışanlarının sendikalaşma hakları geri alınmıştır (Dikmen Caniklioğlu, 2007:177).

1982 Anayasası ile örgütlenme özgürlüğüne ciddi anlamda yasaklar getirilmiştir. Ancak 1988 ve 1995 yıllarında yapılan düzenlemelerle sendikalaşma çalışmalarında ki bazı engeller kaldırılmıştır (Tosun, 2013:59). 2010 ve 2012 yıllarında yapılan düzenlemelerde sendikaların kuruluşu, işleyişi, yönetimi, denetlenmesi, çalışma ve örgütlenmesine ilişkin esaslar düzenlenmiştir (Tosun, 2013:60).

Sendikalar, yoksulluğu önleme konusunda önemli bir güce sahiptir. Bunun nedeni ise, üretim araçlarının temelini oluşturan emeği temsil etmesidir. Sendikaların kanuni haklarını kullanarak greve gitmeleri, üretimi kısmen veya tamamen durdurmaları ve işi yavaşlatabilmeleri hükümetlerin politikalarına doğrudan etki etme imkânı sunmaktadır (Öztürk, 2015:85).

2.2.4.4. Kooperatifler

Kooperatifler, Osmanlı Devleti döneminde 1860 yıllarda görülmeye başlanmıştır. Niş valisi Mithat Paşa öndeliğinde kurulan memleket sandıkları bir çeşit tarım kooperatifi şeklindeydi. 1863 yılında yapılan düzenleme ile Memleket Sandıkları Nizamnamesi çıkarılmıştır. 1868 yılında ise memleket sandıkları Menafi Sandıkları olarak yeniden düzenlenmiştir. Ancak yapılan bu düzenlemelerle istenilen sonuca erişilememiş ve o yıllarda kredi ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Ziraat Bankası kurulmuştur. Yine o yıllarda Aydın yöresinde kooperatifler kurulmaya başlanmıştır ve 1911 yılında bu kooperatifler Aydın İncir Müstahsilleri Zirai Satış Kooperatifleri adı altında birleşmiştir (Dikmen Caniklioğlu, 2007:180).

1926 yılında kabul edilen Türk Ticaret Kanunu'na eklenen yeni maddelerle beraber cumhuriyetin ilk yıllarında kooperatif sayılarında ciddi bir artış görülmüştür. İlk konut kooperatifi 1934'te Ankara'da kurulmuştur. Ancak konut kooperatifçiliği ancak 1950'lerden sonra hız kazanabilmiştir (Yıldırımçakar, 2018:64). 1965 yıllarında Köy İşleri Bakanlığının özendirilmesi ile tarım kooperatifleri kurulmaya başlanmıştır. Özellikle dış ülkelere iş gücü sevinde bu kooperatiflere öncelik verilecek olması kooperatiflerin sayısını arttırmıştır. 1960 Anayasasının getirdiği sosyal haklarla beraber 1971 yılında Köy Kalkınma Kooperatifleri ve Esnaf Kefalet Kooperatifleri merkezi birlikler şeklinde

örgütlenmişlerdir. Kooperatifler daha sonra Köy-Koop merkez birliğini kurmuşlardır. Ancak bu birlik çok uzun ömürlü olmamıştır. 1980 Askeri Darbesi ile birlik kapatılmıştır. 1999 yılında 7 ildeki tarım kooperatifleri bir araya gelerek tekrar Köy-Koop merkez birliğini kurmuşlardır (Bilgin ve Tanıyıcı, 2008:144).

Kooperatifler genellikle faaliyet alanlarına göre sınıflandırılmaktadır. Kooperatifçilik Genel Müdürlüğüne göre 32 ayrı türde 79.486 kooperatif ve 571 birlik bulunmaktadır. Bu kooperatif ve birliklerin kayıtlı üye sayısı ise 7.845.509'dur (www.koop.gtb.gov.tr. 2019)

2.2.4.5. Meslek Kuruluşları

Meslek kuruluşları, belli bir mesleği icra edenlerin ortak ihtiyaçlarını karşılamak ve ortak çıkarlarını korumak amacı ile bir araya geldikleri örgütlenme biçimidir. Bu kuruluşlar, bireylerin iş yeri açmalarında ve çalışma koşullarının düzenlenmesinde üyelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca bu kuruluşların ülke ekonomisine olan katkılarının belirlenmesine ve devletin bu konuyla ilgili aldığı tedbirlerin uygulanmasında sorunlar varsa bunların çözümü için çalışmaktadırlar (Yaman, 2016:61). Bazı toplumlarda belli meslekleri kontrol altında tutmak için, ekonomik, sosyal ve siyasi amaçlarla toplumsal yararı sağlamak adına devlet kontrolü altında mesleki kuruluşlara rastlamak mümkündür. Her iki durumda da amaç, aynı meslek gruplarında çalışan bireylerin menfaatlerini korumaktır (Tosun, 2013:62).

2.3 Sivil Toplum Kuruluşları ve Yoksulluk

Yoksulluk sorununun çözümü geçmişten bugüne kadar genel anlamda devletin çözmesi gerektiği bir problem olarak görülmüştür. Ancak yoksul nüfusun sayıca fazla olması ve devletin bürokratik işleyişi sebebiyle bu sorunun çözümü için sadece devlet yeterli olamamaktadır. Hem bu sebeple hem de yoksulluğun bütün toplumu ilgilendiren bir sorun olması nedeniyle sivil toplum kuruluşları bu alanda faaliyet göstermektedirler. Sivil toplum kuruluşlarının 'demokratik hakların elde edilmesi' ve ekonomik açıdan bireyler arasında oluşan dengesizliklerin giderilmese' gibi 2 temel işlevi bulunmaktadır. Bu bağlamda STK'lar devletin yetersiz kaldığı durumlarda gerekli politikalar geliştirerek veya baskı oluşturarak sosyal ve ekonomik hakların elde edilmesine katkıda bulunmaktadır. (As, 2017:54).

STK'ların devletin hizmet götüremediği alanlarda ve yerlerde bu görevi üstlenmesi STK'ların önemini giderek arttırmaktadır. Ayrıca STK'ların uluslararası alanda faaliyet göstermeleri de STK'ların önemini arttıran bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası faaliyet gösteren STK'lar, devletler ve uluslararası aktörlerle işbirliği içinde çalışmaktadırlar (As, 2017:55). Yoksullukla mücadele de başta Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) olmak üzere birçok uluslararası kuruluş faaliyet göstermektedir. UNESCO, 'Kalkınma ve Yoksullukla Mücadele Stratejisi' ile yoksulluğun azaltılmasına yönelik politik bir çerçeve hazırlamış ve sivil toplumun gerçekçi bir şekilde faaliyette bulunmasına katkı sağlamıştır. UNESCO, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparak yoksulluğu önlemeyi hedeflemiştir. Dünya'da olduğu gibi ülkemizde de STK'lar zamanla daha işlevsel bir hale gelmektedir. Toplumumuzda var olan dayanışma duygusu ile STK'lar devletin yetersiz kaldığı alanlarda çalışmalar yürütmektedir (Uğur, 2006:287).

Türkiye’de yoksullukla mücadelede faaliyet gösteren birçok sivil toplum kuruluşu vardır. Bunlarda bazıları şunlardır;

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM): STGM’nin amacı, STK’ların çalışmalarında verimliliği arttırmak, STK’lar arası iletişimi sağlamak, STK’ların uluslararası işbirliği kurmasını sağlamak ve STK’ların kaynaklarını iyi kullanmasına yardımcı olmaktır (www.stgm.org.tr, 2019)

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV): TÜSEV, 23 tane STK’nın bir araya gelmesi ile 1993 yılında kurulmuştur. TÜSEV’ in amacı, STK’lar için destekleyici mali ortamların yaratılması sağlamak, STK’lara etkin kaynak aktarımı sağlamak ve STK’lar, kamu ve özel sektör arasındaki iletişimi sağlamaktır (www.tusev.org.tr, 2019).

Kızılay Derneği: Kızılay 11 Haziran 1868 yılında’ Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti’ adı altında kurulmuştur. 1947 yılında ‘Türkiye Kızılay Derneği’ adını almıştır ve kuruluşu ‘Kızılay’ adını Atatürk vermiştir. Kızılay’ın amacı; nerede olursa olsun, hiçbir ayırım yapmaksızın insanların acılarını önlemeye veya hafifletmeye çalışmak, ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olmak ve insan sağlığını korumaktır (www.kizilay.org.tr, 2019).

Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV): Bilimsel bir araştırmanın devamı olarak 1993 yılında kurulmuş bir vakıftır. AÇEV, okul öncesi (0-6 yaş) çocukları ve annelerini eğitmek amacıyla yola çıkmış, ancak anne eğitimlerinin yanında, baba eğitimleri, okul öncesi eğitimler, kadın okuryazarlığı, kadınların güçlenmesi gibi pek çok alanda faaliyet göstermektedir (www.acev.org.tr, 2019)

İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH): İHH İnsani Yardım Vakfı, din, dil, ırk ve mezhep ayrımı yapmadan, ihtiyacı olan, felakete uğrayan, zulüm görmüş kişilere yardımda bulunmak amacı ile 1992 yılından beri çalışmaktadır. İHH İnsani Yardım Vakfı, faaliyetlerini gerçekleştirirken ilk önceliği savaş ve savaşın devam ettiği bölgelere vermektedir. Daha sonra afet bölgelerine ve son olarak yoksulluk olan ülke ve bölgelere vermektedir. (www.ihh.org.tr, 2019).

2.3.1. Yoksullukla Mücadele Eden STK’ların Önemi ve Özellikleri

Türkiye’de gönüllüğün yaygın olarak benimsendiği görülmektedir. STK’larında çalışan gönüllüler birçok yoksullukla mücadele projesinin öncülüğünü yapmaktadırlar. Ülkelerin yoksullukla mücadelesinde gönüllüler merkezi bir öneme sahiptir. Bunun en önemli göstergelerinden biri, Birleşmiş Milletler tarafından 2001 yılının uluslararası gönüllüler yılı olarak ilan edilmesidir (Şen, 2008: 70).

STK’ların yoksulluğa karşı gösterdikleri yoğun duyarlılık devletinde yoksulluk problemine karşı daha çok önem vermesine ve kalıcı çözümler aramasına neden olmaktadır. Diğer bir ifade ile STK’lar hem toplumsal alanda hem de kamusal alanda duyarlılığın artmasına yardımcı olmaktadır. Yoksulluk genellikle demokratik olmayan yönetim biçimlerinin sonucunda karşımıza çıkan bir sorundur. Bu sebeple yoksullukla mücadele aynı zamanda demokratikleşme mücadelesidir (Karaca, 2015:82).

Yoksullukla mücadelede etkin bir rol üstlenen STK'ların belli özellikleri taşıması gerekmektedir. Bunlar;

- Yoksulluğun tanımlanmasında ve yoksul kişilerin belirlenmesinde objektif kriterlere uygun şekilde hareket edilmelidir.
- STK'ların sosyal faaliyetlerinin hedefi, yoksulları sosyal ve ekonomik boyutta korumak ve desteklemek olmalıdır.
- Özürlü, yaşlı ve hasta yoksulların ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu yönde hizmetler gerçekleştirilmedir.
- Yoksullara yönelik yapılan maddi yardımlar tek başına yeterli değildir. Bununla beraber yoksul bireyleri toplum hayatına kazandırmak için mesleki eğitim programları düzenlenmelidir.
- STK'ların sosyal faaliyetler doğrultusunda yürüttükleri sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri yoksulların hayat standartlarını belirgin düzeyde iyileştirmelidir.
- Yoksullukla mücadelede STK'ların faaliyetleri bölgesel değil, ülke genelinde olmalıdır (<http://www.sosyalsiyaset.net>, 2019)

BÖLÜM3: TÜRKİYE’DE KADINLARIN KURDUĞU STK’LARIN YOKSULLUKLA MÜCADELEDEKİ ROLÜ: TÜRKİYE YARDIM SEVENLER DERNEĞİ VE KADIN VE DEMOKRASİ DERNEĞİ (KADEM) ÖRNEĞİ

3.1. Türkiye Yardım Sevenler Derneği

Kurtuluş Savaşı zor ama büyük bir zaferle kazanılmıştır. Bu büyük zaferde Türk kadınının emeği yadsınamaz. Zorlu şartlar altında verilen bu mücadelede Türk kadını erkeklerden geri kalmamış, vatan, millet ve hürriyet aşkı ile düşmanla hem cephede hem de cephe arkasında mücadele etmiştir. Kurtuluş Savaşı sonrası Atatürk önderliğinde başlayan çağdaşlaşma adımları ile kadınlar sosyal hayatın içinde daha görünür hale gelmeye başlamıştır. Bu dönemde Kırklareli Milletvekili Sayın Dr. Fuat Umay, maddi ve manevi olarak iyi durumda olmayan kadınların korunmasının bir görev olduğunu, anneye yapılan her yardımın anne dolayısıyla çocuğa da ulaşacağını dile getirerek bir yardım derneğinin kurulması için 29 Ocak 1928 yılında çağrıda bulunmuştur. Bu çağrı kadınlar tarafından büyük bir ilgi ile karşılanmıştır ve Dr. Umay’ın başkanı olduğu Himaye-i Eftal Cemiyeti’nde bir komisyon kurulmuştur. Kurulan bu derneğin adı; Himaye-i Eftal Kadın Yardım Cemiyeti’dir ve ambleminin ise yürek biçiminde olmasına karar verilmiştir. 19 Şubat 1929 yılında resmi olarak kurulan derneğin kurucu üyeleri; (www.tysd.org.tr, 2019).

- Mevhibe İnönü,
- Fitnat Çakmak,
- Nevber Sevüktekin,
- Tezer Taşkiran,
- Reşide Bayar,
- Sevdâ And,
- Süreyya Ağaoğlu,
- Seza Lostar,
- Melahat Özbudun,
- Belkis Odman
- Nimet Uybadın’dır.

Derneğin faaliyetlerini yakından takip eden Atatürk 1938 yılında şu sözleri söyleyerek, “Büyük varlık ve faziletleri unutulmamış Türk kadınlarına ayağa kalkarak hürmetlerimizi göstermeliyiz. Türk kadını yoksul olamaz. Türk kadını bizatihi bir varlıktır” derneğe “Yardım Sevenler Derneği” adını vermiştir. 21 Haziran 1941 yılında Yardım Sevenler Derneği, Bakanlar Kurulu kararı ile kamu yararına çalışan dernek olarak kabul edilmiştir (www.tysd.org.tr, 2019).

Kurulduğu yıldan itibaren çalışmalarına hızla başlayan dernek 1930’lu yıllara geldiğinden 3 alanda atölye kurmuş ve çalışmalara başlamıştır. Bu alanlar; dikiş, nakış ve çorap atölyeleridir. Bu atölyelerde üretilenler ihtiyacı olan çocuklara ve doğum yapan annelere dağıtılmıştır. 1939 yılında yaşanan Erzincan depreminde Kızılay’la beraber çalışmalarda

bulunmuştur. Bu da derneğin Ankara dışında da çalışmalar yapmasına öncülük etmiştir. 1940'lı yıllarda ise 2. Dünya Savaşı tehlikesine karşı atölyelerde askerler için giysiler hazırlanmış ve askerlere ulaştırılmıştır. Yine savaş tedbiri olarak dernek, cephe gerisinde kadınları hizmete hazırlamak amacıyla gönüllü hastabakıcı kursları açılmıştır. Açılan bu kurs sonucunda 95 kadın 'Fahri Hemşirelik' belgesi almıştır. 1941 yılında Ankara'da yükseköğrenim yapan kız öğrenciler için yurt açılmıştır. Yine aynı yıllarda, farklı illerde derneğin merkezleri açılmaya başlamıştır (www.tysd.org.tr, 2019).

1950'li yıllarda derneğin faaliyetleri ve atölyelerinin sayısı artmıştır. Bunun sonucunda da işçi sayısı yükselmiş, 'Emek Karşılığı Yardım' yaygınlaşmaya başlamıştır. 1955 yılında Sosyal Yardım Bakanlığı ve Verem Savaş Derneği ile işbirliği yapılmış ve rehabilitasyon atölyeleri açılmıştır. Dernek 1960'lı yaptığı acil ve sürekli yardımlarla hükümete destek olmaya devam etmiştir. Ankara dışında diğer merkezlerinde açmış olduğu kız öğrenci yurtları ve öğrenci bursları ile ihtiyacı olanlara barınma ve maddi destek sağlanmıştır. 1960 yılında yapılan diğer faaliyet, okuma-yazma bilmeyen kadınlara gönüllüler aracılığı ile okuma-yazma öğretilmesidir. 1964 yılında Dernek, diğer 4 büyük yardım kuruluşu ile birlikte 'Kıbrıs'a Yardım Pulu' kampanyası ile Kıbrıs'ta bulunan soydaşlarımızın maddi ihtiyaçlarının gidermeyi amaçlamıştır. Bu yıllarda yeni şubeler açılmış ve öğrenci burs miktarları arttırılmıştır. 60'lı yılların önemli gelişmelerinden biride derneğin genel merkezi ve şubelerini denetlemek amacıyla ücretli bir müfettişin atanmasıdır. 1970 yılında 3-6 yaş çocuklar için Sur Gündüz Bakımevi açılmıştır. Bu kuruluşun tüm masrafları Genel Merkez üyelerinden Sayın Binnaz Ergin tarafından karşılanmıştır (www.tysd.org.tr, 2019).

Dernek için önemli adımlardan biri, Sayın Semra Özal'ın katkılarıyla Genel Merkez binasında Anne-Çocuk Sağlığı Merkezi açılmıştır. Ana-çocuk sağlığının yanında sağlık eğitimi, koruyucu aile hekimliği ve aile planlaması alanında hizmetler verilmiştir. 1981 yılında öğrencilere verilen bursun sayısı ve miktarı arttırılırken, burslara 'Atatürk Bursu' adı verilmiştir. Atatürk'ün doğumunun 100.yılı anısına İzmir'de bir huzurevi, Ceyhan'da bir öğrenci yurdu ve Üsküdar ve Maçka'da da birer çocuk yuvası açılmıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel birçok kampanya başlatmış ve bunlar Derneğe birer genelge ile duyurulmuştur. Bunlar; 'Organ Bağışı', 'Aş Kampanyası' ve 'Kendi Okulunu Kendin Yap' tır. Derneğin bu alanda ilk çalışması 15 Mart 1986 yılında açılışı yapılan Kuştepe'deki ilkokuldur (www.tysd.org.tr, 2019).

1990'lı yıllarda yaşanan Bosna Hersek'teki insanlık dışı vahşete karşı dernek kayıtsız kalmamıştır. Derneğin 65.yılına özel düzenlediği serginin gelirlerini 'Bosnalı Kadın Sığınma Evi'ne bağışlamışlardır. Türkiye Hayır Severler Derneği ülke içerisindeki doğal afetlere de sessiz kalmamıştır. İzmir'de yaşanan sel felaketinde ve Dinar depreminde zarar gören yurttaşlara bağışta bulunmuş ve giyecek eşyaları dağıtılmıştır. Ülkemizin en büyük projelerinden biri olan Güneydoğu Anadolu Kalkınma projesine 200 kişilik bir ekiple katılan dernek, bölgede araştırmalar yapmış ve öncelikli olarak kadın ve kız çocuklarına yardım kampanyaları düzenlenmiştir (www.tysd.org.tr, 2019).

2010'lu yıllara gelindiğinde ülke genelinde şube sayısı 150'ye ulaşmış ve 10.000'lerce öğrenciye burs verilmiştir. Kuruluşundan bu yana birçok Kalıcı Eser inşa etmiştir. Bunlar;

- Diyarbakır, Burdur, Urla, Denizli ve Mardin'de İlkokul,

- Van’da 1 Lise,
- İstanbul’da 1 Çıraklık Okulu,
- Ankara, İstanbul, Ardahan, Tavşanlı, Ünye ve İzmit’te öğrenci yurdu,
- Samsun, İzmir ve İstanbul’da Sağlık Ocağı,
- İzmir, Bartın ve Dinar’da Huzurevi,
- İstanbul’da 2 Acil Yardım İstasyonu,
- İstanbul’da 1 Kan Merkezi,
- Adapazarı ve Mardin’de Öğretmen Lojmanı,
- Eskişehir’de Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi ve Otistik Çocuklar İş Eğitim Merkezi’dir.

Türkiye Hayırseverler Derneği okul öncesi eğitime büyük önem vermektedir. Bu nedenle Dernek, 81.yıl anısına ‘81 Yıl 81 İl 81 Anasınıfı’ projesini hazırlamıştır. Genel Merkez, şubeler ve bağışçılar ile birlikte 4’er sınıflık 2 anaokulu açmıştır. Bununla beraber 151 anasınıfının mobilyalarını, döşemelerini, eğitim araç ve gereçlerini, oyuncaklarını ve bilgisayarlarını yenilemiştir (www.tysd.org.tr, 2019).

3.1.1. Türkiye Yardım Sevenler Derneği’nin faaliyetleri

Türkiye Hayırseverler Derneği kurulduğu günden beri pek alanda faaliyet göstermiştir. Dernek yardım faaliyetlerini şu şekilde sıralamıştır. Bunlar; devamlı ve sürekli yardımlar, acil yardımlar, öğrenci bursları, özel eğitim yardımları, tiyatro gösterileri ve çocuk oyunları, sağlık yardımları, olağanüstü yardımlar, kermesler ve dernek yemekleridir (<http://www.tysd.org.tr/yarim-faaliyetleri/>. 2019).

Devamlı ve Sürekli Yardımlar: Ekonomik durumu iyi olmayan dul, yetimler ve çalışamayacak durumda olan özürlü ve sakat ailelere devamlı olarak haftalık et, erzak, ekmek ve nakit yardımı yapılmaktadır. Bunun beraber ihtiyacı olanlara yakacak, giyim ve diğer ihtiyaçları karşılanmaktadır. Sağlık problemleri olan ailelerin doktor, muayene, ilaç ve ameliyat gibi masraflarına yardımcı olunmaktadır. Okul çağına gelmiş çocukların masrafları eğer ailesi tarafından karşılanamıyorsa öğrencilerin okul kıyafetleri ve giderleri dernek tarafından karşılanmaktadır. Yükseköğrenim kurumlarında okuyan öğrencilere burs sağlanmaktadır (<http://www.tysd.org.tr/yarim-faaliyetleri/>. 2019).

Acil Yardımlar: Derneğe doğrudan yapılan müracaatlar veya dernek çalışanları tarafından tespit edilen acil yardım gerektiren durumlarda yapılan yardımlardır. Dernek kaydında olan veya olmayan, bakım veya yardıma ihtiyacı olduğu tespit edilen aile, kişi veya öğrencilere bir seferliğine olmak üzere acil yardım adı altında o kişi veya ailenin sağlık, yakacak, yiyecek, barınma veya giyim ihtiyaçları karşılanır. Bir seferliğine yapılan bu yardımların devam etmesi gerektiği düşünülürse ve dernek kurulunca kabul görür ise devamlı yardım yapılan aileler arasına alınır (<http://www.tysd.org.tr/yarim-faaliyetleri/>. 2019).

Öğrenci Bursları: Türkiye Yardım Severler Derneği, Türkiye’de öğrenci bursu veren ilk kuruluştur. Burs giderleri, dernek üyeleri ve hayırsever vatandaşlar tarafından

karşılanmaktadır. Öğrenci bursları kapsamında; maddi durumu iyi olmayan Yükseköğrenim gören öğrencilere burs verilmekte ve okul harçları, kitapları ve diğer giderleri (giyim ve yurt) karşılanmaktadır. Ayrıca az da olsa maddi durumu iyi olmayan ortaöğretim öğrencilerine de burs verilmektedir (<http://www.tysd.org.tr/yaritim-faaliyetleri/>. 2019).

Özel Eğitim Yardımları: Türkiye Yardım Severler Derneği, eğitim-öğretim alanında yeterli imkâna sahip olmayan öğrencilerin kitap, giyim ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması, okulların başarılı oldukları sosyal alanlarda eksikliklerinin tamamlanması, eksik spor araç-gereçlerinin tamamlanması ve folklor kıyafetlerinin temin edilmesi gibi alanlarda faaliyet göstermektedir (<http://www.tysd.org.tr/yaritim-faaliyetleri/>. 2019).

Tiyatro Gösterileri ve Çocuk Oyunları: Dernek, ilkökul öğrencilerinin tiyatro ve çocuk oyunlarını Milli Eğitim Müdürlükleri ve okul salonlarında sergilemelerine destek olmaktadır. Dernek bunu maddi bir çıkar elde etmek için değil, öğrencilere tiyatro sevgisini aşılamak için yapmaktadır (<http://www.tysd.org.tr/yaritim-faaliyetleri/>. 2019).

Sağlık Yardımları: Sağlık Müdürlüğü ve Milli Eğitim Müdürlükleri ile işbirliği yapılarak öğrencilerin sağlık taramaları yapılmaktadır. Ayrıca derneğe yapılan müracaatlarla hiç imkânı olmayan sağlık sorunları yaşayan bireylere gerekli tedaviler uygulanması sağlanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/yaritim-faaliyetleri/>. 2019).

Olağanüstü Yardımlar: Yurtiçinde ve yurtdışında yaşanan doğal afetler sonucunda mağdur olan bireylere yapılan yardımlardır. Türkiye Yardım Severler Derneği, yaşanan afet bölgelerinde ihtiyaçları tespit ederek derneğin her türlü imkânını seferber etmektedir (<http://www.tysd.org.tr/yaritim-faaliyetleri/>. 2019).

Kermesler: Genel Merkez ve şubelerde her yıl düzenli olarak kermesler düzenlenmektedir. Kermeslerde hayırseverler tarafından hazırlanan ve bağışlanan giysi, ayakkabı, tablo, el işi ve el sanatları işleri değerlendirilerek derneğe gelir elde edilmektedir. Ayrıca gıda kermesleri de düzenlenmektedir. Huzurevlerinde, Belediye binalarında ve üniversitelerde düzenlenen bu kermeslerde üyeler tarafından hazırlanan yiyecekler satılarak derneğe gelir elde edilmektedir (<http://www.tysd.org.tr/yaritim-faaliyetleri/>. 2019).

3.1.2. Türkiye Yardım Severler Derneği yoksullukla mücadele çalışmaları

Türkiye Cumhuriyeti'nin bünyesinde kadınlar tarafından kurulmuş olan ilk sivil toplum kuruluşu olma özelliğini taşıyan TYSD, kurulduğu yıl olan 1928'den beridir çeşitli birçok alanda faaliyetler ortaya koymaktadır. TYSD kurulduğu günden beri çalışmalarını 2 ana grup altında yürütmektedir. Bunlardan ilki 'sosyal yardım' alanına giren çalışmalardır. Sosyal yardımlar ise karşılıksız ve emek karşılığı olarak iki çalışma altında yürütülmektedir. Karşılıksız yardımlar para yardımları olarak sürekli veya tek seferlik olarak verilmektedir. TYSD'nin karşılıksız olarak yaptığı yardımlar; öğrencilere burs vermek ve okul ihtiyaçlarını karşılamak, kimsesiz yaşlılara daimi para yardımı yapmak, hastalara ilaç yardımında bulunmak, ihtiyaç sahibi vatandaşlara gıda, giyim ve para yardımında bulunmaktır. TYSD'nin sosyal yardımlar kapsamında diğer bir yardım türü ise emek karşılığı yardımlardır. Emek karşılığı yardım ilkesiyle daha çok yardım edilecek vatandaşların onurunu koruyarak, onların yetenekleri doğrultusunda kendi emeği ile parasını kazanan birer birey haline gelmesi amaçlanmaktadır. TYSD bu amaçla yıllar

içinde birçok çorap, trikotaj, nakış ve el işleri atölyeleri kurmuştur. Derneğin ikinci ana çalışma alanı ise ‘çeşitli yurt hizmetleri’ başlığı altında toplanmaktadır. Bunlar; işsiz kimselere istihdam alanı oluşturmak, iş bulma kolları, kütüphaneler, dershaneler ve öğrenci yurtları açmaktır (Mahir Metinsoy, 2018:67).

TYSD Genel Merkez’in ulaştırmış olduğu yardımların maliyetlerini her yıl düzenli olarak kamuoyuyla paylaşmaktadır. Bu çalışmamızda da TYSD’nin 2009 ile 2016 yılları arasındaki yardım giderleri aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak verilmektedir.

Tablo 16. TYSD Genel Merkez Yardım Kalemleri Gider Tablosu (2009-2016)

Yıllar	Eğitim Yardımları	Halk Yardımları	Diğer Yardımlar	Toplam
2009	106.985,20	200.065,20	-	307.050,40
2010	110.000,00	215.000,00	-	325.000,00
2011	175.569,91	209.987,65	65.573,36	451.130,92
2012	200.000,00	200.000,00	-	400.000,00
2013	160.475,00	192.256,95	1.250,00	353.981,95
2014	350.000,00	295.000,00	5.000,00	650.000,00
2015	250.180,56	187.201,51	131.359,00	568.731,07
2016	375.000,00	325.000,00	10.000,00	710.000,00

Kaynak: (TYSD, 2008-2009 66.Olağan Genel Merkez Kuruluna Sunulan Rapor, TYSD, 2011-2012 67.Olağan Genel Merkez Kuruluna Sunulan Rapor, TYSD, 2012-2013 68.Olağan Genel Merkez Kuruluna Sunulan Rapor, TYSD, 2014-2015 69.Olağan Genel Merkez Kuruluna Sunulan Rapor)

TYSD’nin yoksullukla mücadele kapsamında ki gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerinin 2009-2018 yılları arasındaki kısmı da aşağıda ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

3.1.2.1. TYSD gıda yardımları

3.1.2.1.1. 2009-2010 Yılları gıda yardımları

Türkiye’nin neredeyse tüm bölgelerinde şubeleri bulunmakta olan TYSD, çeşitli nedenlerde temel insani ihtiyaçlarını karşılamakta sıkıntı yaşayan bireylere gıda alanında birçok yardımlar gerçekleştirmektedir. TYSD’nin gıda yardımları kapsamında 2009 yılının Ramazan ayında, Akhisar şubesi tarafından, 100 aileye, Ardahan şubesi tarafından 100’den fazla aileye, Beyoğlu şubesi tarafından 25 yoksula, Nevşehir şubesi tarafından 120 yoksul aileye, İzmir şubesi tarafından, 80 koli erzak ihtiyacı olan ailelere ve burslu öğrencilere dağıtılmıştır. Ayrıca Pendik şubesi tarafından ihtiyaç sahibi ailelere gıda yardımları ve kurban bayramında et ve reçel dağıtımı yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Burhaniye şubesi Burhaniye Turizm festivalinden elde etmiş olduğu gelirlerle acil halk yardımları ve ramazan ayında erzak dağıtımı yapmıştır. Eskişehir şubesi tarafından 10 adet adak kurbanı kesilerek ihtiyaç sahibi ailelere dağıtılmıştır. Kağıthane şubesi tarafından ise Marmara Üniversitesine okuyan 10 öğrenciye yemek bursu sağlanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD 2010 yılında Akhisar şubesi tarafından, birçok ihtiyaç sahibi aileye, Beykoz şubesi tarafından 10 üniversite öğrencisine yemek için nakdi, çevre köy okullarına yiyecek ve içecek ve 15 hastaya erzak yardımı yapılmıştır. Ayrıca Dikili şubesi tarafından, 23 aileye gıda, Giresun şubesi tarafından 105 aileye ve Elazığ, Kilis, Sinop şubeleri tarafından acil

ihtiyacı olan ailelere gıda yardımları yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.1.2. 2011-2012 Yılları gıda yardımları

2011 yılında TYSD Beyoğlu şubesi tarafından bayramlarda yardımseverler tarafından bağışlanan yardımlar ile erzak ve et dağıtımını gerçekleştirmiştir. Eskişehir şubesi, Ramazan ayında 49 koli erzak, kurban bayramında da 61 adet kurbanın kesimini sağlayarak kayıtlı ihtiyaç sahibi ailelere, engelli okullarındaki öğrenci velilerine ve burslu öğrencilerin ailelerine dağıtmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019)

İzmir şubesi, Ramazan ayı içerisinde 90 koli erzak, TYSD Kuşçular İlköğretim okulunda öğrenim gören ihtiyaç sahibi öğrencilerin ailelerine, Kemal Tarım Dinlenme Evi çalışanlarına ve burslu öğrencilere dağıtılmıştır. Kağıthane şubesi, Ramazan ayı içerisinde 27 gece boyunca 3250 kişiye iftar yemeği vermiştir. Ayrıca 130 koli erzak ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır. Zonguldak şubesi tarafından ise 355 aileye ramazan ayında gıda yardımı yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD Genel Merkezi tarafından, Ramazan ayı boyunca haftada 2 gün 320 aileye gıda ve temizlik malzemeleri dağıtılmıştır. Bunun yanı sıra 136 adet alışveriş fişi öğrencilere verilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.1.3. 2013-2014 Yılları gıda yardımları

TYSD Antalya şubesi Ramazan ayında 250 aileye, Eskişehir şubesi 95 aileye, Sarıyer şubesi 40 aileye erzak kolisi yardımı gerçekleştirmiş. Ramazan ayı içerisinde Akhisar şubesi tarafından ihtiyaç sahibi ailelere erzak çeki, Pendik, Beykoz ve Üsküdar şubesi tarafından erzak dağıtımını yapılmıştır. Eyüp şubesi ise Ramazan yardımları kapsamında 50 koli erzakı Dinar Huzur Evine bağışlamıştır. Zonguldak şubesi, ihtiyaç sahibi 50 aileye her ay düzenli olarak gıda yardımları yapmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2013 yılında TYSD Genel Merkezi tarafından ihtiyaç sahibi ailelere 279 adet gıda kolisi ve 146 adet alışveriş kartı dağıtılmıştır. 2013 yılında Eyüp şubesi tarafından 15 aileye düzenli gıda yardımları gerçekleştirilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-haziran-2014-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.1.4. 2015-2016 Yılları gıda yardımları

2015 yılı gıda yardımları kapsamında Afyonkarahisar şubesi tarafından 350 aileye, Kars şubesi tarafından 120 aileye, Kartal şubesi tarafından 257 aileye ve Körfez şubesi tarafından 92 aileye gıda kolisi dağıtılmıştır. Bakırköy şubesi tarafından ramazan ayı içerisinde Büyükçekmece Hüsnü ayık Bakım Merkezi'nde kalan kimsesiz ve engelli vatandaşlara iftar yemeği verilmiş, Elazığ şubesi aracılığıyla Doğu'daki ihtiyaç sahibi ailelere 1000TL'lik erzak dağıtılmış ve yine yardıma muhtaç 40 aileye 150TL'lik hediye çekleri ulaştırılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2015-bulten/mobile/index.html> ve <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2015-bulten/mobile/index.html>, 2019)

İhtiyaç sahibi vatandaşlara Bartın şubesi tarafından askıda ekmek ve askıda menü projesi başlatılmış, Kars şubesi tarafından 240 aileye gıda yardımı yapılmış, TYSD Genel Merkezi

tarafından Sevgi Paketleri kampanyası ile 2000 adet gıda paketi Güneydoğuda ki askerlere ulaştırılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-haziran-2016-bulten/mobile/index.html> ve <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2016-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.1.5. 2017-2018 Yılları gıda yardımları

TYSD Akhisar, Aliağa, Balıkesir, Elazığ, Tekirdağ, Çorlu, Eyüp ve Fatsa şubeleri tarafından Ramazan ayı boyunca erzak yardımları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Ayvalık şubesi Ramazan ayında 150 ihtiyaç sahibi aileye gıda yardımında bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Bakırköy şubesi, kurban bayramında derneğe bağışlanan etleri, ihtiyaç sahibi ailelere ve Beyoğlu şubesi bağışlanan kurban etlerini 35 aileye dağıtmıştır. Eyüp şubesi 50 adet gıda kolisi Dinar Buhurcular Huzur Evine bağışlamıştır(<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Ramazan ayı boyunca ihtiyaç sahiplerine iftar yemeği veren Kağıthane şubesi, ayrıca 320 adet gıda alışveriş kartının dağıtımını ve kurban bayramında derneğe bağışlanan 50 kurban etinin 325 aileye dağıtımını gerçekleştirmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kartal şubesi Ramazan boyunca ihtiyaç sahipleri ve öğrencilere iftar yemeği verirken kurban bayramında da et ve erzak dağıtımını yapmıştır. Çanakkale şubesi 50 aileye Ramazan çeki, Kocaeli şubesi 100 aileye erzak ve Manisa şubesi 170 aileye gıda ve ayakkabı yardımı gerçekleştirmiştir. Ayrıca Kağıthane şubesi Kurban bayramında 55 kurban bağışı almış ve kesme şartı olan 45 kurban kesilerek 325 aileye ulaştırılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2018 yılında dar gelirli ailelere yönelik Antalya şubesi tarafından Ramazan bayramı öncesinde 150 adet gıda paketi, Kocaeli şubesi tarafından 200 adet ve Polatlı şubesi tarafından 120 adet gıda kolisi dağıtımını yapılmıştır. Beyoğlu ve Kadıköy şubesi Ramazan ayında erzak ve et dağıtımını ihtiyaç sahibi ailelere ulaştırmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mart-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2018 Kurban bayramında alınan 51 kurban bağışı Kağıthane şubesi aracılığı ile 360 aileye, bağış olarak toplanan 100 kg. kıyma Burdur şubesi aracılığı ile 50 aileye, Sarıyer şubesi 17 adet kurbanı Sarıyer Belediyesi aracılığıyla ihtiyacı olan 70 aileye ve Kartal şubesi 150 kg. kurban etini ve 50 koli erzakı ihtiyaç sahibi ve burslu öğrencilere dağıtmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.2. TYSD gıda dışı yardımlar

TYSD şubeleri aracılığı ile gıda dışı olarak adlandırdığı, nakdi ve aynı birçok yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir. Bu yardımlar aşağıda yıllarına göre anlatılmıştır.

3.1.2.2.1. 2009-2010 Yılları gıda dışı yardımlar

TYSD Burhaniye şubesi 19 Söke şubesi ise 13 ihtiyaç sahibi aileye düzenli olarak aylık yardımlarda bulunmuştur. İzmit şubesi tarafından 23 Nisan nedeni ile İzmit Hakkaniye Köyünden ihtiyacı sahibi 100 öğrenciye giysi yardımı, İstanbul şubesi tarafından ise

Ankara, Sarıkamış ve Mardin’de 80 şehit çocuğuna maddi destek sağlamıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Eskişehir TYSD şubesi 23 Nisan İlköğretim okulunda eğitim gören ihtiyaç sahibi 10 öğrenciye ayakkabı yardımı ve 40 aileye sosyal yardım gerçekleştirmiştir. Ayrıca Kadın Sığınma Evine ve acil yardım talebinde bulunan ailelere yardımlar yapmıştır. Giresun şubesi çocuk yuvasında bulunan öğrencilere oyuncak yardımı ve yetiştirme yurdu öğrencilerine 35 adet nevresim bağışında bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Isparta şubesi yılda 2 kere olmak üzere 68 muhtaç durumdaki kadına ve Zihinsel Özürlüler Derneğine nakdi yardımda bulunurken, mağazalardan bağış olarak toplanan giyim eşyaları ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır. İzmir şubesi tarafından TYSD DR. Kemal Tarım Dinlenme Evine ihtiyacı olan sedye asansörü yaptırılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kağıthane şubesi Kars Kağızman Böcüklü Köyü İlköğretim okuluna, Erzurum Pasinler Avlar İlköğretim Okulu Ana Sınıfına, Gümüşhane Söğütlü Köyü İlköğretim okuluna atkı, bere, eldiven, giysi ve oyuncak yardımları yapmıştır. Ayrıca Kars Arpaçay Gülyüzü İlköğretim okuluna 117 takım ve Şırnak İdil Anafartalar İlköğretim okuluna 9 koli atkı, bere, eldiven, çorap ve oyuncak gönderilmiştir. Gönüllü olarak kurulan Kağıthane Has Bahçe Güreş Kulübünün Konya’da yapılan Türkiye Güreş Şampiyonasına katılan öğrencilerin eşofman, spor ayakkabı ve seyahat giderleri Kağıthane şubesi tarafından karşılanmıştır. Koç Vakfı Lisesi ile Kağıthane şubesi ortaklığında gerçekleştirilen proje kapsamında ihtiyacı olan öğrenciler için içlerinde yeni iç çamaşırı, atkı, bere, eldiven, çorap ve mont olan 35 koli Tokat 18 Mart İlköğretim Okuluna gönderilmiştir. Gönderilen bu 35 kolinin 20 tanesi TYSD tarafından karşılanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Nevşehir şubesi tarafından 120 aileye giyim ve ihtiyaç sahibi bir kadına 1 ton kömür yardımı yapılmıştır. Pendik şubesi Semiha Şakir Huzurevi sakinlerine yelek ve dizüstü battaniyeler, Çıldır Atatürk Kız Öğrenci Yurduna 30 koli giysi ve Belediyenin hayır çarşısına 23 koli giysi bağışında bulunulmuştur. Ayrıca yine Pendik şubesi tarafından Ramazan ayında öğrenci ve yoksullara giysi yardımında bulunulmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.2.2. 2011-2012 Yılları gıda dışı yardımlar

TYSD Akhisar şubesi ihtiyaç sahibi öğrencilere giysi yardımı sağlamış ve faturalarını ödeyemeyerek acil başvuruda bulunan vatandaşların elektrik faturalarını ödemiştir. Aydın şubesi ve Dikili şubesi 23 aileye nakdi yardım yapmıştır. Ardahan şubesi Çekili İlköğretim okuluna bere, atkı ve kazak bağışı ve 100 ihtiyaç sahibi aileye nakdi acil yardım gerçekleştirmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Ayvalık şubesi sosyal faaliyetlerden elde etmiş olduğu gelirlerle ihtiyaç sahiplerine kira, yakacak, ilaç ve erzak yardımı yapmıştır. Ayrıca 7 öğrenciye giyecek yardımında bulunmuştur. 2011 yılında Beykoz şubesi Çıldır Kız Öğrenci Yurduna, Görme Engelliler

İlköğretim Okuluna, çevre köy okullarına ve 20 öğrenciye giysi yardımıyla bulunmuştur. Bunun yanı sıra Beykoz şubesi tarafından bir oyun parkı, evlenecek gençlere çeyiz yardımı, 15 hastaya giysi ve nakdi yardım ve gazilere bilgisayar alımı için 1000 TL yardım yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Elazığ ve Gaziantep şubesi ihtiyaç sahibi ailelere yakacak ve ilköğretim okulu öğrencilerine giysi yardımıyla bulunmuştur. İzmit şubesi tarafından Ulubatlı Hasan İlköğretim Okulunda okumakta olan ihtiyaç sahibi 60 öğrenciye bot ve mont bağıışı, Kocaeli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde bulunan engelli vatandaşlara giysi, banyo ve el havluları, huzur evindeki ihtiyaç sahiplerine tıraş köpüğü, krem ve iç çamaşırı bağıışı yapılmıştır. Giresun şubesi, 21 kişiye nakdi yardımın yanı sıra yetiştirme yurdu öğrencilerine de nakdi yardımda bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kadıköy şubesi ihtiyaç sahibi öğrencilere ve ailelerine sürekli olarak giysi yardımı yapılmakta ve acil nakdi ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ayrıca gazilere bilgisayar alımı için 1000 TL ve KASEV'e giysi ve ev eşyaları yardımları yapılmıştır. Kağıthane şubesi Van, Mardin, Yozgat ve Şırnak'taki ilköğretim okulunda okuyan öğrencilere giysi yardımı yapılmıştır. Bunu yanı sıra yine Kağıthane şubesi tarafından Akçakiraz Yüzbaşı ve 60. Yıl Akçakiraz İlköğretim okulu öğrencilerine 100 adet mont ve okul çantası dağıtılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kartal şubesi "hepimizden hepinize" kampanyası kapsamında Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerindeki çeşitli ilköğretim okulu öğrencilerine atkı, bere ve giysi yardımı ve Ramazan ayında şubeye bağışlanan nakdi, ayni, fitre ve zekât bağışları 110 ihtiyaç sahibi aileye dağıtım, Nevşehir şubesi 0-5 yaş aralığındaki ihtiyaç sahibi çocuklara 1381 adet çocuk giysisi, yine ihtiyaç sahibi ailelere 1023 koli giysi ve yiyecek yardımında bulunmuştur. Elazığ Depremi için Nevşehir İstatistik Müdürlüğü'nün düzenlediği yardım kampanyasına 5 koli giyside Nevşehir şubesi tarafından bağışlanmıştır. Kilis şubesi ise ihtiyaç sahibi birçok aileye giysi yardımı gerçekleştirmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

"Oyuncaksız Çocuk Kalmasın" kampanyası kapsamında Pendik şubesi tarafından dar gelirli ailelerin çocuklarına oyuncak yardımı, KASEV Huzurevine 500 TL bağış ve 7 ihtiyaç sahibi aileye daimi nakdi yardım yapılmıştır. Ayrıca kanser hastası ve görme engelli 2 öğrenciye sürekli nakdi yardım yapılmaktadır. Tavşanlı şubesi 92 ihtiyaç sahibi vatandaşa ve Pakistan'da gerçekleşen deprem nedeniyle ihtiyaçlı duruma düşen insanlara nakdi yardımlar gerçekleştirmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Salihli şubesi tarafından evi yanan bir vatandaşın kaybettiği tüm eşyaları ve diğer ihtiyaçları karşılanmıştır. Sinop şubesi tarafından Sinop esnafından toplanan bağışlar ile yeni giysiler öğrencilere dağıtılmıştır. Söke şubesi ise her ay 12 ihtiyaç sahibi anneye düzenli olarak maaş vermektedir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Ünye şubesi TYSD ve Ünye Meslek Yüksek Okuluna 10 adet oturma gurubu yaptırmış ve Ünye Dernekler Müdürlüğünde büro şefi olarak görev yapan, trafik kazasında hayatını

kaybeden bir vatandaş için düzenlenen acil yardım kampanyasına 1000 TL bağıştır bulunulmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Van şubesi, Bahçesaray ilçesi Ünlüce Köyü İlköğretim Okulu Anasınıfı öğrencilerine giysi ve ayakkabı yardımında bulunurken, Zonguldak şubesi ihtiyaç sahibi ilkokul öğrencilerine giysi yardımı, spastik çocuklar, Muharip Gaziler Derneği ve şubeye başvuruda bulunan acil ihtiyaç sahiplerine yakacak ve giysi yardımları gerçekleştirmiştir. Ayrıca 39 aileye aynı yardım yapılırken, ihtiyaç sahibi bir ailenin de evi yaptırılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD Genel Merkezi tarafından Gölbaşı Zübeyde Hanım Aile Merkezine, Doktor Yusuf Ziya Altınkaya Anasınıfı ve Nevzat Tarım Anaokulu öğrencilerine oyuncaklar, CD'ler ve temizlik kiti bağışlanmıştır. Ayrıca Genel Merkez tarafından Ardahan şubesine öğrencilere dağıtılmak üzere 100 çift ayakkabı ve de Van Erciş'e içerisinde kırtasiye, battaniye, iç çamaşırı ve kışlık giysilerden oluşan 17 koli gönderilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Ardahan şubesi Valilik ve Karayollarının yardımı ile 3 ayrı ilköğretim okulunda okuyan ihtiyaç sahibi 100 öğrenciye ayakkabı dağıtımını gerçekleştirmiştir. Sarıyer şubesi, Bala Hatun İlköğretim okulunda okuyan 20 öğrenciye kışlık giysi yardımı yapmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Beyoğlu şubesi tarafından 26 aileye her ay nakdi yardım yapılmakta ve Edirne şubesi işbirliği ile ihtiyaç sahibi 4 çocuğu da okuyan bir aileye İstanbul'a yerleştirilmiştir. Ayrıca Van depreminin 2. günü tamamı 1,5 ton olan battaniye, kışlık giysi, iç çamaşırı, bot, hijyen malzemeleri, bebek maması ve bezleri Van Jandarma Komutanlığı'na dağıtılmak üzere gönderilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Eskişehir şubesi tarafından 38 aileye ve Polatlı şubesi tarafından 5 aileye aylık yardım yapılırken, İzmir şubesi tarafından 4 aileye aylık yardım yapılmaktadır. Ayrıca İzmir şubesi İzmir Büyükşehir Belediyesi aracılığı ile Van'a 48 koli giyim eşyası göndermiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD 2012 gıda dışı yardımları kapsamında Bakırköy şubesi ihtiyaç sahibi ailelere Ramazan ayında 250 TL bağış, Eyüp şubesi yine Ramazan ayında 20.000 TL tutarında yardım yapmıştır. Beyoğlu şubesi fitre, zekât ve kurban bağışlarını ihtiyaç sahibi ailelere dağıtmış ve her ay 22 aileye sürekli olarak maddi destek sağlamıştır. Ayrıca 50 yatak 50 yorgan, çeşitli ev malzemeleri ve 4 hasta yatağı ihtiyaç sahiplerine gönderilmiştir. Beyoğlu İlköğretim Okulu öğrencilerinin yazdıkları mektuplar ve hediyeler Vanlı çocuklara dağıtılmak üzere 55 koli Van Valiliği ile iş birliği yapılarak okullara yine Beyoğlu şubesi tarafından dağıtılmıştır. "Evim Evindir" projesi ile İstanbul Valiliğinin 11 bölgeye yerleştirdiği ailelere İstanbul şubeleri ile 777 çocuğa giysi yardımı yapılmıştır. Ayrıca 32 koli giysi, buzdolabı, çamaşır makinaları ve muhtelif gıdalar Beyoğlu'ndaki okullarda okuyan ihtiyaç sahibi öğrencilerin ailelerine dağıtılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Zonguldak şubesi tarafından muhtaç durumdaki ailelere nakdi yardımlar ve kömür bağışlarında bulunulmuştur. Ayrıca 37 aileye 1 yıllık kömür yardımı yapılmış ve 2. El ev

eşyası kampanyası düzenleyerek toplanan eşyalar ihtiyaçlarına göre ailelere dağıtılmıştır. Kilis şubesi Suriyeli mültecilere giysi dağıtımı, Menemen şubesi ihtiyaç sahibi ailelere kira yardımı ve Genel Merkez tarafından 2429 adet giysi dağıtımı ihtiyaç sahibi vatandaşlara yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Fatih şubesi tarafından 150 öğrenciye eşofman hediye edilmiş ve Sarıyer şubesi belediye ile işbirliği yaparak 35 koli giysi yardımı muhtaç ailelere yapmıştır. Kartal şubesi tarafından Ramazan boyunca 20.000 TL fitre ve zekât dağıtılmış, bağış gelen 500 adet giyim eşyası Çıldır Atatürk Kız Öğrenci Yurduna ve Kartal'daki ihtiyaç sahibi ailelere dağıtılmıştır. Ayrıca 100 adet anorak, bot ve iç çamaşırı Çıldır Kız Öğrenci Yurduna ve TYSD Tekirdağ şubesine gönderilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Alaşehir şubesi, anneleriyle birlikte cezaevinde bulunan 0-2 yaş aralığındaki çocuklara giysi, oyuncak ve hazır bez yardımı yapılmıştır. Bartın şubesi ise Kumluca bölge yatılı okulunda okuyan 300 öğrenciye kaban, bot, çorap, iç çamaşırı ve banyo havlusu bağışlamıştır. Kocaeli şubesi, ODTÜ KYÖD Özel İlköğretim Okulu öğrencileri tarafından toplanan 12 koli 2.el çocuk giysisi ile 1 koli yeni giysi, ildeki rehabilitasyon merkezine bağışlanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kağıthane şubesi, Çorum Merkez Yumurta İlköğretim okulundaki ihtiyaç sahibi 120 çocuğa giysi yardımı yapmıştır. Ayrıca anneleri tarafından terk edilmiş 3 kız çocuğunun evlerindeki eksikler tedarik edilmiş, boya badana yaptırılmış, çocukların psikolojik problemleri nedeni ile doktora götürülmüş, aşevi ile anlaşarak her gün evlerine yemek gönderilmiştir. Bunun yanı sıra kahvaltı ve okul beslenmeleri dernek tarafından karşılanmaktadır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Soma şubesi, ihtiyaç sahibi yeni evlenen bir çiftin evlerini döşemiş ve çeyizlerini tamamlamıştır. Üsküdar şubesi Genç Kız Sığınma Evine 1 adet buzdolabı ve giysi yardımında bulunmuştur. Ayrıca Van'dan gelen İstanbul Huzur Evinde ve Öğretmen Evlerinde kalan 275 depremzede aileye giysi yardımı yapılmıştır. Van şubesi tarafından “Çocuktan Çocuğa Gönül Köprüsü” projesi kapsamında İstanbul'daki öğrencilerden 4 okuldaki yaklaşık 3.000 öğrenciye yardım yapılmıştır. Ayrıca 5 öğrencinin Van dışındaki eğitim masrafları ve kalacak yerleri temin edilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.2.3. 2013-2014 Yılları gıda dışı yardımlar

TYSD 2013 yılı gıda dışı yardımları incelendiğinde önceki yıllara göre gerçekleştirilen yardımlarda düşüş olduğu görülmektedir. Ancak bu doğrultuda yine şubeleri aracılığı ile birçok yardım gerçekleştirmiştir. Bu yardımları inceleyecek olursak; Çatalzeytin ve Salihli şubeleri tarafından “Sevgi Şalları” kampanyası ile ihtiyaç sahibi öğrencilere şal, bere ve atkı dağıtım yapılmıştır. Yine 2013 yılı gıda dışı yardımlar kapsamında Eskişehir şubesi aracılığı ile 40 aileye her ay düzenli olarak sosyal yardım, Eyüp şubesi tarafından 15 ailenin acil nakit ihtiyaçları karşılanarak, burslu öğrencilere giysi ve ayakkabı yardımı yapılmıştır. Kadıköy şubesi tarafından ise KASEV'e 4 adet havalı yatak, 1 adet aspiratör cihazı ve 1 adet doğal gaz şofbeni bağışlanmıştır. Ayrıca Kartal şubesi tarafından “Hepimizden

Hepinize” kampanyası dâhilinde Anadolu’daki öğrencilere atkı ve bere yardımı, Lüleburgaz şubesi tarafından 80.yıl İlköğretim Okulunda okuyan yardıma muhtaç öğrencilere bot yardımı yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Pendik şubesi TEMA mağazalarının bağışladığı 400 adet çocuk giysisini Velibaba İlköğretim okulundaki muhtaç öğrencilere dağıtmıştır. Ayrıca Umut Çocukları Vakfı’na destek olunarak, Umut Çocukları Vakfı Okulunun yer döşemeleri yaptırılmış ve Tıp ve Hemşirelik Okulu öğrencisi olan 2 kardeşin evleri döşenmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2013 yılında TYSD Genel Merkezi tarafından Çalışkanlar İlköğretim Okulu öğrencilerine 120 parça giysi, 60 adet kaban ve ayakkabı, Beypazarı İlköğretim Okulunda okuyan 30 öğrenciye kaban ve ayakkabı, Ağrı Eleşkirt’te okuyan 60 öğrenciye ayakkabı ve TYSD Eğil Atatürk İlköğretim Okulunda okuyan ihtiyaç sahibi 120 öğrenciye kaban yardımı yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD 2014 gıda dışı yardımlar kapsamında Aliağa şubesi Sığınma Evinden ayrılan 3 çocuklu bir anneye eşya yardımı, Bakırköy şubesi tarafından Bakırköy Çocuk Esirgeme Kurumundaki 15 çocuğa giysi yardımı ve Yenişehir şubesi tarafından “Sevgi Şalları” projesi kapsamında elde edilen gelirler ile öğrencilere burs verilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-haziran-2014-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.2.4. 2015-2016 Yılları gıda dışı yardımlar

TYSD’nin 2015 yılında gerçekleştirmiş olduğu gıda dışı yardımlar kapsamında Bayındır şubesi Kızılcaova Köyü İlköğretim Okulu’na soba ve perde alınmış ve Didim şubesi 20.000 parça giysi ihtiyaç sahibi öğrencilere dağıtılmıştır. Yine Didim şubesi tarafından 23 Nisan Çocuk Bayramı vesilesi ile 600 çocuğa giysi ve oyuncak, Somalı 32 çocuğa giysi ve Didim Belediyesi Huzurevine asansör yaptırılması için yardım yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2015-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Eskişehir şubesi bağış gelen 4 adet montu ve 3 takım eşofmanı ES Çocuk Evi’ndeki ihtiyaç sahiplerine ulaştırmış. Yine Es Çocuk Evi’nde kalan 41 çocuğa spor ayakkabı alınmıştır. Ayrıca Eskişehir şubesi engelli 2 çocuğa nakdi yardımda bulunmuştur. Kütahya şubesi çevre köylere giysi ve maddi yardımlarda bulunurken Niğde şubesi şehit ailelerine nakdi yardımda bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2015-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kağıthane şubesi Şırnak Bettüşşebap Cumhuriyet İlköğretim Okulu’na atkı, bere ve ayakkabı yardımı yaparken Şanlıurfa Haliliye ilçesi Mağaracık Köyü Bölge İlköğretim Okulu’na 5 koli oyuncak yardımı yapmıştır. Otistik çocukların el becerilerinin gelişmesi ve yalnız hareket edebilmeleri için İstanbul Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi’nin tüm duvarlarına tutunma barları yaptırılmıştır. Ayrıca bahçeye güvenlik için prefabrik bekçi kulübesi alınmıştır. Yine Kağıthane şubesi tarafından Ermenek’te hayatını kaybeden 19 maden işçisinin ailelerine dağıtılmak üzere 90.000 TL nakdi yardım yapılmış, şubeye bağışlanan 5 bilgisayar Ferit Aysen İlköğretim Okulu, Şehit Er Hamza Ece İlköğretim Okulu, Sadabat İlçe Emniyet Amirliği ve Tekirdağ’daki öğrencilere dağıtılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2015-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Bakırköy şubesi Ağrı Yalnız Konak Köyünden 27, Ağrı Patnos Tanyeli Köyünden 15, Şırnak Geçit Boyu Köyünden 312 ve Afyon Bayat Derbent Köyünden 337 ihtiyaç sahibi öğrenciye giysi yardımı yapmıştır. Kadıköy şubesi ihtiyaç sahibi 10 çocuğa giysi yardımı, Ordu şubesi Akkuş Salman Beldesi Kargı Ferhat İlköğretim Okuluna giysi ve nakit yardımı ve Başiskele şubesi Çorum Bayat Çukuröz Köyünde çıkan yangında evlerini kaybeden vatandaşlara Bayat Kaymakamlığı aracılığı ile kışlık giysi yardımı yapmıştır. Ayrıca yine Kadıköy şubesi tarafından Soma'daki ihtiyaç sahibi ailelere 15.000TL'lik yardım yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2015-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD'nin gerçekleştirmiş olduğu gıda dışı yardımlar 2016 yılı için incelendiğinde, Balıkesir şubesi Huzurevine 3 adet sandalye bağışı, Didim şubesi Mardin Nusaybin'de bulunan 7. Kolordu Komutanlığındaki 2.000 askere giysi bağışı, Lüleburgaz şubesi Durak İlköğretim Okulundaki ihtiyaç sahibi öğrencilere ayakkabı bağışı ve Üsküdar şubesi görme engelli bir vatandaşa akıllı telefon yardımı yapmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2016-bulten/mobile/index.html> ve <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-haziran-2016-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.2.5. 2017-2018 Yılları gıda dışı yardımlar

2017 gıda dışı yardımlar incelendiğinde ise, Bakırköy şubesi LÖSEV'e kayıtlı 600 çocuğa, Afyon Suhut İlçesi Hallaç Köyü İlköğretim Okulundaki ihtiyaç sahibi öğrencilere ve aynı okuldaki anaokulu öğrencilerinden 415 çocuğa giysi yardımı yapmıştır. Ayrıca Bakırköy şubesi Afyon Bayat İlçesi Derbent Köyündeki 164 öğrenciye "Her Çocuğa Bir Bot" kampanyası kapsamında bot yardımı yapmıştır. Didim şubesi çeşitli giyim eşyalarını Mardin Nusaybin'deki 2.000 askere göndermiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Eskişehir şubesi her ay 41 aileye ayni ve nakdi yardım İzmir şubesi Ege Üniversitesi beyin cerrahisi çocuk servisinde yatan 100 çocuğa çeşitli hediyeler götürmüştür. Kağıthane şubesi ise dar gelirlili 30 ailenin çocuklarına bisiklet dağıtımını, 6 Gazi çocuğuna, 23 Sevgi evinde kalan çocuğa ve ihtiyaç sahibi 81 çocuğa bayramlık yardımı yapmıştır. Ayrıca Şanlıurfa Siverek Demirci İlköğretim Okulu'ndaki 93 öğrenciye bot yardımı yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kuşadası şubesi her birinden 120 şer adet olan bot, mont, ayakkabı, kaşkol ve bereleri 6 okuldaki ihtiyaç sahibi çocuklara dağıtmıştır. Manisa şubesi Manisa Belediye Başkanı aracılığı ile 8 Türkmen aileye nakdi yardım sağlamış bir aileye soba alınmıştır. Malatya Şubesi tarafından ise 133 öğrenciye giysi yardımı Polatlı şubesi Ticaret Odası'nın göndermiş olduğu 100 adet çocuk botunu ihtiyaç sahibi ailelerin çocuklarına bağışlamıştır. Yine Polatlı şubesi tarafından İnebolu Atabeyli İlköğretim Okulu'ndan bir öğretmenin başvurusu ile 50 öğrenciye yardımı yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Tekirdağ şubesi Hacı Bektaş Veli Ortaokulu ve Yarbay Cesur İlköğretim Okulu'nda ihtiyaç sahibi 10 öğrenciye bot, okul forması, eşofman takımı ve kışlık giysi yardımı gerçekleştirmiştir. Bunun yanı sıra ihtiyaç sahiplerine kömür yardımları yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TSYD 2017 yılı, gıda dışı yardımları kapsamında Beyoğlu şubesi, Cizre'deki ihtiyaç sahibi çocuklara orada bulunan askerlerin elleriyle dağıtılmak üzere 130 çift ayakkabı ve 15 koli yardım malzemesi göndermiş, Afyon Dinar Buhurcular Huzurevi'nin baza ve yatakları yenilenmiş ve 35 adet battaniye hediye edilmiştir. Ayrıca yine Beyoğlu şubesi tarafından Atatürkçü Düşünce Derneği'ne içerisinde giysi, ayakkabı, terlik ve kırtasiye malzemelerinden oluşan 16 adet yardım kolisi ulaştırılmıştır. 2017 gıda dışı yardımlar kapsamında Kağıthane şubesi Şanlıurfa Siverek Demirci İlköğretim Okulu'ndan 93 öğrenciye mont ve bot, Siverek Koçyiğit İlköğretim Okulu'ndan 35 öğrenciye mont, bot, kazak, atkı ve bere göndermiştir. Ayrıca 13 Aralık 2016'da 4 aileye yakacak yardımı, Şırnak Beytüşşebap Şehit Mehmet Ali Bozkurt Cumhuriyet İlköğretim Okulu'ndan ihtiyaç sahibi 150 öğrenciye mont ve bot yardımı yapılmıştır. Erzincan Özel Hayat Rehabilitasyon Merkezi'ndeki 30 çocuğa da giyecek yardımı yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Giresun Şubesi tarafından, Giresun Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezinin ihtiyaçları karşılanmış, Sarıyer şubesi tarafından Van Merkez İlkokulu'na giysi yardımı yapılmış, Tekirdağ şubesi tarafından ise Van- Çatak Cumhuriyet Ortaokulu'ndaki 39'u kız, 39'u erkek olmak üzere 78 öğrenciye içerisinde giyim malzemeleri bulunan 15 adet koli gönderilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD 2018 gıda dışı yardımları kapsamında ise Ağrı şubesi, Ağrı Tutak Hacı Yusuf İlköğretim Okulu öğrencilerine mont, giyim, bere ve eldiven yardımı gerçekleştirmiş ayrıca okul için 6 galon boya ve çeşitli malzemeler göndermiştir. Antalya şubesi mağdur ailelerin ev eşyası ihtiyaçlarını karşılamış, Bakırköy şubesi Konya Çeltik Köyü İlköğretim Okulu'ndan ihtiyaç sahibi öğrencilere giysi yardımı gerçekleştirmiş ve Başiskele Şubesi Hakkâri Yüksekova'daki 500 ihtiyaç Sahibine 500 adet mont ve 500 adet bot dağıtımını gerçekleştirmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mart-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Elazığ ve Kadıköy şubeleri ilkokullarda öğrenim gören öğrencilere 200 parça giyim eşyası bağışlamıştır. Ayrıca Eskişehir şubesi tarafından zihinsel engellilere yönelik gündüz bakımı projesi kapsamında kamera alınarak bağışlanmış ve TYSD Özel Eğitim Uygulama Merkezi ve TYSD Suzan Güranlı Özel Eğitim Merkezinde okuyan ihtiyaç sahibi öğrencilere 50 çift ayakkabı yardımı gerçekleştirilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mart-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kağıthane şubesi tarafından Veysel Vardal Görme Engelliler Okulu'ndan otizmli bir öğrenciye sesli okuma-yazma programı yüklenmiş bir bilgisayar bağışlanmıştır. Kartal şubesi tarafından ise Tunceli Ovacık Belediyesi'ne ihtiyacı olanlara dağıtılmak üzere 132 takım el örgüsü atkı-bere gönderilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2018 gıda dışı yardımları kapsamında Kocaeli şubesi, Kocaeli Tıp Fakültesi'ne 50 adet bilgisayar, 50 çocuğa eşofman ve giyim eşyası yardımı gerçekleştirmiş, Sarıyer şubesi ise Şırnak Silopi Özgen Köyü İlköğretim Okulu öğrencilerine mont ve bot yardımı ile Şırnak'taki İlköğretim Okullarına oyuncak ve kitap yardımı yapmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Polatlı şubesi, ihtiyaç sahibi 4 aileye ev eşyası yardımı, 63 çocuğa giysi yardımı, Cemil Meriç Engelsiz Hayat Merkezi'ne beyaz eşya yardımı gerçekleştirmiştir. Ayrıca yine TYSD tarafından başlatılan “Bir İlmek Bir Yürek” projesi ile ihtiyaç sahibi ailelerin çocuklarına yılbaşı hediyesi olarak şapka ve kaşkol dağıtımı gerçekleştirilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD 2018 gıda dışı yardımlar kapsamında Bakırköy şubesi tarafından Afrin'de görev yapan askerler için AFAD İskenderun'a 5000TL'lik hijyen malzemesi alınmıştır. Çocukların yardımlaşma ve paylaşma bilincini geliştirmek amacıyla Bakırköy Kartaltepe İlköğretim Okulu ile ortak bir proje geliştirilerek Düzce ili Gölyaka ilçesi Şehit Tarık Demircan İlköğretim Okulu kardeş okul seçilmiştir. Bu proje ile kardeş okula giyim ve kırtasiye yardımı yapılmıştır. Bakırköy şubesi Hatay Reyhanlı Oğuzhan Ortaokulunda okuyan 100 öğrenciye ve LÖSEV'e kayıtlı ihtiyaç sahibi 870 öğrenciye giysi yardımı yapılmıştır. Bunun yanı sıra yine Bakırköy şubesi tarafından Bakırköy Belediyesinin açtığı Bakırköy Emekliler Evi İsmail Hakkı Tonguç Etüt Merkezine 8 adet bilgisayar alınmış ve Ramazan süresince 40.000TL bağış ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019)

Beyoğlu şubesi tarafından İTO kadınlar Çeşmesi'ne yatak, yorgan ve eşyası yardımı yapılırken Cizre Şehit Kütüphanelerine giysi ve kitap gönderilmiştir. Edirne şubesi ihtiyaç sahiplerine 200 çift yardım yapılmıştır. Kadıköy şubesi ise Malazgirt Kazgöl Köyü İlköğretim Okulu'nda okuyan öğrencilere giysi ve ayakkabı yardımı yapmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2018 Gıda dışı yardımlar kapsamında Kağıthane şubesi 'Sihirli Çubuk Projesi' ile Erzincan Kargın Beldesi Ömer Gültekin İlköğretim Okulu'ndan bir öğretmenin size bir sihirli çubuk değse ne istersiniz diye sordu. Çocukların istekleri olan 67 bisiklet, 21 tablet, 14 oyuncak bebek, 17 kitap seti, 14 uzaktan kumandalı araba, kaykaylar, saatler, deney setleri, satranç takımları, kıyafetler, ayakkabılar, resim malzemeler, futbol ve voleybol topları alınmıştır. Ayrıca yine Kağıthane şubesi tarafından Özel Uygulama Merkezi'nin değişim ve banyo alanları yenilenmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.3. TYDS sağlık yardımları

Kadınların kurduğu bir STK olarak Türkiye Yardımseverler Derneği yoksullukla mücadele kapsamında sağlık alanında birçok yardımlar ve faaliyetler ortaya koymuştur. TYSD Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki şubeleri aracılığı ile yapmış oldukları bu çalışmaların 2009-2018 yılları arasındaki ayrıntılı açıklaması aşağıda verilmiştir.

3.1.2.3.1. 2009-2010 Yılları sağlık yardımları

TYSD Akhisar şubesi 2009 yılı sağlık yardımları kapsamında, lösemi hastası bir öğrencinin tedavisi için gerekli yardımı sağlamış, dul ve hasta yaşlıların reçetelerini almıştır. Antakya şubesi 19 yaşındaki bir gencin Antalya'da böbrek nakli ameliyatının masraflarını karşılamıştır. Beyoğlu şubesi ise Eskişehir ve Gaziantep'teki gaziler için 2 adet bilgisayarlı görme cihazını 1. Orduya teslim etmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Manisa şubesi Engelliler Haftası nedeni ile düzenlenen geceden elde edilen gelirler ile 15 tekerlekli sandalye olarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırmış, Niğde şubesi ise Niğde Devlet Hastanesi Psikiyatri Bölümüne malzeme desteği sağlamıştır. Pendik şubesi bir yoksulun 2 ayak ve 1 kol protezini yenilemiş, Pendik Devlet Hastanesine göz tansiyon ölçüm aleti, K.B.B endovizyon makinası ve çeşitli tıbbi cihazlar bağışlamış ve Kadıköy KASEV Huzurevinin ek hastane binası için bağışlar yapmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.3.2. 2011-2012 Yılları sağlık yardımları

Yoksullukla mücadelede TYSD Beykoz şubesi sağlık yardımları kapsamında Çıldır Kız Öğrenci Yurduna ve Görme Engelliler İlköğretim Okuluna sıhhi malzeme yardımı, bir öğrencinin göz ameliyatı için nakdi yardım ve 15 hastaya daimi olarak ilaç yardımı yapmıştır. Gaziantep şubesi ihtiyaç sahibi ailelere sağlık yardımında bulunmuş, Çapa Köyünde yaşayan engelli bir kıza “En Büyük Hayalim” dediği tekerli sandalye hediye edilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kocaeli şubesi Ankara LÖSEV’e katı faz özütleme ünitesi laboratuvar cihazı, Kars şubesi Sarıkamış Devlet Hastanesine diyaliz makinası ve Kartal şubesi bir gaziye işitme cihazı bağışlamıştır. Kadıköy şubesi Doktor Siyami Hersek Hastanesindeki iki bebeğe ilaç yardımı yapmış ve GATA Haydarpaşa Hastanesi nöroloji servisine aspire cihazı bağışlamıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Beyoğlu şubesi tarafından ayakları yanan bir kızın tedavisi üstlenilmiş ve gazilere yardım amacı ile GATA’ya akülü arabalar ve yürüteçler bağışlanmıştır. Ayrıca Salihli şubesi tarafından da engelli bir vatandaşın arabasına akü temin edilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD 2012 sağlık yardımları kapsamında Aliğa şubesi burslu bir öğrencinin annesine işitme cihazı alırken, Göcek şubesi kadın sağlığını korumak ve bilinçlendirmek amacıyla çevre köylerde kemik ölçümü yapmıştır. Üsküdar şubesi ise Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu terör mağduru gazilerimize 4 adet akülü sandalye, Van’dan gelen doğuştan engelli 6 yaşındaki bir çocuğa tekerlekli sandalye ve yine ihtiyaç sahibi bir engelliye bir adet akülü sandalye bağışlanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Beyoğlu şubesi tarafından doğuştan böbrek hastası olan 3,5 yaşındaki bir çocuğun bakımı üstlenilmiş, Vanlı bir kızın sağlık taramaları yaptırılmış ve İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Kardiyoloji Enstitüsünde bir oda tefrişi yapılmış bunun yanı sıra kalp ilaçları, hasta bezleri, serum setleri, enjektörler ve bebek mamaları bağışlanmıştır. Ayrıca 13 akülü iskemle, 17 normal tekerlekli sandalye, 2 havalı yatak ve hastane karyolası ve 3 yumurta yastık Beyoğlu şubesi tarafından GATA’ya bağışlanmıştır. 2 kanserli hastanın ve ailelerinin bakımları da yine Beyoğlu şubesi tarafından üstlenilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2012 sağlık yardımları kapsamında ayrıca İstanbul şubeleri ortaklaşa İstanbul Üniversitesi Kardiyoloji bölümü için 40 hasta yatağı ve 40 nevresim bağışı gerçekleştirmişlerdir. Antakya şubesi “Sevgi Yastıkları” kampanyası ile elde edilen gelirlerle engelli bir

öğrenciye akülü araba yardımı yapmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Menemen şubesi engelli bir vatandaşa tekerlekli sandalye ve ihtiyaç sahibi bir kişiye işitme cihazı yardımı, Beykoz şubesi Sarıkamış'ta yaşayan engelli vatandaşlar için 5 akülü sandalye yardımı ve Üsküdar şubesi engelli bir çocuğa akülü araba yardımı yapmıştır. Pendik şubesi Haydarpaşa Gülhane Askeri Hastanesinin Kulak Burun Boğaz servisinin iki odasının, Beşiktaş şubesi ise İstanbul Üniversitesi Kardiyoloji servisinin iki odasının tefrişini yapmıştır. Bunun yanı sıra Genel Merkez 3,5 yaşındaki lösemili bir kız çocuğuna 14.000 TL bağışta bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.3.3. 2013-2014 Yılları sağlık yardımları

2013 yılında Babaeski şubesi ihtiyaç sahibi bir vatandaşa akülü araba ve Kadıköy şubesi GATA Haydarpaşa Araştırma Hastanesine iki adet hasta yatağı bağışlamıştır. Beyoğlu şubesi bir gencin 10 yaşından bu yana 28. Kez ayak protezinin değiştirilmesini sağlamış ve Kartal şubesi ihtiyaç sahibi bir genç kızın seri ameliyatlarını yaptırmış ve ihtiyacı olan akülü arabayı almıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Pendik şubesi bir epilepsi hastasına MR ve ilaç parası yardımında bulunmuş ve lösemili bir çocuğa nakit yardımı sağlamıştır. Ayrıca Cerrahpaşa Tıp Fakültesine nevresim takımları alımı için bağış yapılmış ve GATA Askeri Hastanesi KBB servisindeki iki odayı tefriş etmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2014 yılında ise Beyoğlu şubesi kazalarda ayaklarını kaybetmiş olan ve felç geçirmiş 3 kişiye akülü araç bağışında bulunmuş, ayrıca ağır şeker hastası olan bir vatandaşa tekerlekli sandalye yardımı yapılmıştır. Kocaeli şubesi ise Kocaeli Tıp Fakültesine prematüre çocuklar için 3 oda göğüs hastalıklarına, 4 oda kardiyoloji servisine olmak üzere toplamda 80.000 TL bağış gerçekleştirmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.3.4. 2015-2016 Yılları sağlık yardımları

2015 yılında TYSD Bakırköy şubesi tarafından katkıda bulunulan zihinsel engelli bir gencin gözlerinden birinin tamamen kapandığı diğer gözünün de görme oranının %10'a düştüğü ve acilen ameliyat edilmesi gerektiği öğrenilmiştir. Bu doğrultuda İstanbul Göz Hastanesi Başhekimliğinin katkıları ile ameliyatın gerçekleştirilmesi sağlanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2015-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Beyoğlu şubesi İstanbul Kardiyoloji Enstitüsünde bir odanın tefrişini sağlarken, Didim şubesi ise Didim Devlet Hastanesine kemik dansiyometresi ve panoramik röntgen cihazı bağışında bulunmuştur. Çanakkale şubesi iki ihtiyaç sahibi engelliye akülü sandalye, Kuşadası şubesi ihtiyaç sahibi bir kişiye akülü araç, Kocaeli şubesi Kocaeli Gündoğdu Rehabilitasyon Merkezine 2 adet akülü sandalye ve Polatlı şubesi engelliler haftasında engelli bir kıza özel araç bağışında bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2015-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2016 yılında ise Bakırköy şubesi ile Beyoğlu şubesi işbirliği yaparak Koşuyolu Kartal Hastanesi Çocuk Bölümüne nakdi yardım gerçekleştirmiş ve GATA'da iki odanın tefrişini sağlamıştır. Ayrıca Beyoğlu şubesi diğer İstanbul şubeleriyle birlikte Haseki Hastanesinin

ek hizmet binası olan 29 Mayıs Hastanesinin Çocuk Yoğun Bakım Ünitesinin açılışını gerçekleştirmiştir. Beyoğlu şubesi GATA'da 13 odanın yenilenmesini sağlayarak Mehmetçikler için kafeterya ve kütüphane yapmıştır. Ayrıca Gebze Teknik Üniversitesine iki akülü sekiz normal tekerlekli sandalye bağışı yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2016-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Didim şubesi Didim Devlet Hastanesine eforlu kardiyoloji cihazı ve röntgen CR cihazı, Kağıthane şubesi Kağıthane Devlet Hastanesine çocuklar için iki akülü araba ve İstinye Devlet Hastanesi ile Halkalı Mehmet Akif Ersoy Hastanesi Çocuk Kalp Damar Cerrahi Servisine akülü arabalar bağışlamıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2016-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Mudanya şubesi Mudanya Devlet Hastanesi Göz Polikliniğine dijital lensmetre bağışında bulunurken, Üsküdar şubesi MS hastası bir vatandaşa hasta yatağı ve engelli bir vatandaşa akülü araba bağışında bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-haziran-2016-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.3.5. 2017-2018 Yılları sağlık yardımları

2017 yılında Bakırköy şubesi 2 gaziye akülü araba, Kartal şubesi ALS derneğine 2 adet akülü sandalye ve Polatlı şubesi huzurevine hasta bezi bağışında bulunmuştur. İzmir şubesi TYSD Dr. Kemal Tarım Dinlenme Evi Vakfının ihtiyacı olan E.K.G (Elektro Kardiyografi Görüntülme) cihazı bağışlamıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kocaeli şubesi tarafından rehabilitasyon merkezine bir adet hasta karyolası ve engelli bir vatandaşa akülü sandalye bağışında bulunmuştur. Ayrıca Beyoğlu şubesi İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü bünyesinde tedavi görmekte olan kanser hastası çocuklara hizmet eden ÇOKSEV'e akülü araç bağışında bulunulmuş, İstanbul şubeleriyle ortaklaşa 14 Nisan 2017'de İstanbul Üniversitesi Radyoloji Enstitüsü Pediatrik Radyoloji bilim dalının 3 odasının tefrişi yapılmıştır. Ayrıca bir ailenin kulakları duymayan iki çocuğuna 2 adet işitme cihazı taktirilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2018 yılında Başiskele şubesi yaşlılık ve kaza sonucunda ihtiyaçlı hale gelen iki vatandaşa tekerlekli sandalye, Edirne şubesi Engelliler Derneğine 16 adet engelli arabası ve İstanbul şubesi Fatih Eğitim ve Araştırma Hastanesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi'ne TMS cihazı bağışlamıştır. Beykoz şubesi İstanbul Üniversitesi ÇAPA Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Çocuk Kliniği için EEG odası ve yatan hasta odası tefrişi yapmıştır. Ayrıca süt mama mutfağı iyileştirilmiş ve çocuk acil bölümü için akıllı tahta alınmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mart-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Bakırköy şubesi Cerrahpaşa Hastanesi Çocuk Nefroloji Bölümünün klimalarını ve 17 adet refakatçi yataklı koltuklarını yenilemiş ve ÇAPA Hastanesinin koridorlarına dev ısıtıcılar taktirilerek tüm koridorlarının boyaları yenilenmiştir. Ayrıca Bakırköy şubesi 10 yaşında kaza sonucunda bir gözünü kaybeden ve şu an 17 yaşında olan bir gence Dünya Göz Hastanesi'nde protez göz taktirilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mart-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Beyoğlu şubesi ihtiyaç sahiplerine 2 adet akülü, 4 adet normal tekerlekli sandalye bağışlamış ve ihtiyacı olan hastalara ameliyat yardımında ve yine engelli vatandaşlara 16 adet tekerlekli sandalye yardımında bulunmuştur. Kütahya şubesi duyma kaybı olan bir bebeğe işitme cihazı almıştır. Üsküdar şubesi ise “Bayram için 7 Kişi Elele 1 Kişinin Yüreğine Dokunduk” projesi kapsamında 5 akülü sandalye bağışında bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.1.2.4. TYSD eğitim yardımları

TYSD'nin faaliyet yapısı incelendiğinde çalışmalarının genel itibari ile eğitim alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Eğitim alanında ülke genelinde ki tüm şubeleri ile birlikte ciddi anlamda çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaları gerçekleştiren şubelerin 2009-2018 yılları arasındaki faaliyetleri aşağıda anlatılmıştır.

TYSD 1980 yıllarından itibaren “emek karşılığı yardım” ilkesini dönüştürerek yardımlarını daha çok Atatürk Eğitim Bursu ile eğitim alanına yoğunlaştırmıştır. TYSD Cumhuriyet tarihinde eğitim bursu veren ilk kuruluş olma özelliğine sahiptir (Cumhuriyetle Büyüyen Yardım Severler,2018:178).

3.1.2.4.1. 2009-2010 Yılları eğitim yardımları

TYSD'nin 2009 yılındaki faaliyetlere bakacak olursak, Akhisar şubesi ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin kitap, kırtasiye ve okul ihtiyaçlarını karşılamış ve ayrıca servis ücreti yardımlarında bulunmuştur. Ardahan şubesi 50 öğrenciye, Çorlu şubesi 150 öğrenciye, Eskişehir şubesi 90 öğrenciye ve İstanbul şubesi 4 öğrenciye eğitim masrafı ve giyim eşyası yardımında bulunmuştur. (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Beyoğlu şubesi İTO Kadınlar Çeşmesi İlköğretim okulunun 2 adet otistik sınıfını yeniden düzenlemiş, 50 öğrenciye senede iki kez TCFC bursu vermiştir. Erzincan 3. Ordu Komutanlığı'na 11 adet, Validebağ Hemşirelik Okuluna 2 adet, Havuzbaşı İlköğretim okuluna 1 adet ve İTO Kadınlar Çeşmesi İlköğretim Okuluna 2 adet tepegöz bağışlamıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Eskişehir şubesi tarafından otistik çocuklar eğitim merkezine bilgisayar malzemesi ve çim biçme makinası alınmış, Eyüp şubesi tarafından Manisa Selendi Anadolu Lisesi'nin eksikleri tamamlanmış ve kitap donanımı yapılmıştır. Isparta şubesi Yahya Kemal Beyatlı İlköğretim Okulu'na 4 adet tepegöz, 1 adet bilgisayar ve okul spor takımına giysi yardımında bulunmuştur. Ayrıca 3 Kardeşler İlköğretim Okuluna projeksiyon aleti ve bilgisayar yardımı yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

İstanbul şubesi Çıldır'daki TYSD yurtlarında açılan eğitim merkezinde ilçe kaymakamı ve ilçe milli eğitim müdürlüğü kontrolünde bilgisayar, İngilizce, el becerileri ve Anadolu lisesi kursları açmıştır. İzmir şubesi Urla Kuşçular İlköğretim Okulu'nun ses düzenini yenilemiş, Kağıthane şubesi ise Kars Arpaçay Gülyüzü İlköğretim Okulu'na içerisinde kırtasiye malzemesi, yeni hikaye kitapları, oyuncak ve giysi olan 10 koli göndermiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Şırnak şubesi İdil Anafartalar İlköğretim Okulu'na kitap, kırtasiye malzemesi ve ansiklopedi, Kars Kağızman Böcükli Köyü İlköğretim Okulu'na kırtasiye malzemesi,

hikâye kitapları ve ansiklopedi olan 2 koli, Erzurum Pasinler Avlar İlköğretim Okulu Ana Sınıfı için kitap ve kırtasiye malzemesi ve Gümüşhane Söğütlü Köyü İlköğretim Okulu'na kitap ve kırtasiye malzemesi yardımıyla bulunmuştur. Bunun yanı sıra yine Şırnak şubesi tarafından Kartal Şehit Er Yıldırım Biroğlu İlköğretim Okulu'na 8 adet çalışma masası, 1 adet arşiv dolabı ve 1 adet projeksiyon cihazı bağışlanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019). Kağıthane şubesi tarafından AÇEV ve Halk Eğitim Merkezi ile ortaklaşa yürütülen Çeliklepe İlköğretim Okulu'nda 25 katılımlı eğitimde 15 kişiye okuma yazma sertifikası verilmiştir. Koç Vakfı Lisesi ile birlikte Tokat 18 Mart İlköğretim Okulu'na 2 adet bilgisayar, 2 webcam, 2 flash bellek, 1 projeksiyon cihazı ve perdesi bağışlanmıştır. Yine Kağıthane şubesi tarafından Kağıthane Merkez İlköğretim Okulu'nda gönüllü öğretmenler ile birlikte 2002'den beri etüt çalışmaları yapılmaktadır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Pendik şubesi Erol Türker İlköğretim Okulu'nun Anasınıfına DVD oynatıcı, hikâye ve boyama kitapları, ilköğretim kısmında ise ihtiyaç sahibi öğrencilerin kırtasiye malzemesi ihtiyaçları karşılanmıştır. Ünye şubesi tarafından ise Prof. Dr. Necmettin Polvan İlköğretim Okulu'nun Kütüphanesi, fen laboratuvarı ve tiyatro salonu yaptırılmış, Yaşar Gazi İlköğretim Okulu'nun kütüphanesi, fen laboratuvarı, kantini ve tuvaletleri, Puset Polvan İlköğretim Okulu'nun kütüphanesi ve fen laboratuvarı yaptırılmıştır. Yine Ünye şubesi tarafından Ordu Üniversitesi Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin Kütüphanesi ve işletme-iktisat bölümlerinin onarımları ile 10 adet öğretim üyesinin odalarının tefrişi yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ekim-2009-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD eğitim yardımları kapsamında ihtiyaç sahibi öğrencilere 'Atatürk Eğitim Bursu' vermektedir. 2009-2010 yıllarında şubeler aracılığı ile öğrencilere verilen burslar aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 17. TYSD Atatürk Eğitim Bursu Veren Şubeler ve Öğrenci Sayıları, 2009-2010

Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları
Adapazarı	43	Ceyhan	63	Isparta	69	Niğde	50
Afyonkarahisar	53	Çankırı	51	İstanbul	60	Pendik	90
Akçakoca	18	Çatalzeytin	11	İzmir	43	Polatlı	105
Akhisar	39	Çaycuma	43	Kocaeli	50	Safranbolu	15
Aksaray	28	Denizli	190	Kadirli	13	Salihli	35
Alaplı	18	Devrek	23	Kağıthane	43	Sarıyer	71
Amasya	63	Dikili	4	Karabük	57	Sinop	22
Antakya	61	Dinar	19	Kdz. Ereğli	4	Sivas	76
Antalya	30	Düzce	30	Karamürsel	35	Söke	28
Ayvalık	10	Edirne	20	Karasu	10	Şarköy	26
Babaeski	9	Elazığ	18	Kars	71	Şanlıurfa	13
Balıkesir	30	Erzurum	50	Kartal	42	Şebinkarahisar	50
Bandırma	80	Eskişehir	92	Kastamonu	53	Şile	11
Bartın	46	Espiye	26	Kırşehir	85	Tavşanlı	18
Beşiktaş	26	Eyüp	40	Kuşadası	34	Tekirdağ	70
Beykoz	15	Fatsa	63	Manisa	47	Tokat	32
Bor	73	Gemlik	81	Mersin	38	Trabzon	65
Bornova	8	Giresun	22	Merzifon	6	Ünye	14
Burdur	111	Göcek	17	M.K. Paşa	21	Üsküdar	50
Bursa	50	Hendek	24	Nevşehir	48	Yenişehir	8

Kaynak: TYSD, 2008-2009 66.Olağan Genel Merkez Kuruluna Sunulan Rapor

3.1.2.4.2. 2011-2012 Yılları eğitim yardımları

Ayvalık şubesi Ayvalık Lisesine alınacak projeksiyon cihazı için nakdi yardımda bulunmuş, Bakırköy şubesi 2 engelli sınıfı, 4 anasınıfı ve 1 tane gezici anasınıfı otobüsü donanımı yapmıştır. Ayrıca İstiklal İlköğretim Okulu'nun, Dr. Cemil-Fevziye Özkaya İlköğretim Okulu'nun ve Koca Ragıp Paşa İlköğretim Okulu'nun sınıf döşemelerini yaptırarak bilgisayarlar, projeksiyon makinaları, dolaplar, perdeler ve her türlü eğitim araç gereçleri temin edilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019). Beykoz şubesi bir oyuncak kütüphanesi açmış, Çıldır Kız Öğrenci Yurdu'na ve Görme Engelliler İlköğretim Okulu'na kırtasiye malzemeleri göndermiş, 20 öğrenciye ve çevre köy okullarına kitap ve kırtasiye malzemesi yardımı yapmıştır. Denizli şubesi Denizli Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü ile imzaladığı protokol uyarınca Denizli TYSD İlköğretim Okulu bahçesine 4 derslikli anaokulu yaptırılması için 75.000 TL bağışta bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Düzce şubesi 2 anasınıfının donanımını gerçekleştirmiş ve okulun çevre düzenini, oyun parkını ve oturma alanını yeniden düzenlemiştir. Edremit şubesi 9 Eylül İlköğretim Okulu'nun Kütüphanesi ve çok amaçlı salonunu yaptırmıştır. Bunun yanı sıra 2 anasınıfının da donanımını gerçekleştirmiştir. Fatsa şubesi 2010-2011 yılları arasında eğitim yardımları kapsamında 29.585 TL harcamıştır. Ayrıca Ordu Üniversitesi Fatsa Deniz Bilimleri Fakültesi Kütüphanesine 2000 TL değerinde kitap bağışlamıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019). 81. yıl, 81 il, 81 anasınıfı projesi kapsamında Gaziantep şubesi 2, Gölcük şubesi 2, İstanbul şubesi 2, Kocaeli şubesi 4, Kars şubesi 1, Kartal şubesi 5, Kuşadası şubesi 2, Niğde şubesi 2, Nevşehir şubesi 1, Ordu şubesi 1, Salihli şubesi 1, Sarıyer şubesi 1 ve Burdur şubesi 8 adet anasınıfı donanımı yaptırmıştır. TYSD tarafından 2008 yılında başlatılan “Ana-Kız Okuldayız” okuma yazma kampanyasına TYSD Kuşçular İlköğretim Okulu ve İzmir şubesi katılmıştır. Bu kampanya kapsamında 16 bayan ve 4 erkek kursiyer mezun edilerek sertifikaları teslim edilmiştir. Kadıköy şubesi birçok ihtiyaç sahibi öğrencinin okul harçları ve kırtasiye malzemesi eksiklerini tamamlamış ve sınav giriş ücretlerini ödemiştir. Yine Kadıköy şubesi tarafından Diyarbakır, Mardin ve Doğu Beyazıt'taki okullara kırtasiye malzemesi, kitap ve ansiklopedi gönderilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kağıthane şubesi Van, Mardin, Yozgat ve Şırnak'taki ilköğretim okullarına kitap yardımı yapmış, Akçakiraz Yüzbaşı ve 60. Yıl Akçakiraz İlköğretim Okulu öğrencilerine 2 adet yazıcı, projeksiyon sistemi ve kırtasiye malzemeleri göndermiştir. Kazan şubesi tarafından Mareşal Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu'nun Kütüphanesi yaptırılmış. Ayrıca okula klima, bilgisayar ve perde bağışlanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019). Nevşehir şubesi 1 tıp öğrencisinin, Pendik şubesi ise 4 üniversite öğrencisinin tüm ihtiyaçlarını karşılamıştır. Yine Pendik şubesi Ergenekon İlköğretim Okulu'nun anasınıfı donanımını yaparak öğrencilere kırtasiye malzemesi yardımında bulunmuştur. Zonguldak şubesi tarafından ilkokul öğrencilerine kırtasiye malzemeleri gönderilmiştir. Söke şubesi Tuzburgazi Köyü İlköğretim Okulu'nun eski binasını restore ettirmiştir. Ayrıca okula ait bir anasınıfının donanımını gerçekleştirmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Ünye şubesi Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin kütüphanesini üniversite içerisinde daha büyük bir alana taşımış, yeni döşemeleri yaptırılarak ilave mobilyalar bağışlanmıştır. Ayrıca Ünye şubesi tarafından Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu'na bilgisayar masası ve dizüstü bilgisayar bağışlanmıştır. Zonguldak şubesi Valilik ve hayırsever bir vatandaşın işbirliği ile 16 derslikli bir ilköğretim okulunu tamamlamıştır. Okulun her sınıfına akıllı tahta ve tepegöz bağışlanmış, ayrıca engelli rampası, tuvaleti, asansörü, deney laboratuvarı, bilgisayar odası, tiyatro salonu, iki anasınıfı, mutfağı ve oyun bahçesi yaptırılmıştır. Okulun yapımı için gerekli 400.000 TL'nin 260.000 TL'si toplanmış ve kalan 140.000 TL'lik kısmı TYSD Zonguldak şubesi tarafından karşılanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019). Tekirdağ şubesi Tekirdağ Uygulama Okulu'na akıllı tahta bağışı, Burdur şubesi, Turan ve Sakarya İlköğretim Okulu'na fen ve teknoloji sınıfı donanımı, Tekirdağ şubesi, Şehit Piyade Er Ercan Ay İlköğretim Okulu'na 6 adet bilgisayar ve 6 adet projeksiyon cihazı bağışı ve Genel Merkez tarafından Bingöl Karlıova Taşlıçay İlköğretim Okulu'na ses sistemi için nakdi bağış yapılmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Zonguldak şubesi Fikri Anıl İlköğretim Okulu'nda, hayırsever bir vatandaş, Zonguldak Valiliği İl Özel İdaresi ve TYSD işbirliği ile 16 derslikli 2 anasınıfın açılışını yapmıştır. Kocaeli şubesi, derneğin 84.yıl anısı için Kocaeli Körfez Fen Lisesi'nin 100 kişilik erkek etüt salonu için 30.000 TL bağışta bulunmuştur. Kağıthane şubesi ise Van ve Şırnak'taki 2 İlköğretim Okulu'na 10 koli sınav hazırlık kitapları, hikaye ve eğitici kitaplar, Yozgat'taki Anadolu Öğretmen Lisesine 3 koli üniversite hazırlık kitapları ve ihtiyaç sahibi öğrencilere 40 adet okul çantası göndermiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, 2019). 2012 yılında Akhisar şubesi tarafından 16 İlköğretim Okulu öğrencisinin okul formaları ve eşofmanları alınmış, Menemen şubesi lise ve üniversite öğrencilerine bur vererek kırtasiye malzemesi yardımıyla bulunmuş, Kağıthane şubesi Urfa Bilecik Mezrasında Bilekli Köyü İlköğretim Okulu bahçesine yemekhane yaptırmıştır. Ayrıca yine Kağıthane şubesi tarafından aynı okula yazıcı, hikaye kitapları, yardımcı kitaplar, oyuncaklar ve projeksiyon cihazı bağışlanmıştır. Beyoğlu şubesi ise Ardahan Göle Anadolu Sağlık ve Bilişim okuluna teknik donanım sağlayarak bilgisayar ve tıbbi malzeme bağışında bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019)

Fatih şubesi bir İlköğretim Okuluna fotokopi makinası almış, başka bir okula da kütüphanesi için nakdi bağışta bulunmuştur. Bakırköy şubesi Bağcılar Necip Fazıl İlköğretim Okulu'nun özel eğitim sınıfına 13 adet bilgisayar, projeksiyon cihazı ve özel öğretici enstrümanlar bağışlamıştır. Eyüp şubesi Merkez İlköğretim Okulu'nda bir anasınıfı donanımı yapmış, İstanbul şubesi ise Ardahan Üniversitesi içerisinde 350 kız öğrencinin barınacağı yurdun donanımını gerçekleştirmiştir. Yüksek Öğrenim Yurtlar kurumuna devredilen yurdun %20'lik bedelsiz kontenjanından dernek faydalanacaktır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019)

Salihli şubesi tarafından burs talebi geri çevrilen bir öğrencinin kırtasiye malzemesi ihtiyaçları karşılanmış, Ünye şubesi tarafından ilköğretim okullarına projeksiyon cihazları, bilgisayarlar, ve İstanbul İlköğretim Okulu'na 40 adet sınıf dolabı bağışı yapılmıştır. Ünye şubesi ise Kız Öğrenci Yurdunun, ilköğretim okullarında fen laboratuvarı ve anasınıflarının

onarım ve tefrişlerini yapmıştır. Ayrıca Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde 4 adet kütüphane tefriş yapmış ve Meslek Yüksek Okulu'nda 3 adet tiyatro sahnesinin ses düzenlerini yenilemiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019). Ağrı şubesi 5 adet anasınıfının, Burdur şubesi ise Sakarya İlköğretim Okulu ve Turan İlköğretim Okulu'nun Fen ve Teknoloji sınıflarının ve T.O.B.B Sakarya İlköğretim Okulu'nun anasınıflarının tefrişlerini yapmışlardır. Ardahan şubesi Sosyal Destek Programı ' SODES Bizi Okula Gönder' projesi kapsamında Ardahan Valiliği koordinasyonluğunda uygulanmakta olup ekonomik nedenlerle okulunu yarıda bırakma riski olan 53 kız öğrenciye eğitim ve öğretimlerini daha sağlıklı sürdürebilmeleri için 8 ay boyunca düzenli olarak nakdi yardımda bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019)

Edremit şubesi 'Bize Yaslanabilirsiniz, Sevgi Yastıkları' projesi ile öğrencilere burs, okullara kütüphane, fen laboratuvarı ve anasınıfı yaptırmıştır. Ayrıca 'Çok Geç Olmadan' projesine Edremit Kaymakamlığı tarafından seçilen dernek şubesi ile Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı Müdürlüğü Edremit 9 Eylül İlköğretim Okulu'ndaki sorunlu bir öğrencinin ailesi ile görüşülerek öğrencinin ihtiyaçları tespit edilmiş ve okula devam etmesi sağlanmıştır. Kağıthane şubesi ise Çorum Merkez Yumurta İlköğretim Okulu'nun çok amaçlı salonunun inşaatını ve içini tefrişini yaptırmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019). Eskişehir şubesi BEBKA (Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı) desteği ile 'Atölyemizde Elele' projesi kapsamında Türkiye Yardım Sevenler Derneği İş Eğitim Merkezi'nde öğrenim gören 16 yaş üstü zihinsel engellilere yönelik seramik ve dokuma atölyeleri kurulmuştur. Ayrıca yine Eskişehir şubesi Eskişehir'de otistik çocuklara yönelik hizmet veren ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Otistik Çocuklar Eğitim Merkezinin kurulmasını sağlamıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, 2019)

TYSD Atatürk Eğitim Bursu kapsamında şubeler aracılığı ile öğrencilere verilen burslar aşağıdaki tablo ile ayrıntılı şekilde verilmektedir.

Tablo 18. TYSD Atatürk Eğitim Bursu Veren Şubeler ve Öğrenci Sayıları, 2011-2012

Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları
Afyonkarahisar	43	Bornova	20	Göcek	20	Mersin	35
Akçakoca	24	Bozüyük	23	Hendek	53	Mut	16
Akhisar	50	Burdur	98	Isparta	52	Niğde	50
Aksaray	15	Ceyhan	49	Kocaeli	60	Polatlı	129
Alaplı	18	Denizli	127	Kadıköy	54	Safranbolu	32
Alaşehir	20	Dikili	6	Kdz. Ereğli	4	Salihli	35
Amasya	25	Dinar	18	Karamürsel	43	Sarıyer	72
Antakya	71	Edirne	27	Kars	75	Sinop	35
Antalya	34	Elazığ	24	Karşıyaka	20	Soma	15
Ardahan	53	Erzurum	74	Kartal	45	Söke	30
Ayvalık	12	Eskişehir	37	Kastamonu	65	Şebinkarahisar	35
Babaeski	12	Espiye	30	Kırşehir	105	Şile	13
Bandırma	75	Eyüp	33	Kilis	36	Tekirdağ	66
Beykoz	17	Fatih	31	Konya	20	Tokat	44
Beyoğlu	106	Fatsa	60	Manisa	190	Zonguldak	150
Bolvadin	25	Gemlik	40	Mardin	12	Yalova	30

Kaynak: TYSD, 2011-2012 67.Olağan Genel Merkez Kuruluna Sunulan Rapor

3.1.2.4.3. 2013-2014 Yılları eğitim yardımları

2013 Atatürk Eğitim Bursu kapsamında Babaeski şubesi 32, Burhaniye şubesi 43, Edirne şubesi 30, Eskişehir şubesi 31, Kadıköy şubesi 74, Salihli şubesi 40, Ünye şubesi 28, Zonguldak şubesi 160 ve Yalova şubesi tarafından 41 öğrenciye burs verilmiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Eğitim yardımları kapsamında Babaeski şubesi Plevne İlköğretim Okulu'nun anasınıfını, Burdur şubesi Türk Hava Kurumu İlköğretim Okulu'nun 2 adet fen ve teknoloji sınıfını ve Denizli şubesi ise TYSD Denizli İlköğretim Okulu'nun 3 katlı 4 derslikli anaokulunu yaptırmıştır. Eyüp şubesi tarafından Eyüp Merkez İlköğretim Okulu'nun anasınıfı tefrişi yapılmış, Şırnak Orgenrarel Edip Başer İlköğretim Okulu'na fotokopi makinası alınmış ve burslu öğrencilere kitap yardımında bulunulmuştur. Giresun şubesi Dereli Kızıltaş Köyü İlköğretim Okulu'na bilgisayar ve projeksiyon cihazı, Kartal şubesi Deliklikaya İlköğretim Okulu'na perde ve Batman ili Beyçayırı Köyüne çocuk kitapları ve Kadıköy şubesi Sakarya İlköğretim Okulu'na eğitim araç-gereçleri, masa ve sandalye bağışlamıştır. Yine Kadıköy şubesi tarafından tıp öğrencilerine 10 adet stetoskop alınarak 2 öğrencinin harçları ödenmiştir. Pendik şubesi Faruk Demirbağ Ortaokulu'nun teknoloji sınıfına bilgisayar bağışlamış ve yine aynı okulda otistik ve down sendromlu öğrenciler için 3 sınıf açmıştır. Salihli şubesi ise Gazi İlköğretim Okulu'nun resim atölyesini yenilemiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, 2019).

2014 yılı eğitim yardımları kapsamında Bakırköy şubesi Zeytinburnu Celalettin Gözusulu İlköğretim Okulu'nun perdeleri yaptırılmış, Afyon Bayat Aşağı Çaybelen Köyü İlköğretim Okulu'na yazıcı, tarayıcı ve fotokopi makinası bağışlanmış ve Cemil Meriç Ortaokulu'na özel eğitim alt sınıfı açılmıştır. Eskişehir şubesi tarafından Lamia Dayanç Ana Okulu'nun bilim sınıfı tefrişi yapılmış, Kagıthane şubesi tarafından İmece İlköğretim Okulu'nun revir ve spor salonu yenilenmiştir. Pendik şubesi tarafından ise Faruk Deniz Bey İlköğretim Okulu'na kütüphane ve Elka Ortaokulu'na 2 otistik sınıf açılmıştır. (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-haziran-2014-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD 2013-2014 yılları Atatürk Eğitim Bursu kapsamında şubeler aracılığı ile öğrencilere verilen burslar aşağıdaki tablola ayrıntılı şekilde verilmektedir.

Tablo 19. TYSD Atatürk Eğitim Bursu Veren Şubeler ve Öğrenci Sayıları, 2013-2014

Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları
Adana	28	Burhaniye	43	Kadıköy	83	Polatlı	152
Afyonkarahisar	51	Ceyhan	56	Kağıthane	51	Safranbolu	52
Akçakoca	39	Çankırı	51	Karabük	62	Salihli	33
Akhisar	60	Çatalzeytin	9	Karamürsel	46	Sarıyer	70
Aksaray	9	Denizli	133	Kars	56	Sinop	79
Alaplı	19	Devrek	22	Karşıyaka	16	Sivas	86
Aliğa	18	Dinar	19	Kartal	99	Soma	15
Amasya	48	Düzce	26	Kastamonu	69	Söke	35
Anamur	51	Edirne	32	Keşan	20	Şanlıurfa	22
Antakya	60	Elazığ	38	Kırşehir	70	Şile	13
Antalya	32	Eyüp	27	Kilis	37	Tavşanlı	40
Aydın	52	Fatih	36	Konya	20	Tekirdağ	87
Ayvalık	13	Gemlik	40	Lüleburgaz	26	Tire	34
Babaeski	16	Giresun	30	Manisa	100	Ödemiş	12

Bartın	27	Göcek	15	Mardin	14	Trabzon	44
Beyoğlu	103	Hendek	65	Mersin	35	Ünye	25
Bornova	19	İstanbul	80	Nevşehir	60	Üsküdar	43
Bozüyük	42	İzmir	45	Niğde	60	Yalova	41
Burdur	88	İzmit	60	Pendik	60	Zonguldak	164

Tablo 19'un devamıdır. Kaynak: TYSD, 2012-2013 68.Olağan Genel Merkez Kuruluna Sunulan Rapor

3.1.2.4.4. 2015-2016 Yılları eğitim yardımları

2015 yılı Atatürk Eğitim Bursu kapsamında Kadıköy şubesi 90, Didim şubesi 19, Edirne şubesi 32, Kartal şubesi 54, Yalova şubesi 41 ve Genel Merkez tarafından 250 öğrenciye burs verilmektedir. Burs dışındaki eğitim yardımlarına bakıldığında Bakırköy şubesi Anadolu'daki 30 çocuğunun eğitim-öğretim masraflarını karşılamış, Afyon ili Bayat ilçesi Derbent Köyü İlköğretim Okulu'nun teknoloji sınıfının ihtiyaçları karşılanmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2015-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Burdur şubesi Burdur Lisesine 2 adet kütüphane açmıştır. Bunu yanı sıra Burdur Anadolu Lisesi'nin müzik dersliğini ve resim atölyesini yenilerken Edremit şubesi de Burhaniye Faruk Kızılkılı İlköğretim Okulu'nun bir sınıfını yenilemiştir. Eskişehir şubesi Eskişehir İhlamur Kent Lamia Dayanç İlköğretim Okulu'na bir adet bilgisayar ve 1 adet projeksiyon, ES Çocuk Evi'ne ve Eskişehir Alp Gündüzler Köyü İlköğretim Okulu birer adet projeksiyon cihazı bağışlamıştır. Ayrıca Gündüzler Köyü İlköğretim Okulu'nda okuyan ihtiyaç sahibi öğrencilerin okul ihtiyaçları karşılanmıştır. İzmir şubesi TYSD Dr. Kemal Tarım Dinlenme Evi'nde açılan okuma yazma kursunda eğitim alan 89 ve 90 yaşlarındaki 2 kişiye okuma yazma sertifikası vermiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2015-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Kağıthane şubesi Şırnak Beytüşşebap Cumhuriyet İlköğretim Okulu'na 1 adet bilgisayar, Didim şubesi Atatürk İlköğretim Okulu'na 1 adet projeksiyon cihazı ve Kocaeli şubesi tarafından Kubilay Ortaokulu'na ses sistemi, projeksiyon cihazı ve dizüstü bilgisayar bağışında bulunmuştur. Bunun yanı sıra yine Kocaeli şubesi tarafından Muammer Aksoy İlköğretim Okulu'nun otistik çocuklar bölümünün koridorları parke döşenmiştir. Kartal şubesi Bostancı Gönül evi ile işbirliği yaparak Van'daki ihtiyaç sahibi çocuklara çok sayıda kırtasiye malzemesi ve roman göndermiştir. Pendik şubesi Pendik Merkez İlköğretim Okulu'nda özel eğitim sınıfı açmış, Bakırköy şubesi kötü şartlarda bulunan Bağcılar İstiklal İlköğretim Okulu'nun anasınıfını yenilemiş, Kadıköy şubesi Merdivenköy 29 Ekim İlköğretim Okulu'nun anasınıfına ait klozet ve lavabolarını yenilemiştir. TYSD 2016 eğitim yardımları kapsamında Ağrı şubesi yetişkinlere ve öğrencilere okuma-yazma alışkanlığı kazandırmak amacıyla TRT Erzurum Bölge Müdürlüğü, Erzurum Büyükşehir Belediyesi Kültür Dairesi Başkanlığı, Ağrı Sanayici ve İş adamları Derneği ve diğer STK'larla işbirliği yapılarak 'Kitap Toplama Kampanyası' başlatmıştır. Bu kampanya ile toplanan kitaplar Ağrı şubesi aracılığıyla Merkez ilçelere bağlı 5 köy okuluna dağıtılmıştır. Atatürk Eğitim Bursu kapsamında Alışehir şubesi 31 öğrenciye, Gemlik şubesi 43 ve Yalova şubesi ise 51 öğrenciye burs vermektedir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2016-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Bakırköy şubesi Van Özalp İlçesi Damlacık Köyü'ndeki 170 öğrenciye kırtasiye malzemesi yardımı yaparken Gezici Ana sınıfının da tüm malzemelerini yenilemiştir.

Ayrıca Afyon Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nun boyası yenilenmiş, Afyon İli Bayat İlçesi Derbent Köyü'ndeki İlköğretim Okulu'na fen laboratuvarı yaptırılmış ve yine aynı bu okulda öğrenim gören 154 öğrenciye çanta ve kırtasiye malzemesi yardımında bulunulmuştur. Burdur şubesi Mehmet Nuri Verengül ve Ünal Ünsal Anasınıflarının gerekli tadilatlarını yaptırmış, Çanakkale şubesi Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile düzenlenen protokol ile Merkez Gazi Ortaokulu'na 'Zekâ Oyunları' sınıfı açmış ve Pendik şubesi Pendik Merkez İlköğretim Okulu'nda üstün zekâlı öğrenciler için 'Akıl Oyunları' sınıfı yaptırmıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2016-bulten/mobile/index.html>, 2019).

Eyüp şubesi Sivas Koyunhisar'da Münire-Mustafa Aydoğdu Bölge Yatılı Okulu'na fen laboratuvarı yaptırmış ve aynı okulun kütüphanesine 200 adet kitap bağışlanmıştır. Ayrıca yine Sivas Koyunhisar'daki Kale İlköğretim Okulu'na bir fotokopi makinası bağışlanmıştır. Kağıthane şubesi Tekirdağ Kurtdere Köyü Saray İlköğretim Okulu'nun kütüphanesine 450 adet çocuk kitabı bağışlamıştır. Kars şubesi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun anasınıfları donanımını gerçekleştirmiş ve 210 tane ilköğretim öğrencisine yardımda bulunmuştur. Kocaeli şubesi Yarbay Refik Cesur İlköğretim Okulu'na sıra, sandalye bilgisayar ve tenis masası bağışında bulunarak 2 adet İngilizce sınıfının tefrişini yapmıştır. Bunun yanı sıra yine Kocaeli şubesi tarafından Kartepe Suadiye Ortaokulu'na 2 adet dizüstü bilgisayar, 1 adet televizyon, 4 adet masa, 3 adet dosya dolabı, 10 adet trafik konisi, 10'ar adet voleybol, basketbol ve futbol topu bağışlanmıştır. Nevşehir şubesi Hacıbektaş Kızılağaç Ortaokulu'na okul sıraları bağışı yaparken Soma şubesi Soma Kaymakamlığı ile birlikte Soma Bayat İlköğretim Okulu'nda okuyan ihtiyaç sahibi öğrencilere kırtasiye malzemesi yardımında bulunmuştur (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-haziran-2016-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD 2015-2016 yılları Atatürk Eğitim Bursu kapsamında şubeler aracılığı ile öğrencilere verilen burslar aşağıdaki tablola ayrıntılı şekilde verilmektedir.

Tablo 20. TYSD Atatürk Eğitim Bursu Veren Şubeler ve Öğrenci Sayıları, 2015-2016

Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları	Şube Adı	Öğrenci Sayıları
Adapazarı	53	Burhaniye	43	Isparta	75	Nevşehir	63
Akçakoca	34	Çankırı	52	İnegöl	43	Niğde	56
Akhisar	56	Çatalzeytin	9	İzmir	56	Ödemiş	17
Aksaray	13	Denizli	131	İzmit	75	Polatlı	135
Alaplı	18	Devrek	21	Kadıköy	85	Safranbolu	89
Alanya	18	Didim	19	Kağıthane	55	Salihli	32
Amasya	21	Dikili	12	Karabük	65	Samsun	25
Anamur	51	Dinar	12	Kdz. Ereğli	3	Sarıyer	67
Antakya	62	Düzce	42	Karamürsel	42	Sinop	28
Ayvalık	17	Edirne	38	Kars	127	Sivas	175
Babaeski	8	Elazığ	62	Karşıyaka	18	Söke	21
Bandırma	83	Eskişehir	52	Kartal	61	Şarköy	40
Başiskele	15	Eyüp	50	Kastamonu	70	Şanlıurfa	41
Beykoz	25	Fatih	35	Kırşehir	65	Şile	10
Bolvadin	25	Fatsa	90	Konya	15	Tavşanlı	26
Bor	44	Gemlik	43	Kütahya	26	Tokat	35
Bornova	35	Göcek	13	Manisa	100	Trabzon	50
Bozüyük	55	Gölcük	4	Mersin	35	Ünye	16
Burdur	94	Hendek	72	Mut	15	Yalova	52

Kaynak: TYSD, 2014-2015 69.Olağan Genel Merkez Kuruluna Sunulan Rapor

3.1.2.4.5. 2017-2018 Yılları eğitim yardımları

TYSD eğitim yardımları kapsamında 2017 yılında Beyoğlu şubesi tarafından Malatya Battal Gazi Aziziye Köyü İlköğretim Okulu'na 15 koli giysi ve kitap, Sivas Divriği Cumhuriyet Ortaokulu 12 koli kitap ve giysi, Elazığ Namık Kemal İlköğretim Okulu ve Naide Karakaya İlköğretim Okulu'na 30 koli giysi ve kırtasiye malzemesi göndermiştir. Ayrıca Divriği'de bir ortaokulun kütüphanesi yaptırılmış ve Cizre Şehit Kütüphanesine hitap gönderilmiştir. Kağıthane şubesi Erzincan Kargın Beldesi Altunkent Ömer Gültekin İlköğretim Okulu'nda okuyan öğrencilere test kitapları göndermiştir. Tekirdağ şubesi ise Yahya Kemal Beyatlı Anaokuluna 3 adet projeksiyon cihazı ve perdesi bağışlamıştır (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2017-bulten/mobile/index.html> ve <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2017-bulten/mobile/index.html>, 2019).

TYSD eğitim yardımları kapsamında 2018 yılında Ağrı şubesi tarafından Tutak Hacı Yusuf İlköğretim Okulu'ndaki ihtiyaç sahibi öğrenciler için kitap ve kırtasiye yardımı, Antalya şubesi tarafından Körler Cemiyeti Eğitim Odasına eğitim araç gereçleri bağışı, Bakırköy şubesi tarafından Konya Çeltik Köyü İlköğretim Okulu'na kırtasiye malzemesi yardımı ve Kocaeli şubesi tarafından Suadiye İlköğretim Okulu'na 100 adet hikâye ve test kitabı bağışlanmıştır. İzmir şubesi Gazi Emir Şehit Furkan Yavaş Anadolu Lisesi Kütüphanesi için 112 adet kitap bağışında bulunmuş, Pendik şubesi Ergenekon İlköğretim Okulu'nun anasınıfı ihtiyaçlarını karşılamış ve Başiskele şubesi Aşağı Doğaneppe İlk ve Ortaokulu'nun kütüphanelerini yaptırmıştır. TYSD Atatürk Eğitim Bursu yardımları kapsamında Yalova şubesi 41 ve Edirne şubesi 117 öğrenciye burs vermiştir (<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mart-2018-bulten/mobile/index.html> ve <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, 2019).

3.2. Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)

Kadın ve Demokrasi Derneği, toplumun temel taşı olan kadınları geleneksel değerlere karşı hassas ve bu değerlerin uygulayıcısı ve demokrasi inşası için bilinçlendirmek ve etkin birer birey olması için hizmet eden 16 kurucu üyenin bir araya gelmesiyle 8 Mart 2013 tarihinde kurulmuştur. Derneğin amaçlarından biri kadınların ulusal ve uluslararası platformda yer almasını sağlamak amacıyla siyasal, ekonomik ve sosyal alanlarda kalkındırma yönünde önemli çalışmalar yapmaktır (<http://kadem.org.tr/kadem-i-olagan-genel-kurul-ve-tanitim-toplantisi/>, 2019).

Kadın ve Demokrasi Derneği, genel de insan hakları özelde ise kadın hakları hususunda kadının erkeği, erkeğinde kadını tamamladığı cinsiyet adaleti konusuna büyük önem vermektedir. Ayrıca KADEM ailenin birlikteliğinin önemine vurgu yaparak, kadın ve erkeğin mevcut fırsatlara ve olanaklara eşit oranlarda sahip olması gerektiğini savunmaktadır (<http://kademvakfi.org.tr/kurumsal/kadin-ve-demokrasi-derneği/>, 2019).

3.2.1. Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) faaliyetleri

Kadın ve Demokrasi Derneği kurulduğu 2013 yılından beri birçok faaliyette bulunmuştur. Bunlar; çalıştaylar, konferans-sempozyum ve söylem çalışmaları, paneller, seminerler ve söyleşiler, zirve ve kongreler, sivil aktivizm ve kampanyalar, eğitimler, etkinlikler, uluslararası etkinlikler, projeler, araştırmalar ve basılı yayınlardır. (<http://kadem.org.tr/wp-content/uploads/2014/03/KADEM-Brosur-TR.pdf>, 2019).

KADEM tarafından düzenlenen çalıştaylar;

- Kadın ve Hukuk Çalıştay
- STK İletişim Ağı Çalıştay
- Kadın Konuk Evleri Çalıştay
- Erken Yaşta Evlilikle Mücadele Çalıştay
- Mobbing İle Mücadele Çalıştay
- Demokrasi Bağlamında Kadın STK'ların Rolü Çalıştay
- Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde İstanbul Sözleşmesi Çalıştay
- Çocuk İstismarının Nedenleri ve Koruyucu Önlemler Çalıştay
- İş Dünyası ve Kadın Çalıştay
- 1. Balkan-Türk Çalıştay

KADEM tarafından düzenlenen konferans-sempozyum ve söylem çalışmaları;

- Siyasal Sistemimizde 'Evet' ve 'Hayır'ın Anlamı Konferansı
- Sosyal İlim ve Değerler İlişkisi Konferansı
- Osmanlı'da Vakıf ve Kadın Konferansı
- Değişen Türkiye'de Adalet Konferansı
- Aile Hukuku Konferansı
- Kadın ve Siyaset Sempozyumu
- Uluslararası Sosyal Yaşam ve Kadın Sempozyumu
- Akademik Bütüç İle 15 Temmuz Sempozyumu
- Cinsiyet Adaleti Söylem Çalışmaları

KADEM'in düzenlediği paneller;

- Uluslararası Mülteci Kadınlar Paneli
- FETÖ Darbe Girişiminin Uluslararası Boyutu Paneli
- Türkiye'nin Yeni Anayasa Arayışı ve Başkanlık Sistemi Paneli
- B20-W20 Mülteci Kadınlar Ortak Paneli
- Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Kadın Paneli
- Ortak Geçmiş Ortak Gelecek Başarılı Uyum Modelleri Paneli

KADEM'in Seminer ve Söyleşileri;

- 28 Şubat Sürecinde Kadın Seminerleri

- Anadolu’da Kadın Olmak Söyleşisi
- Kadın ve Adalet Söyleşisi
- İslam’da Kadın Söyleşisi
- İslam Aile Hukukunda Kadın Seminerleri
- Kadın ve Erkek Psikolojisi: İletişim Çatışmaları Seminerleri
- Dezavantajlı Kadınların Toplumsal Hayata Entegrasyonu Semineri
- Tarihte İz Bırakan Müslüman Kadınlar Semineri
- Sinema ve Kadın Söyleşisi
- Müslüman Kimlik ve Kadın Algısı Söyleşisi

KADEM tarafından düzenlenen zirve ve kongreler;

- Kadın 20 (W20) Zirvesi
- Uluslararası Kadın ve Adalet Zirvesi 1-2-3
- Toplumsal Cinsiyet Adaleti Kongresi 1-2-3-4-5

KADEM’in sivil aktivizm kampanyaları;

- Erkeksen; Öfkeni Yen
- Benim de Şikayetim Var
- İnsafa Gel
- Kadın Varsa Demokrasi Var
- Önce Adam Ol
- İlk Aday Kadın Aday
- Sen de Konuş, Sen de Koş
- Şiddete Hakkın Yok
- Hangi Yüzle
- Cins Var Cins Var
- Biz Varsak Demokrasi Var
- Cinsel İstismar ve Cinayet Dava Takipleri
- 15 Temmuz Darbe Girişimine Karşı Nöbetler

KADEM tarafından verilen eğitimler;

- Kadın Yasal Hakları Eğitimleri
- Yerel Yönetimlerde Kadın Adaylar Eğitimi
- Kadın Liderlik Eğitimleri

- Semavi Dinlerde Kadın Tasavvuru Eğitimleri
- Sosyal Destekler ve Kamuya Erişim Eğitimleri
- STK Kapasite Geliştirme ve Lobcilik Eğitimi
- Kadın Girişimciliği Eğitici Eğitimi
- İki İnsan Eğitimi

KADEM'in etkinlikleri;

- Demokrasi Buluşması 1-2
- Etnospor Kültür Festivali
- Vodafone İstanbul Maratonu ve Spor Fuarı
- Açık Hava Sineması
- 2. Uluslararası STK Fuarı
- Film Okumaları
- STK Geliştirme Eğitimi Lobcilik Etkinliği

KADEM'in uluslararası etkinlikleri;

- BM Kadının Statüsü Komisyonu 58, 59, 60, 61, 62 ve 63. Oturumu
- KADEM-MÜSİAD Amerika Dünya Kadın Zirvesi
- KADEM-TASC Türkiye Ve Dünya'da Sığınmacı Kadınlar Paneli
- KADEM-TASC Türk Siyasi Tarihinde Kadın: Darbeler ve Demokrasi Mücadelesi Paneli

KADEM'in hazırladığı projeler;

- AB- Türkiye Siyasette Kadın Sivil Ağı
- Kadınlar Göç Yolunda
- İnovasyonda Kadın
- Geleceğe İşbaşı
- Sığınmacı Kadınlar Sosyo-Ekonomik Araştırmalar ve Uyum Merkezi Projesi
- Kadınlar Göç Yolunda 2
- Mülteciler İçin Güçlü Sivil Toplum

KADEM tarafından hazırlanan araştırmalar;

- Türkiye'de Kadının Sosyal, Kültürel, Ekonomik ve Siyasal Durumu Araştırması
- Mülteci Kadınlar ve Ailelerine Yönelik Sosyal Uyum Araştırması
- Geçici Koruma Statüsü Altındaki Suriyeli Kadınların Profil Tarama Çalışması

- Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar: Sosyoekonomik ve Hukuki Sorunlar Araştırması
- AB ve Türkiye’deki Mülteci Sığınmacılar Araştırma Raporu
- Hizmet Sektöründe Çalışan Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Yükselmelerinin Önündeki Engeller Araştırma Raporu

KADEM tarafından hazırlanan yayınlar;

- Değişen Türkiye’de Kadın
- Kadın ve Hukuk El Kitabı
- Kadın Araştırmaları Dergisi
- İki İnsan Gençlik Eğitimi El Kitabı
- Cam Tavan Sendromu
- Sosyal Haklar ve Kamuya Erişim El Kitabı
- Kadın Girişimcilerin El Kitabı
- Geçici Koruma Statüsü Altındaki Suriyeli Kadınların Profil Tarama Çalışması

3.2.2. KADEM’in yoksullukla mücadele kapsamındaki faaliyetleri

KADEM kurulduğu günden bu yana kadınlara yönelik birçok faaliyette bulunmuştur. Bu faaliyetlerin genel amacı kadınları, toplumsal hayatın içinde yaşadıkları sorunlar karşısında bilinçlendirerek daha güvenli ve kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler haline getirmektir. Bunların yanı sıra ihtiyaç sahibi kadınlara, kız öğrencilere ve göçmen kadınlara yönelik birçok faaliyette bulunmuştur.

Öğrencilere yardımda bulunmak amacıyla Kadın ve Demokrasi Derneği tarafından 2015 yılında Kadın ve Demokrasi Vakfı kurulmuştur. KADEM Vakfı, ülke genelinde açtığı yurtlar aracılığı ile kız öğrencilerin sosyo-kültürel, ekonomik, sanatsal ve akademik alanda üretken birer birey olmaları amacıyla teşvik edilmesini amaçlamaktadır. İlk olarak 2015 yılında Elazığ, Zonguldak ve Denizli’de öğrenci yurtları açılmış, daha sonra 2016 ve 2017 yılları arasında ise yurt sayısı 19’a çıkarılmıştır. Bu yurtlarda konaklayan öğrencilere hukuk, sağlık, çevre, sanat, spor ve medya birçok alanda eğitim verilmektedir (<http://kademvakfi.org.tr/kurumsal/hakkimizda/>, 2019).

Tablo 21. Kadın ve Demokrasi Vakfı Öğrenci Yurtları ve Öğrenci Sayıları

Yurtlar	Öğrenci Sayıları
Ankara	42
Antalya (Alanya)	75
Antalya (Konyaaltı)	169
Antalya Bilim Üniversitesi	189
Balıkesir	99
Bursa	240
Denizli	120
Elazığ	92
Erzincan	46
İstanbul (Çamlıca)	149

İstanbul (Esenyurt)	86
İstanbul (Kısıklı)	105
İzmir (Buca)	84
Kahramanmaraş	159
Karabük	84
Kayseri	117
Konya	190
Malatya	105
Zonguldak	141

Tablo 21'in devamıdır. Kaynak: Görüşme

Yukarıdaki tabloda KADEM Vakfı yurtları ve öğrenci sayıları verilmektedir. KADEM Vakfı yurtlarından kalan öğrencilerin tamamına 330TL olan beslenme ve 240TL olan barınma bursu verilmektedir. KADEM Vakfı tarafından eğitime verilen bir diğer destek ise yurtdışında lisansüstü eğitimine devam etmek isteyen öğrencilere verilen 'Yurtdışı Lisans Üstü' eğitim bursudur. Bu burs kapsamında 4 öğrenciye burs verilmiştir (Görüşme)

KADEM, T.C Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) işbirliği ile 23 Şubat 2017 tarihinde KADEM Sığınmacı Kadınlar Sosyo-Ekonomik Araştırmalar Merkezini kurmuştur. Kurulan bu merkezin amacı; Türkiye sınırları içerisinde kamplarda ve kamp dışında yaşayan sığınmacı kadınlarla ilgili çözüm odaklı politikalar üretmek, sığınmacı kadınların sorunlarının tespit edilmesi sağlamak ve sığınmacı kadınların ekonomik ve sosyal hayata uyumlarının sağlanmasına katkı sağlamaktır. Kurulan bu merkezde 925 kadına eğitim, 217 kadına psikolojik destek ve 285 kişiye hukuki danışmanlık sağlanmıştır (<http://siginmacikadınlar.kadem.org.tr/>, 2019).

KADEM Sığınmacı Kadınlar Sosyo-Ekonomik Araştırmalar Merkezi tarafından verilen eğitimler; Türkçe Dil Eğitimi, Arapça Dil Eğitimi, El İşi ve Terzilik Eğitimi, Bilgisayar Eğitimi ve Fotoğrafçılık Eğitimi'dir (<http://siginmacikadınlar.kadem.org.tr/egitimler/>, 2019). Bu eğitimlerin yanı sıra temsilciliklerde ve Sığınmacı Kadınlar Sosyo-Ekonomik Araştırmalar Merkezi'nde birçok meslek edindirme kursları açılmıştır. Temsilciliklerde 2320 kadına, Sığınmacı Kadınlar Sosyo-Ekonomik Araştırmalar Merkezi'nde ise 90 kadına eğitim verilmiştir. (Görüşme)

KADEM Sığınmacı Kadınlar Merkezi'nde kadınlar aldıkları eğitimle el emeklerini 'Hayal' markası ile satışa sunulmuştur. Zor şartlar altında yaşayan kadınların en azından bu şekilde ailelerine maddi anlamada destek olmalarına olanak sağlanmıştır. (<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/suriyeli-kadınların-hayali-marka-oldu/1148703>, 2019).

Kadın ve Demokrasi Derneği'nin bir diğer faaliyeti ise 'Geleceğe İşbaşı Projesi' ile çocuk destekleme merkezlerinde(ÇODEM) ve yetiştirme yurtlarında kalan 16-18 yaş aralığındaki genç kızların, mesleki eğitim ve kişisel gelişim seminerleri sonrasında istihdam edilmesini sağlamaktır. Bu yıl 4.sü düzenlenecek olan Geleceğe İşbaşı Projesi kapsamında, 2016 yılından itibaren başta İstanbul olmak üzere Antalya, Elazığ ve Gaziantep illerinde, 67 genç kıza, sağlık, tekstil tasarımı, turizm otelcilik, bilişim teknolojileri ve grafik tasarımı alanlarında mesleki eğitim verilir, istihdam edilmiştir. Ayrıca Geleceğe İşbaşı Projesine katılan genç kızlara "Bütçe Yönetimi Eğitimi" verilmiştir. (Görüşme).

SONUÇ

Yaşamını sürdürebilmek için yeterli miktarda parası bulunmayan ya da rahat bir şekilde hayatını sürdürebilmek için gerekli araçlara sahip olmayan kişilere sözlük anlamıyla yoksul denilmektedir. Bireylerin yaşamlarını sürdürebilmek için gerekli olan gıda, barınma, giyim vb. ihtiyaçlarını karşılayamaması yoksulluğun en temel tanımını oluşturmaktadır. Gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin problemi olduğu kadar gelişmiş ülkelerinde problemi haline gelen yoksulluğun önlenmesi için devletler tarafından birçok çalışmalar ve politikalar geliştirilmiş ve kendilerine özgü biçimde yoksullukla mücadele gayreti içerisine girmişlerdir. Yoksulluğun bireyler üzerinde ki etkilerine bakıldığında, yoksulluğun getirmiş olduğu sorunları en ağır şekilde karşılamak zorunda kalan kesimler çocuklar ve kadınlar olmaktadır.

Yoksullukla mücadelede devletler geliştirmiş oldukları çeşitli politikalar ile gerçek anlamda yoksulluğu önlemede yeterli sonuçlara ulaşamamaktadır. Bu nedenle yoksulluğa karşı bu mücadele verilirken STK'ların bu alandaki çalışmalarının önemi ortaya çıkmaktadır. Yoksullukla mücadelede devletlere destek niteliğinde çalışmalar gerçekleştiren STK'ların yapmış olduğu çalışmalar son derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda yoksulluğu en ağır şekilde yaşamak durumunda kalan kadınların kurmuş olduğu STK'larında yoksulluğu önlemede ki çalışmaları, bu çalışmalar içerisinde önemli bir rol üstlenmektedir.

Bu kapsamda yapmış olduğumuz çalışmada, yoksullukla mücadele kavramı üzerinden Türkiye'de faaliyet gösteren Türkiye Yardım Sevenler Derneği ve Kadın ve Demokrasi Derneği'nin çalışmaları özelinde araştırma yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma ile yoksulluk üzerine detaylı bir araştırma gerçekleştirilerek, yoksulluğun tanımı, türleri ve nedenleri üzerinde durularak kadınların kurmuş olduğu ve bu alanda faaliyet gösteren STK'ların çalışmaları üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda üzerinde çalışmış olduğumuz STK'ların geneldeki ve yereldeki yöneticileri ile iletişime geçilerek görevli oldukları STK ve bu STK'ların yapmış oldukları çalışmalarla ilgili bilgiler toparlanmıştır. Çalışma ile birlikte üzerinde araştırmamızı gerçekleştirdiğimiz STK'ların yoksullukla mücadelede ortaya koymuş oldukları faaliyetler ayrıntılı şekilde anlatılarak Türkiye'deki yoksullukla mücadele de ki etkin rolleri tespit edilmiştir.

Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) ve Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) üzerine yapılan araştırmalar aracılığı ile ulaşılan sonuçlar genel itibari ile şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Yoksulluk cinsiyet, yaş, ırk, dil ve din gözetmeksizin toplumun her kesimini etkileyen genel bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.
- Yoksullukla mücadelede devletlerin ortaya koymuş oldukları politikalar yeterli düzeyde sonuçlar elde edememektedir. Bu nedenle STK'ların yoksullukla mücadelede ki önemi göz ardı edilemeyecek boyuttadır.
- Yoksulluk Türkiye'de yaşayan vatandaşların en önemli problemlerinden birisi olarak görülmektedir ve kadınların kurmuş oldukları STK'lar, en az erkeklerin

kurmuş olduğu STK'lar kadar yoksullukla mücadele de etkin bir rol oynamaktadırlar.

- Kadınlar tarafından kurulmuş olan Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) Türkiye'de kadınlar tarafından kurulmuş ilk STK olma özelliğine sahiptir. Kuruluş yılı olan 1928'den beridir birçok alanda faaliyetler ortaya koymakla beraber yoksullukla mücadele kapsamında da çok önemli çalışmalar gerçekleştirmektedir.
- Yoksullukla mücadele kapsamında TYSD Gıda, Sağlık, Eğitim ve Gıda Dışı vb. alanlarda ki çalışmalarını Türkiye'de 150'nin üzerinde ki şubeleri aracılığı ile kuruluşundan beridir aralıksız devam ettirmektedir.
- TYSD tarafından 2009 yılında Eğitim Yardımları kapsamında 106.985,20 TL, Halk Yardımları kapsamında ise 200.065,20 TL olmak üzere toplamda 307.050,40 TL yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir.
- TYSD tarafından 2010 yılında Eğitim Yardımları kapsamında 110.000,00 TL, Halk Yardımları kapsamında ise 215.000,00 TL olmak üzere toplamda 325.000,00 TL yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir.
- TYSD tarafından 2011 yılında Eğitim Yardımları kapsamında 175.569,91 TL, Halk Yardımları kapsamında 209.987,65 TL, Diğer Yardımlar kapsamında ise 65.573,36 TL olmak üzere toplamda 451.130,92 TL yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir.
- TYSD tarafından 2012 yılında Eğitim Yardımları kapsamında 200.000,00 TL, Halk Yardımları kapsamında ise 200.000,00 TL olmak üzere toplamda 400.000,00 TL yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir.
- TYSD tarafından 2013 yılında Eğitim Yardımları kapsamında 160.475,00 TL, Halk Yardımları kapsamında 192.256,95 TL, Diğer Yardımlar kapsamında ise 1.250,00 TL olmak üzere toplamda 353.981,95 TL yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir.
- TYSD tarafından 2014 yılında Eğitim Yardımları kapsamında 350.000,00 TL, Halk Yardımları kapsamında 295.000,00 TL, Diğer Yardımlar kapsamında ise 5.000,00 TL olmak üzere toplamda 650.000,00 TL yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir.
- TYSD tarafından 2015 yılında Eğitim Yardımları kapsamında 250.180,56 TL, Halk Yardımları kapsamında 187.201,51 TL, Diğer Yardımlar kapsamında ise 131.359,00 TL olmak üzere toplamda 568.731,07 TL yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir.
- TYSD tarafından 2016 yılında Eğitim Yardımları kapsamında 375.000,00 TL, Halk Yardımları kapsamında 325.000,00 TL, Diğer Yardımlar kapsamında ise 10.000,00 TL olmak üzere toplamda 710.000,00 TL yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir.
- TYSD tarafından Eğitim Yardımları kapsamında 2009-2010 yılları arasında 3.376, 2011-2012 yılları arasında 2.938, 2013-2014 yılları arasında 3.073, 2015-2016 yılları arasında ise 2.975 öğrenciye Atatürk Eğitim Bursu verilmiştir.
- KADEM tarafından kurulduğu yıldan itibaren çalıştaylar, konferans-sempozyum ve söylem çalışmaları, paneller, seminerler ve söyleşiler, zirve ve kongreler, sivil

aktivizm ve kampanyalar, eğitimler, etkinlikler, uluslararası etkinlikler, projeler, araştırmalar gibi birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir.

- KADEM, ülke genelinde açtığı yurtlar aracılığı ile kız öğrencilerin sosyo-kültürel, ekonomik, sanatsal ve akademik alanda üretken birer birey olmaları amacıyla teşvik edilmesini amaçlamaktadır.
- KADEM Türkiye'nin birçok bölgesinde toplam kapasitesi 2.292 olan yurt hizmetleri sağlamaktadır. Bu yurtlarda yoksullukla mücadele kapsamında birçok öğrenciye burslar verilmektedir.
- KADEM'e ait yurtlarda kalan öğrencilerin tamamına 330TL olan beslenme ve 240TL olan barınma bursu sağlamaktadır. Ayrıca yurt ücretini ödeyemeyecek durumda olan birçok öğrenciye de ücretsiz barınma imkanı sağlamaktadır.
- KADEM Sığınmacı Kadınlar Merkezi'nde kadınların almış oldukları eğitim sonucunda kendi el emekleriyle ürettikleri ürünleri, KADEM tarafından 'Hayal' markası ile satışa sunulmuştur. Zor şartlar altında yaşayan kadınların en azından bu şekilde ailelerine maddi anlamada destek olmalarına olanak sağlanmıştır.
- KADEM tarafından gerçekleştirilen Geleceğe İşbaşı Projesi' ile çocuk destekleme merkezlerinde(ÇODEM) ve yetiştirme yurtlarında kalan 16-18 yaş aralığındaki genç kızların, mesleki eğitim ve kişisel gelişim seminerleri sonrasında istihdam edilmesi sağlanmaktadır. 2016 yılından itibaren başta İstanbul olmak üzere Antalya, Elazığ ve Gaziantep illerinde, 67 genç kıza, sağlık, tekstil tasarımı, turizm otelcilik, bilişim teknolojileri ve grafik tasarımı alanlarında mesleki eğitim verilip, istihdam edilmiştir.

Yoksullukla mücadelede önemli bir yere sahip olan STK'lara düşen görevler göz ardı edilemeyecek boyuttadır. Çalışmamızda yer alan kadınlar tarafından kurulan her iki STK'nın da Türkiye'de yoksullukla mücadele konusunda başarılı çalışmalar yaptıkları ve diğer STK'lara örnek oldukları kanaatindeyiz. Dolayısıyla hipotezimiz gerçekleşmiştir. Bununla beraber TYSD'nin faaliyetlerinin kamuoyunda çok fazla duyulmadığı ve tanıtım çalışmalarının yetersiz olduğunu, bunun da tüm ihtiyaç sahiplerinin onları tanımadıkları için faaliyetlerinden faydalanamamalarına neden olacağını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Akbulut, İ. (2007). Vakıf Kurumu, Mahiyeti ve Tarihi Gelişimi. *Vakıflar Dergisi*. 0(30). (61-72).
- Akçeşme, F. (2013). Sivil Toplum ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Yeri. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*. 2(4).(202-225).
- Akın, F. Ve T. Erdem.(2004). *Sivil Toplum ve Kuruluşları Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği*. Amsterdam: Türkevi Yayınları.
- Akyıldız, Y. ve A.R. Abay. (2017).Vakıf Müessesinin Gelişim ve Mahiyeti Tarihsel Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(15). (141-157).
- Arıöz Bozkuş, A. (2009), *Genel Esaslarıyla Türk Hukuku'nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları*. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Arpacıoğlu, Ö. (2012). Dünya'da ve Türkiye'de Yoksullukla Mücadele. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi. Gaziantep.
- Arpacıoğlu, Ö. ve M. Yıldırım. (2011). Dünya'da ve Türkiye'de Yoksulluğun Analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*. 4 (2). (60 – 76).
- As, İ. (2017). Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Sivil Toplum Kuruluşları. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 1(1). (31-66).
- Aslan, S.(2010). Sivil Toplum ve Demokrasi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 15(2). (357-374).
- Aslan, S.(2010). Türkiye'de Sivil Toplum. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(31). (260-283).
- Ayhan, E.E.(2017). *Hanehalkının Yoksulluk Algısı Üzerine Bir Araştırma: Bartın İli Örneği* .(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi.
- Aytaç, A. ve M. Hatipler. (2013). *Dünya'da ve Türkiye'de Yoksulluğun Özgün Yapısı ve Yoksullukla Mücadele*. Edirne: Paradigma Kitabevi Yay.
- Aytaç, Ö. ve S. İlhan. (2013). *Kentsel Yoksulluğu Yeniden Düşünmek*. Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Banazılı, A.M. ve M. S. Ozan. (2019). Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikaları Kapsamında Sivil Toplum Kuruluşları. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 6(33).(396-412).
- Biber, A.(2006). *Sivil Toplum Örgütlerinde Halkla İlişkiler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bilgin, N. Ve Ş. Tanıyıcı, (2008). Türkiye'de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 2008(2).(136-159)
- Can, Y. (2017). Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 16 (63). (1111 – 1126).
- Cennet, B. (2010). *Yoksulluk ve Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politika Uygulamaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi.
- Çaha, Ö. (2012). *Aşkın Devletten Sivil Topluma*.Ankara: Orion Kitabevi.
- Çaha, Ö., A. Çaylak ve H. Tutar. (2013). *TRA2 Bölgesi – Sivil Toplum Kuruluşları Profili*. Kars: SERKA Kalkınma Ajansı.
- Çelik, H. (2018). *Yoksulluk ve Yoksulluğu Azaltma Yöntemleri: Az Gelişmiş Ülkeler Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Çelik, K., İ.Y. Vural, G. Tuncer. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de Yoksulluğun Genel Görünümü: 2002 Sonrası Döneme İlişkin Bir Değerlendirme. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 0(5).(41-79).

- Dikmen Caniklioğlu, M.(2007). *Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri*. Seçkin Yayınları. Ankara.
- Doğan, E. M. ve H. Tatlı. (2014). İnsani Gelişme ve İnsani Yoksulluk Bağlamında Türkiye'nin Dünyadaki Yeri. *Ankara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 28(1). (99-124).
- Doğan, E. (2014). *Türkiye'de Yoksulluğun Ölçülmesi*. (T.C. Kalkınma Bakanlığı Uzmanlık Tezi). Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Müdürlüğü. Ankara.
- Duran Karahan, S. (2018). *Türkiye'de Kadın Hareketinin Kurumsallaşması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Durkaya, M. (2015). Türkiye'de Vergi İle Yoksulluk Arasındaki İlişkilere Kuramsal Yaklaşım. *Karedeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(12). (1-23).
- Emin, E. (2018). *Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu 2018*. Araştırma 83. İNSAMER.
- Eraslan, L.(2011). *Sivil Toplum ve Eğitim*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Erdem, D.(2008). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Etkinlik Ölçümü: Türkiye Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Erdem, E ve B. Çelik. (2019). İnsani Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bazı Afrika Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(17). (13-36).
- Ergül, Ş. (2005). Yoksulluk Sağlık İlişkisi ve Hemşirelik Yaklaşımı. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 8(2).(95-104).
- Ertem, A. (2011). Osmanlı'dan Günümüze Vakıflar. *Vakıflar Dergisi*. 0(36). (25-65).
- Gediklioğlu, G.(2015). *Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele: Biga Örneği*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi. *Yasama Dergisi*. 0(10).(5-59).
- Göl, N. (2010). *Türkiye'de Kadın Hareketine KA-DER (Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği) Bağlamında Bir Bakış*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Güllü, İ. ve S. Kalaycı. (2016). Toplumsal Bir Gerçeklik Olarak Yoksulluk ve Vakıfların Fonksiyonları: Karaman Yunus Emre Kültür Vakfı Örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi – Humanitas*. 4 (7). (241 – 264).
- Gündüz, A.Y. ve M. Kaya.(2014). Küresel Dünya'da Sivil Toplum Kuruluşlarının Ekonomik Kalkınmadaki Rollerini Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*. 6(10). (130-169).
- Gündüz, Y.(2016). Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Üzerine Bir İnceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(15).
- Güneş, F. (2016). Yoksulluk Söyleminin Toplumsal Cinsiyet Açısından Yoksunluğu. *SAV Katkı*. 2016 (3). (6-17).
- Gürses, D. (2007). Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(1).(59-74).
- Haşlak, İ. ve S. Gülener.(2006). Sosyal ve Siyasal Düşüncede Sivil Toplum Tartışmaları ve Topluluklu Düşüncede Topluluk, Birey ve Devlet. 3. *Uluslararası STK'lar Kongresi Bildiriler Kitabı*. (3-8).
- <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/suriyeli-kadinlarin-hayali-marka-oldu/1148703>, Erişim Tarihi. 12 Mayıs 2019.

http://www.acev.org/wp-content/uploads/2018/08/acev_2017_TR.pdf Erişim tarihi. 4 Mayıs 2019

<https://www.ihh.org.tr/hakkimizda> Erişim tarihi. 4 Mayıs 2019

<http://ingev.org/haberler/ingev-haberleri/insani-gelisme-endeksi-2018-aciklandi-turkiye-64-sirada/> Erişim Tarihi. 14 Nisan 2019).

<http://kadem.org.tr/kadem-i-olagan-genel-kurul-ve-tanitim-toplantisi/>, Erişim Tarihi. 14 Mayıs 2019.

<http://kadem.org.tr/wp-content/uploads/2014/03/KADEM-Brosur-TR.pdf>, Erişim Tarihi. 24 Mayıs 2019.

<http://kademvakfi.org.tr/kurumsal/hakkimizda/>, Erişim Tarihi. 12 Mayıs 2019.

<http://kademvakfi.org.tr/kurumsal/kadin-ve-demokrasi-derneği/>, Erişim Tarihi. 18 Mayıs 2019.

<http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2017/12/kadin-hareketinin-tarihi-sirin-tekeli.pdf>, 6 Mayıs 2019

<https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz> Erişim tarihi. 4 Mayıs 2019

<http://koop.gtb.gov.tr/data/5331a0e7487c8eb1e43d72a5/kooperatif%20istatistikleri%20b%C3%BClteni.pdf> Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2019.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>. Erişim tarihi: 14 Mart 2019.

<http://siginmacikadinlar.kadem.org.tr/>, Erişim Tarihi. 12 Mayıs 2019.

<http://siginmacikadinlar.kadem.org.tr/egitimler/>, Erişim Tarihi. 12 Mayıs 2019.

http://www.tr.undp.org/content/turkey/en/home/library/human_development/_nsani-geli_me-endeksleri-ve-goestergeleri--2018-statistiksel-gue.html, Erişim tarihi: 2 Mayıs 2019.

http://www.sosyalsiyaset.com/documents/yoksullukla_mucadele.htm, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2019.

<http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/amac-ve-ilkelerimiz> Erişim tarihi. 4 Mayıs 2019

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c8abf43efaf74.98170301. Erişim tarihi: 14 Mart 2019.

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, Erişim Tarihi. 29 Nisan 2019.

http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013, Erişim tarihi: 1 Mayıs 2019.

<https://www.tusev.org.tr/tr/hakkimizda/amacimiz#.XM2UB9QzZdg>, Erişim Tarihi. 4 Mayıs 2019

<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2011-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.

<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-aralik-2011-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.

<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2012-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.

<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-kasim-2012-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.

<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mayis-2013-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.

<http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-haziran-2014-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.

- <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2015-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.
- <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2015-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.
- <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2016-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.
- <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-haziran-2016-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.
- <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-ocak-2017-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.
- <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2017-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.
- <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-mart-2018-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.
- <http://www.tysd.org.tr/bulten/tysd-temmuz-2018-bulten/mobile/index.html>, Erişim Tarihi. 1 Mayıs 2019.
- <https://www.undp.org/content/dam/turkey/CBYE/MPI%202018%20FlyerTR.pdf>, Erişim Tarihi. 29 Nisan 2019.
- İncedal, S. (2013). *Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları*. (Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Kabaş, T. (2010). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları*. Adana: Nobel Kitabevleri.
- Kahraman, S. (2014). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Geçişte Kadın Sivil Toplum Örgütlerinin Oluşması: aydında kurulan kadın sivil toplum örgütleri ve çalışma alanları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.
- Kanbir, F. (2017). Türkiye Cumhuriyeti’nde Kadın Hareketleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(1). (209-224)
- Karaca, M. (2015). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Yoksullukla Mücadelede Etkinliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Karaçay Çakmak, H. (2006). Kalkınma İktisadında İhtiyaçlar Etiği Yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 0(34). (123-135).
- Karan, U. (2018). *Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 3*. Ankara: MRK Baskı.
- Karataş, İ.H. (2012). *Türk Eğitim Sisteminde STK’lar: Konumları ve İşlevleri*. Nobel Yayın. Ankara.
- Kolay, H. (2015). Kadın Hareketinin Süreçleri, Talepleri Ve Kazanımları. *Elektrik Mühendisleri Odası Kadın Bülteni*. 0(3). (5-11).
- Kotler, P. ve N.R. Lee. (2010). *Yoksulluğa Karşı Sosyal Pazarlama*. (Çev.: Zeynep Kökkaya Chalar). İstanbul. Mediacat Kitapları.

- Leyla Kuzu, Ş. (2010). *Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Değişen İşlevi ve Kadın STK’lar: KAGİDER ve KAMER.*(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Mahir Metinsoy, E.(2018). Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Yardım Kurumları, Kadınlar ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği. Elif Mahir Metinsoy (Ed.). *Cumhuriyet’le Büyüyen Yardım Sevenler* içinde (38-93). Ankara. MRK Baskı.
- Medyan, M.C. ve V.İ. Sarı. (2018). İnsani Gelişme Endeksi ve Alt Endekslerin Türkiye’de İller İçin Ölçülmesi. *Kent Araştırmaları Dergisi*. 9(24). (387-429).
- Metin, B. (2013). *Türkiye’de 2000 Sonrası Dönemde Uygulanan Ekonomik ve Sosyal Politikalar Temelinde Yoksulluk Sorunu: Ankara’da Uygulamalı Bir Araştırma*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Yay.
- Oktay, E.Y. (2018). Müslümanların Çoğunlukta Olduğu Toplumlarda İslamın Yoksullukla Mücadele Anlayışı. İlhan Eroğlu, Serkan Kekevi, Yusuf Temur (Ed). *İslami Düşünce Ekseninde İktisadi-Mali-Politik Meseleler* içinde. (1-50). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Oktik, N. (2008). *Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları*. İzmir: Yakın Kitabevi.
- Özbek, A. (2011). Kentsel Yoksulluğun Genel Bir Değerlendirmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(31). (53-67).
- Özdemir, S., H. Başel ve H. Şenocak. (2009). Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın Artan Önemi ve Üsküdar’da Faaliyet Gösteren Bazı STK’lar Üzerine Bir Araştırma, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. 0(56). (151-234).
- Özgiraz, A. ve M.N. Arslanel.(2015).Türkiye’de 1945-1960 Döneminde Sivil Toplum Örgütlerinin Varlığı Meselesi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmalar Dergisi*. 10(1). (1-25).
- Öztornacı, B. ve A. Demirdöğen. (2015). Farklı Eşdeğerlik Ölçeklerine Göre Temel Yoksulluk Göstergelerinin Değişimi: Türkiye Örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*. 21 (1). (7 – 15).
- Öztürk, N.ve Y. Öztürk.(2010). *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Öztürk, Y. (2015). *Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü: İHH Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Sam, N. (2008). Yoksulluğa Bir Yaklaşım Biçimi: Kapasite Yaklaşımı. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 27(1). (58-70).
- Sarıbay, A.Y.(1998).Türkiye’de Demokrasi ve Sivil Toplum. *Küreselleşme sivil Toplum ve İslam*.E. Fuat Keyman ve A. Yaşar Sarıbay(der.).Ankara: Vadi Yayınları.
- Sarıkoca, E. Ve Y. Daşlı. (2016). Yoksulluğun Dünyada ve Türkiye’deki Seyri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9(43). (1298-1309).
- Şafak Zülfiyar, B. (2010). *Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Yöntemleri: Katılımcı Bir Yaklaşımla Sosyal Riski Azaltma Projesi’nin Başarı Değerlendirmesi: Ankara İli Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Şahin, L. ve M. Öztürk.(2008).Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye’deki Durumu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. 1(54).(1-29).
- Şen, S. (2008). *Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri ve Önemi: İzmir’deki Yoksullara Yardım Dernekleri Üzerine Bir Çalışma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.

- Şener, Ü. (2010). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İşGücüPolitikaları,
https://www.tepav.org.tr/upload/files/1271313906r3055.Yoksullukla_Mucadelede_Sosyal_Guvenlik.pdf
- Şengür, M. (2019). Perspectives in Poverty in Turkey. *BİLTÜRK Ekonomi ve İlişkili Çalışmalar Dergisi*. 1(1). (43-56).
- Şenses, F. (2014). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şimşek, M. (2015). *Türkiye'deki İllerin İnsani Gelişme Endeksi Değerlerinin Kümeleme Analizi ile İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Dönem Projesi). Trakya Üniversitesi.
- Tamer, M.(2010). Tarihsel Süreçte Sivil Toplum. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 27(1). (89-105).
- Taşcı, A.(2016). *Dünya'da ve Türkiye'de Gelir Dağılımı Eşitsizliği ve Yoksullukla Mücadele Politikaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi. Gaziantep.
- Taşlıyan, M. ve A. S. Ulu. (2006). Sivil Toplum Kuruluşlarında Örgütlenme ve İnsan Kaynakları Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG). 3. *Uluslararası STK'lar Kongresi Bildiriler Kitabı*.(83-92)
- Yazıcı, H. I. (2017). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri: Köprübaşı İlçesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Avrasya Üniversitesi. Trabzon.
- Tosun Erdoğan, G.(2001). *Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi*. İstanbul:Alfa Yayınları.
- Tosun, M. (2013). *Sivil Toplum Kuruluşları ve Yerel Siyaset, Sivil Toplum Kuruluşları Yöneticileri Üzerine Bir Değerlendirme: Uşak Alan Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Tufan Emni, F.(2013). Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TUSİAD Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 0(36). (43-56).
- Tuncel, G.(2011). *Sivil Toplum ve Devlet*. İstanbul: Bilsam Yayınları.
- Tunç, A. (2014). Yoksulluk Sorunu, Yeni yoksulluk Kavramı Çerçevesinde Gezi Parkı Olayları ve Kamu Yöneticilerine Bazı Öneriler. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*. 4(1).(231-257).
- Tutar, F. , E. Tutar ve Ç. Erkan.(2012). Avrupa Birliği – Türkiye İlişkilerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(10). (439-459).
- Tuyan, Z.(2009). *Cumhuriyet Dönemi Tesisleri (Vakıflar)(1926-1967)*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Türk, T. Ve H. Ünlü.(2016).Yoksullukla Mücadele Politikaları: 2000 Sonrası Türkiye Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 7(14). (92-104).
- TÜSEV. (2011). *Türkiye'de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası*. Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu 2. İstanbul.
- Uğur, S. (2006). Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Artan Önemi. 3. *Uluslararası STK'lar Kongresi Bildiriler Kitabı*.(285- 289).
- Uluç, V.(2013). Türkiye'de Sivil Toplum ve Demokrasi İlişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 14(1). (399-418).
- Yaman, N.(2016). *Sivil toplum Kuruluşlarında Halkla İlişkiler: Tema Vakfı Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi. Konya.

- Yaşama Dair Vakıf. *Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları*. Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu İş Birliğinin Güçlendirilmesi Projesi. www.yada.org.tr. Erişim Tarihi: 16 Nisan 2019.
- Yayla, R.(2018). *Türkiye’de Yoksulluk Ve Yoksulluk Kültürü: Sakarya İli Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi.
- Yıldırımçakar, İ.(2018).*Bölgesel Kalkınmada Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Van Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Van.
- Yılmaz, N. (2014). *Türkiye’de Yoksulluk Sorunu:2002-2012 Dönemine İlişkin Ekonometrik Bir Analiz*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Yönten Balaban, A. ve Çoban İnce, İ.(2015). Gençlerin Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük Faaliyetleri ve Gönüllük Algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 30(2). (149-169).
- Yücel, B. N. (2017). *2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Politika*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi. Kırıkkale
- Yürüt, B. (2017). Tanzimat Sonrası Osmanlı Kadın Hareketi Ve Hukuki Talepler. *TBB Dergisi*. (Özel Sayı). 365-396

ÖZGEÇMİŞ

1989 Erzincan doğumludur. 2000 yılında Yalova’da ikamet etmeye başlamış ve ilk ve orta öğrenimini Yusuf Ziya İlköğretim okulunda tamamlamıştır. Lise öğrenimini Yabancı Dil Ağırlıklı Yalova Lisesi’nde tamamlamış ve 2007 yılında mezun olmuştur. Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünü 2013 yılında tamamlamıştır. Evli ve 1 çocuk annesidir.

